

การวิพากษ์รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส

นายชัชพันธุ์ ยิ้มอ่อน

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

BEHAVIORALISM IN POLITICAL SCIENCE : A HABERMASIAN CRITIQUE

Mr. Chatchapun Yimorn

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Art Program in Government

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิพากษ์รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ตามกรอบ
แนวคิดของฮาเบอร์มาส

โดย

นายชัชพันธุ์ ยิ้มอ่อน

สาขาวิชา

การปกครอง

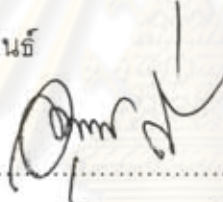
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร.ชลธิศ ธีระฐิติ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาส)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลีมนานี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร.ชลธิศ ธีระฐิติ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

ศูนย์วิจัยและพัฒนา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชัชพันธุ์ อิมอ่อน : การวิพากษ์รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ตามกรอบแนวคิดของ
ฮาเบอร์มาส. (Behavioralism in Political Science: A Habermasian Critique)
อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : อ.ดร.ชลธิศ วีระจิติ, 117 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงการวิพากษ์รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรม
ศาสตร์ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส

ผลการศึกษาพบว่า ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสได้วิพากษ์รัฐศาสตร์แนว
พฤติกรรมศาสตร์ว่าไม่สามารถเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองหรือมีองค์ความรู้ที่เป็นวัตถุวิสัย
ปราศจากอคติได้ด้วยการรับวิธีการอธิบายและวิธีการทางวิทยาศาสตร์

ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจาก วิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ที่ไม่
ปลอดจากทฤษฎีแฝง (theory laden) และมีผลประโยชน์แฝงอยู่ในวิธีการศึกษาซึ่งได้ชี้้นำการ
ได้มาซึ่งความรู้ "knowledge constitutive interests" ที่รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์อ้างว่า
เป็นความรู้วัตถุวิสัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....การปกครอง.....
สาขาวิชา.....การปกครอง.....
ปีการศึกษา...2553...

ลายมือชื่อนิติศ.....ชัชพันธุ์ อิมอ่อน.....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....อ.ดร......

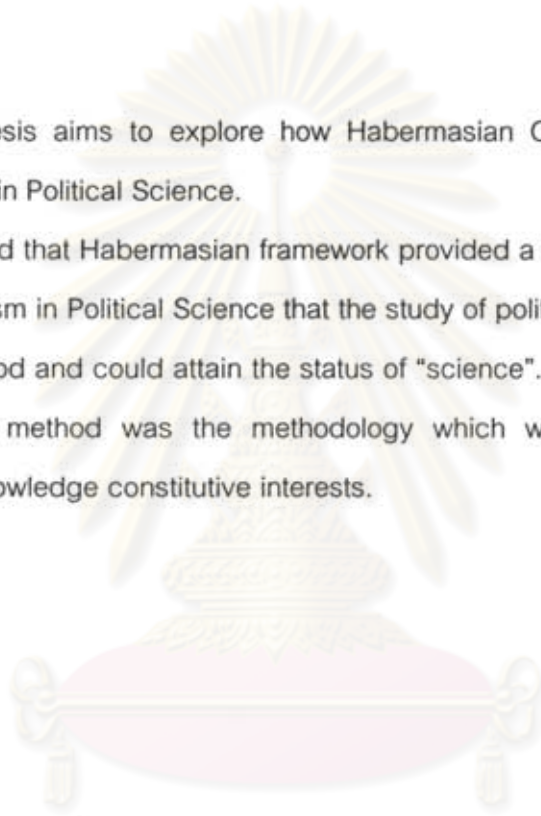
5280747924 : MAJOR GOVERNMENT

KEYWORDS : HABERMASIAN CRITIQUE / EMPIRICAL ANALYTIC / CRITICAL HERMENUTICS/ SELF-REFLECTION

CHATCHAPUN YIMORN: BEHAVIORALISM IN POLITICAL SCIENCE: A HABERMASIAN CRITIQUE. ADVISOR : CHOLTIS DHIRATHITI, Ph.D., 117 pp.

This Thesis aims to explore how Habermasian Critique can be applied to Behavioralism in Political Science.

It is found that Habermasian framework provided a critique of the claims made by Behavioralism in Political Science that the study of politics could be carried out by scientific method and could attain the status of "science". The main reason for this is that scientific method was the methodology which was theory-laden and was attached to knowledge constitutive interests.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Field of Study : ..Government.....

Student's Signature ชัชวาลย์ ยิมอรน

Academic Year : ..2010.....

Advisor's Signature ช. อ.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิตจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นค่าใช้จ่ายในการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การวิพากษ์รัฐศาสตร์แนวพหุติกรรมศาสตร์ตามกรอบแนวคิดของ Habermas

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ไม่สามารถสำเร็จได้หากไม่ได้รับความกรุณาจากศาสตราจารย์ ดร. อนุสรณ์ ลิมมณี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ให้แง่คิด ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ รวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์ ที่ลุ่มลึกนำไปสู่การตกผลึกทางความคิดของผู้เขียนในประเด็นอันเป็นสาระหลักของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อีกทั้งความกรุณาในการให้ผู้เขียนสามารถเข้าพบได้เสมอ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ คณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้ความรู้ผู้เขียนเสมอมาตั้งแต่ระดับปริญญาบัณฑิต และที่สำคัญ ดร. ชลธิศ วีระรัฐติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความกรุณาผู้เขียนอย่างเสมอมา ทั้งการให้คำแนะนำ การให้คำปรึกษา การให้ข้อเสนอแนะ รวมถึงการตั้งคำถาม ที่ลุ่มลึกนำไปสู่การตกผลึกทางความคิดของผู้เขียน

นอกจากนี้ ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่น ได้แก่ คุณเพิ่มศักดิ์ จะเรียมพันธ์ และ คุณศุภชัย ศุภผล ที่คอยแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ข้อพิพาทกับผู้เขียนเสมอมา ขอขอบคุณ คุณภากรณ์ เมื่อนกจิตรที่คอยไต่ถามถึงความก้าวหน้า ให้ความช่วยเหลือตรวจทานและแก้ไขรูปแบบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสมอมา

และที่สำคัญที่สุด ขอขอบคุณ คุณแม่รัชนี ยิ้มอ่อนที่คอยดูแลและให้การสนับสนุน เอาใจใส่ผู้เขียนในทุก ๆ ด้านเสมอมา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 การสำรวจวรรณกรรม.....	5
1.3 คำถามวิจัย.....	18
1.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	19
1.5 วิธีการในการวิจัย.....	19
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	20
1.7 ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา.....	20
1.8 การนำเสนอ.....	20
บทที่ 2. ทฤษฎีและกรอบแนวคิด.....	22
2.1 วรรณกรรม Knowledge and Human Interestsของเจอร์เก็นท์ ฮาเบอร์มาส - ความรู้ที่มีผลประโยชน์ชี้้นำ.....	23
2.1.1 ระเบียบวิธีการวิเคราะห์เชิงประจักษ์.....	24
2.2.2 ระเบียบวิธีการตีความเชิงประวัติศาสตร์.....	27
2.2.3 ระเบียบวิธีการสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์.....	32
2.2.4 วิชาวิธีของระเบียบวิธีการศึกษา.....	32
2.2 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์ แนวพฤติกรรมศาสตร์.....	41
2.3 กรอบแนวคิดในการวิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนว พฤติกรรมศาสตร์.....	46

สรุปท้ายบท.....	49
บทที่ 3. ภูมิหลังการครอบงำของแนวคิดและวิธีการศึกษาของรัฐศาสตร์แนว พฤติกรรมศาสตร์.....	51
3.1 ความหมายของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์.....	51
3.2 แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์.....	54
3.3 ภูมิหลังของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์.....	58
3.3.1 รัฐศาสตร์ในยุคก่อตั้ง.....	58
3.3.2 รัฐศาสตร์ในยุคเปลี่ยนผ่าน.....	61
3.3.3 รัฐศาสตร์ในยุคพฤติกรรมศาสตร์.....	67
สรุปท้ายบท.....	75
บทที่ 4. การวิพากษ์รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส.....	77
4.1 การศึกษาทางรัฐศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองได้หรือไม่.....	79
4.2 การศึกษาทางรัฐศาสตร์สามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากคุณค่าได้หรือไม่.....	89
4.3 อะไรคือหน่วยในการวิเคราะห์ของการศึกษาทางรัฐศาสตร์.....	91
4.4 การวิพากษ์ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส.....	92
สรุปท้ายบท.....	103
บทที่ 5. บทสรุป.....	104
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	104
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	106
5.3 อภิปรายผล.....	107
รายการอ้างอิง.....	111
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	117

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การเปรียบเทียบระเบียบวิธีการศึกษา.....	41
2	การเปรียบเทียบแนวคิดและวิธีการศึกษาจากกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส.....	47
3	การเปรียบเทียบการศึกษาและอภิปรายเนื้อหาของวิชารัฐศาสตร์.....	53
4	การเปรียบเทียบการศึกษาและอภิปรายเทคนิคในการวิจัยทางรัฐศาสตร์.....	54
5	การเปรียบเทียบจำนวนผู้จบการศึกษาทางรัฐศาสตร์.....	62
.	.	
.	.	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

การวิพากษ์รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ตามกรอบแนวคิดของ Habermas

(Behavioralism in Political Science: A Habermasian Critique)

1) ที่มาของประเด็นปัญหาในการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้มีจุดประสงค์ในการวิพากษ์ "แนวคิดและวิธีการศึกษาของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์" ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาที่ครอบงำการศึกษาของรัฐศาสตร์ในช่วงทศวรรษที่ 1950

แนวทางการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์ได้ลอกแบบวิธีการศึกษาของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมาใช้ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง¹ ดังจะเห็นได้จากแนวทางการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์ได้ให้ความสำคัญกับการสังเกต การจำแนกประเภทของข้อมูล การวัดขนาดของข้อมูล รวมทั้งการเน้นการศึกษาวิเคราะห์ในเชิงปริมาณเพื่อสร้างทฤษฎีเชิงประจักษ์ที่มีระเบียบแบบแผน เช่นเดียวกันกับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและเพื่อการทำให้รัฐศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมือง²

นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1950 เป็นต้นมาการศึกษาทางรัฐศาสตร์ได้มีการเปลี่ยนแปลงแนวทางการศึกษาครั้งสำคัญ จุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีที่มาจากขบวนการพฤติกรรมทางการเมืองจากมหาวิทยาลัยชิคาโกโดยมี ชาร์ล เมอร์เรียม (Charles Merriam) เป็นแกนหลักสำคัญและเขาได้ตีพิมพ์บทความวิพากษ์วิจารณ์สถานะของการศึกษารัฐศาสตร์ของในช่วงต้นทศวรรษที่ 1920³ อันเป็นจุดเริ่มต้นของการนำแนวทางการศึกษาวิทยาศาสตร์มาศึกษา

¹ Oren. I. Can Political Science Emulate the Natural Sciences? The Problem of Self-Disconfirming Analysis Can Political Science Emulate the Natural Sciences? The Problem of Self-Disconfirming Analysis. Polity, Vol. 38 , No. 1 (Jan., 2006), pp. 72.

² อนุสรณ์ ลิมมณี, "พัฒนาการของแนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์," ใน เอกสารการสอนชุดวิชา 81313 หลักและวิธีวิเคราะห์ทางการเมืองสมัยใหม่ = Modern political analysis. (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548), หน้า 14-15.

³ Merriam. C. The Present State of the study of Politics, The American Political Science Review, Vol. 60, No. 4 (Dec., 1921), p. 174-180.

ปรากฏการณ์ทางการเมือง ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์อย่างกว้างขวางจนถูกเรียกว่าเป็นการปฏิวัติพฤติกรรมศาสตร์ (The Behavioral Revolution) ผลที่ตามมาคือ แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ถูกนำมาใช้กับการศึกษาทางรัฐศาสตร์อเมริกาแทบทุกด้าน

การเปลี่ยนแปลงแนวคิดและวิธีการศึกษาไปสู่อารยธรรมรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์นอกจากจะเป็นการเปิดทางให้แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แบบใหม่เข้ามา แต่ังก่อให้เกิดผลกระทบต่อแนวทางการศึกษาดั้งเดิมที่มีอยู่ในการศึกษาทางรัฐศาสตร์อีกด้วย กล่าวคือ แนวทางการศึกษารัฐศาสตร์แนวสถาบันทางการเมืองซึ่งเน้นการศึกษาสถาบันทางการเมืองที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ จะให้ความสำคัญกับการศึกษาสถาบันทางการเมืองเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ (unit of analysis) เช่น รัฐสภา รัฐบาล และศาลที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของสถาบันทางการเมืองหรือกลไกในทางการเมือง และแนวทางการศึกษาปรัชญาการเมืองซึ่งเน้นการศึกษา การแสวงหารูปแบบของการเมืองที่พึงประสงค์นับตั้งแต่ ผู้ปกครองที่ดี ระบอบการปกครองที่ดี รัฐที่ดี การศึกษาในเชิงปรัชญาการเมืองจึงเป็นการศึกษาถึงสิ่งที่จะต้องเป็นมากกว่าสิ่งที่เป็นอยู่ ผลกระทบที่สำคัญต่อแนวทางการศึกษาทางรัฐศาสตร์ทั้งสอง คือ ข้อวิพากษ์ของนักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ถึงความไม่เป็นศาสตร์ของแนวการศึกษาทางรัฐศาสตร์ดั้งเดิมทั้งสองแนวทาง เพราะ หน่วยในการวิเคราะห์ของรัฐศาสตร์แนวสถาบันทางการเมืองมิได้สัมผัสถึงความเป็นจริงในปรากฏการณ์ทางการเมือง นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จึงเสนอให้การศึกษาทางรัฐศาสตร์หันมาศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองโดยใช้พฤติกรรมของปัจเจกบุคคลในสภาพทางการเมืองต่าง ๆ เป็นหน่วยในการวิเคราะห์แทน และข้อวิพากษ์ต่อการศึกษาปรัชญาการเมืองว่าเป็นแนวทางการศึกษาที่ไม่ปลอดจากค่านิยมส่วนบุคคลหรือเป็นแนวทางการศึกษาที่ให้คำอธิบายที่ขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้ศึกษาเป็นหลักและคำอธิบายทั้งหลายก็ไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องจากหลักฐานเชิงประจักษ์ได้

ช่วงเวลาระหว่างทศวรรษที่ 1950 จนถึง 1960 การศึกษาทางรัฐศาสตร์ได้ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของแนวทางการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์อย่างสมบูรณ์แบบ ใดๆก็ตามในทศวรรษที่ 1970 นักปรัชญาสังคมศาสตร์ นักสังคมศาสตร์และนักรัฐศาสตร์ได้หันมาตั้งคำถามถึงความถูกต้องและเหมาะสมในการนำเอาวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์มาใช้กับการศึกษาสังคมศาสตร์ การตั้งคำถามดังกล่าวได้กระตุ้นให้เกิดข้อโต้แย้ง ข้อถกเถียงในวงวิชาการทางรัฐศาสตร์หันมาทบทวนถึงสภาพของสิ่งที่รัฐศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ศึกษามีความแตกต่างกันซึ่งเห็นได้จาก

บทความชื่อ Clouds, Clocks and the study of Politics ของ อัลมอนด์ (Gabriel Almond) ที่หันมาทบทวนภาววิทยาของการศึกษาทางรัฐศาสตร์ว่าไม่สามารถอธิบายหรือทำนายปรากฏการณ์ได้แม่นยำเทียบเท่ากับคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์⁴ และวิธีการแสวงหาความรู้ในปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและสังคมนั้นมีญาณวิทยาในการรับรู้ที่แตกต่างกัน จนถึงระเบียบวิธีการในการศึกษาเพื่ออธิบายและทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมว่ามีความแตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากบทความของ เจ โดแนล มูน (J Donald Moon) ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดในการนำวิธีการอธิบายทางวิทยาศาสตร์และข้อจำกัดในการนำวิธีการตีความของวิธีการศึกษาแนวการตีความ (hermeneutics) มาศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง⁵ รวมถึงข้อวิพากษ์ต่าง ๆ ของนักรัฐศาสตร์ที่แสดงความไม่พอใจต่อการนำวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์มาศึกษาทางรัฐศาสตร์ อาทิแมรี ฮอกวอธ (Mary Hawkesworth) ได้กล่าวถึงความเชื่อในวิธีการทางวิทยาศาสตร์ว่าเป็นเพียงตำนานของความเป็นกลางในระเบียบวิธีการศึกษา (Myth of methodological neutrality)⁶ ตำนานเรื่องนี้เป็นความเชื่อในประสบการณ์ของมนุษย์ว่าเป็นต้นกำเนิดของความจริงหรือเป็นวิธีการเดียวที่มนุษย์จะเข้าถึงความเป็นวัตถุวิสัยได้ นักวิชาการที่เชื่อในวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ใช้วิธีการ เทคนิคเชิงประจักษ์เก็บรวบรวมและสร้างสารานุกรมทางการเมืองและการเมืองขึ้นมา (Encyclopedia of Government and Politics) ถึง 17 เล่ม อย่างไรก็ตาม ในศตวรรษที่ 21 การเขียนสารานุกรมไม่ได้เชื่อในความเป็นหนึ่งเดียวของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (unity of science) อีกต่อไป เพราะ การถกเถียงเรื่องระเบียบวิธีการศึกษา (Methodology) ทำให้ความเชื่อในวิธีการ เทคนิคเชิงประจักษ์ วิธีการทางวิทยาศาสตร์หมดลงไปและนำไปสู่การใช้พหุนิยมในด้านระเบียบวิธีการศึกษา (Methodological Pluralism) ศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองและสังคมแทน การศึกษาทางรัฐศาสตร์ก็ถูกครองงำด้วยวิธีการเชิงประจักษ์ตั้งแต่ยุคก่อตั้งสาขาวิชาเช่นเดียวกัน การศึกษาทางรัฐศาสตร์จึงต้องตระหนักถึงตำนานเรื่องนี้⁷ หรือ นักรัฐศาสตร์แนวพหุติกรรมทาง

⁴ Almond. G. with Gengo. S. Cloud,Clock,and the Study of Politics. In Almond. G. eds. A discipline divided: schools and sects in political science (London: SAGE, 1990).

⁵ Moon. J. D. The Logics of Political Inquiry: A Synthesis of Opposed Perspectives. In Handbook of political science, Greenstein. F. eds. (Mass.: Addison-Wesley, 1975).

⁶ Hawkesworth. M. and Kogan. M. eds. Encyclopedia of government and politics. (London : Routledge, 1992) , p. 7.

⁷ Ibid., pp. 4-7.

การเมืองในยุคพฤติกรรมศาสตร์ก็ยอมรับว่าวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไม่สามารถเข้าถึงความจริงที่เป็นอิสระจากตัวผู้ศึกษาได้ และยอมรับว่าในการอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองสามารถใช้ทั้งทฤษฎี และวิธีการศึกษาที่หลากหลายเพื่อให้ได้มาซึ่งมุมมองต่อปรากฏการณ์ที่หลากหลาย⁸ อัลมอนต์ได้เสนอแนวคิดเรื่อง “การใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อความก้าวหน้า” (progressive-eclectic) อัลมอนต์ ได้หมายความว่า การศึกษาของรัฐศาสตร์ตั้งแต่กรีกจนถึงปัจจุบันได้ผลิตแนวคิดและวิธีการศึกษาอย่างมากมายหลากหลายซึ่งมีส่วนช่วยเติมเต็ม (integral) ให้การศึกษาทางรัฐศาสตร์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อัลมอนต์ได้กล่าวถึงกลุ่มนักคิดทฤษฎีวิพากษ์ (critical theorist) ซึ่งได้ท้าทายการอ้างความเป็นวัตถุวิสัยของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ว่า ไม่สามารถพิสูจน์หรือผิดได้เลย⁹ ซึ่งอัลมอนต์ก็เข้าใจไม่ผิด แต่เขามีได้กล่าวถึงประเด็นนี้อย่างละเอียด แต่เขาก็กลับให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ชนชั้น พัฒนาการทางเศรษฐกิจที่นักวิชาการมาร์กซิสและนีโอ มาร์ก ทั้งหลายมีส่วนช่วยพัฒนาแนวคิดและวิธีการศึกษาของรัฐศาสตร์มากกว่า¹⁰

ดังนั้น ในงานวิจัยชิ้นนี้ก็เป็นหนึ่งในงานวิจัยที่ลุกขึ้นมาตั้งคำถามและแสดงข้อโต้แย้งในประเด็นการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการศึกษาทางรัฐศาสตร์เช่นกัน โดยข้อวิพากษ์ต่อแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์นั้นจะวิพากษ์โดยอาศัยแนวทางตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสเป็นสำคัญ

การที่ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของเจอร์เก้นฮาเบอร์มาสเป็นกรอบทั้งการศึกษาและวิพากษ์ เป็นเพราะ เจอร์เก้นต์ ฮาเบอร์มาสได้เข้าร่วมวิวาทะในประเด็นการนำวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์มาใช้กับการศึกษาทางสังคมศาสตร์โดยตรงกับ คาร์ล ปอปเปอร์ (Karl Popper) ในการประชุมซึ่งจัดโดยสมาคมสังคมศาสตร์แห่งเยอรมันที่เมือง Tubingen ในปี 1961¹¹ อีกทั้ง ฮาเบอร์มาสยังได้

⁸ Sanders. D. Behaviouralism. In Theory and methods in political science, Marsh. D. and Stoker. G. eds. (Houndmills: PALGRAVE, 2002), pp. 62-63.

⁹ Almond. G. Political Science: The history of Discipline, In. A new handbook of political science, Goodin. R. and Klingemann. H eds. (New York: Oxford University, 1996), p. 51.

¹⁰ Ibid., p.85.

¹¹ Holub. C. R. Jürgen Habermas: Critic in the public Sphere. (London and New York : Routledge, 1991). p. 20.

เขียนหนังสือที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวออกมา 2 เล่มคือ On Logic of Social Science และ Knowledge and Human Interests ประเด็นในหนังสือทั้งสองเล่มนอกจากจะเป็นการทบทวนและนำเสนอแนวคิดที่ฮาเบอร์มาสได้จากการวิพากษ์แล้ว ยังเป็นการเสนอแนวทางการศึกษาที่เหมาะสมต่อการศึกษาด้านสังคมศาสตร์อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ข้อวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสและข้อเสนอของเขามีได้กล่าวถึงแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์โดยตรง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีหน้าที่ในการนำเสนอแนวคิดของฮาเบอร์มาสและนำมาสร้างใหม่เพื่อใช้ในการศึกษาและเพื่อตอบคำถามสำคัญในงานวิจัยชิ้นนี้คือ **ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสได้วิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์อย่างไร ?**

2) การสำรวจวรรณกรรม

ในการสำรวจวรรณกรรมจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลักได้แก่

- 1) วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์
- 2) วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ของฮาเบอร์มาส

1) วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์

ในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จะเป็นวรรณกรรมที่หันมาตั้งคำถามเกี่ยวกับความถูกต้องและความเหมาะสมในการนำเอาวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมาศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง ประเด็นที่มีการตั้งคำถามและถกเถียงถึงแนวทางการยอมรับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์มี 3 ประเด็นได้แก่

- 1) การวิพากษ์การศึกษาทางรัฐศาสตร์ซึ่งรับวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง

วรรณกรรมที่วิพากษ์การเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ คือ บทความจากหนังสือ “รัฐศาสตร์แนววิพากษ์” ของไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร เรื่อง ความ

ไร้ผู้นำของวิชารัฐศาสตร์ สิ่งที่ไชยรัตน์ทำในบทความนี้ คือ การทบทวนวรรณกรรมที่วิพากษ์การเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองของ ไมเคิล เนลสัน (Michel Nelson) และ เดวิด ริชชี (David Ricci)

ไชยรัตน์เริ่มต้นจากการสรุปข้อวิพากษ์ของเนลสันก่อน สิ่งที่เนลสันศึกษา คือ สถานภาพของวิชารัฐศาสตร์อเมริกันที่มีความผิดพลาดประการใดบ้างจึงทำให้วิชารัฐศาสตร์และตัวนักรัฐศาสตร์ไม่เป็นที่รู้จักและไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมอเมริกันในวงกว้าง สิ่งที่เนลสันชี้ให้เห็นถึงหนึ่งในความผิดพลาดคือ การพัฒนาการศึกษาทางรัฐศาสตร์ให้มีสถานะเดียวกับสังคมศาสตร์สาขาอื่นจากการพัฒนาวิชาชีพอ่อนตัวให้มีความเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความพยายามจะเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองกลับเป็นการกระทำที่มีได้มีอะไรแปลกใหม่ เพราะ สิ่งที่นักรัฐศาสตร์ทำ นักเศรษฐศาสตร์ได้กระทำอยู่และทำได้ดีกว่า ดังนั้น ข้อเสนอของเนลสันต่อการฟื้นฟูสถานะของรัฐศาสตร์ คือ การกลับไปหารากเหง้าของตัววิชารัฐศาสตร์ก่อนหน้าที่แนวทางการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์จะเข้ามามีอิทธิพลครอบงำการศึกษาทางรัฐศาสตร์ อันได้แก่ เรื่องของปรัชญาการเมือง ประวัติศาสตร์รวมถึงการให้ความสำคัญกับบรรดางานศึกษาประเภทอมตะเพื่อที่ว่า นักรัฐศาสตร์อเมริกันในอนาคตจะสามารถตั้งคำถามขึ้นพื้นฐานที่สำคัญมากกว่าคำถามที่เกี่ยวกับพฤติกรรมศาสตร์แล้ว เพราะจริง ๆ แล้วเป้าหมายหลักของวิชารัฐศาสตร์ไม่ใช่อยู่ที่ความเป็นวิทยาศาสตร์แต่อยู่ที่การให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชน และการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล

ในงานของเดวิด ริชชี ไชยรัตน์ ได้สรุปถึงพัฒนาการของการศึกษารัฐศาสตร์ในประเทศสหรัฐอเมริกาว่ามีความเป็นมาอย่างไร และทำไมจึงนำไปสู่สิ่งที่เรียกว่า “โคกนาฏกรรม” พัฒนาการของรัฐศาสตร์ที่นำไปสู่โคกนาฏกรรมสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า การศึกษาทางรัฐศาสตร์ในอเมริกาได้เปลี่ยนจุดเน้นจากการศึกษางานของนักคิดนักปรัชญาการเมืองซึ่งเป็นรากฐานของอารยธรรมตะวันตกและพื้นฐานการศึกษาทางการเมืองไปสู่การให้ความสำคัญกับวิธีการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ พัฒนาการดังกล่าวทำให้การศึกษาทางรัฐศาสตร์ต้องพบกับโคกนาฏกรรมที่นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ต้องเผชิญกับเป้าหมายที่พึงปรารถนาที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง กล่าวคือ เป้าหมายของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ คือ การสร้างองค์ความรู้ที่น่าเชื่อถือจากวิธีการแสวงหาความรู้แบบวิทยาศาสตร์ที่ปลอดจากคุณค่าหรืออคติใด ๆ จะต้องพบกับความขัดแย้งคือ สิ่งที่นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ต้องศึกษาคือ สังคมประชาธิปไตยอเมริกันที่เชิดชูระบบคุณค่าเสรีนิยม ทำให้เป้าหมายกับแนวทางในการศึกษาไปด้วยกันไม่ได้

ดังนั้น ริชชีได้เสนอทางออกให้แก่โคกนาฏกรรมดังกล่าว ได้แก่ 1) ปฏิเสธตำนานเรื่องความเป็นกลางทางวิทยาศาสตร์โดยชี้ให้เห็นว่า งานวิจัยต่าง ๆ ที่ตีพิมพ์เผยแพร่มีข้อบกพร่องความรู้ที่เป็นสัจธรรมบริสุทธิ์ แต่เป็นการตกลึกของความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจกับความรู้ในสังคม เมื่อเป็นเช่นนี้ จุดยืนของผู้แต่งเหล่านี้จะต้องได้รับการตรวจสอบและตั้งคำถามมิใช่ยอมรับว่าเป็นงานที่ไม่มีผู้แต่ง คุณค่า อคติและผลประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น 2) ให้ความสำคัญกับการศึกษาปรัชญาแนวความคิดทางการเมืองและมิติทางประวัติศาสตร์ เพราะงานเหล่านี้มีความเข้าใจ “การเมือง” มากกว่าการสร้างตัวแบบ วิธีการทางสถิติ และตัวเลขของนักรัฐศาสตร์ยุคพฤติกรรมศาสตร์¹²

2) การวิพากษ์ระเบียบวิธีการศึกษา (Methodology) ของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์

ในด้านระเบียบวิธีการศึกษา นักรัฐศาสตร์บางคนได้ท้าทายต่อระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์หรือวิธีการอธิบายตามวิธีการแสวงหาความรู้ปรัชญาปฏิฐานนิยมซึ่งเป็นแนวทางในการอธิบายให้กับแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ ดังนั้น นักรัฐศาสตร์ส่วนหนึ่งที่ตระหนักถึงปัญหาในการอธิบายตามระเบียบวิธีการวิเคราะห์เชิงประจักษ์จึงได้ยกเอาปัญหาเกี่ยวกับแนวคิดทางอภิทฤษฎี (meta theory) ในการศึกษา วิเคราะห์ และอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองมาถกเถียงและให้ข้อเสนอแนะ

เจ โดแนล มูน (J. Donald Moon) ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อโต้แย้งในการอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองระหว่างสองแนวคิดในทางปรัชญาสังคมศาสตร์ นั่นคือ ระหว่างตัวแบบในการอธิบายของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติหรือของปรัชญาปฏิฐานนิยมเชิงตรรกวิทยากับตัวแบบการอธิบายในเชิงการตีความ นอกจากการพรรณนาให้เห็นถึงลักษณะสำคัญ ความแตกต่างระหว่างกัน และจุดอ่อนของทั้งสองตัวแบบแล้ว มูนยังพยายามเสนอทางออกในข้อโต้แย้งระหว่างสองตัวแบบโดยการใช้แนวการอธิบายในการตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผล (rational choice) เพราะ เขาเชื่อว่า การอธิบายในแง่การตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผลมีทั้งลักษณะของการตีความและการอธิบายโดย

¹² ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร. ความไร้ผู้นำของวิชารัฐศาสตร์ ใน รัฐศาสตร์แนววิพากษ์ .

อาศัยกฎแบบวิทยาศาสตร์ธรรมชาติผสมผสานอยู่ในตัวการอธิบายซึ่งน่าจะเหมาะกับการศึกษา
ปรากฏการณ์ทางการเมือง¹³

บทความเรื่อง Deduction, Explanation and Social Scientific inquiry ของกันแนล
(John G. Gunnell) มีจุดประสงค์คือ การตรวจสอบความเกี่ยวข้องกันระหว่างปรัชญา
วิทยาศาสตร์กับวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์และสิ่งที่วิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์รับมาคือ วิธีการ
อธิบายตามตัวแบบนิรนัย (deductive model) ของวิทยาศาสตร์ กันแนลได้ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดใน
ด้านวิธีการอธิบายของเนเกลและแฮมเพลที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการศึกษารัฐศาสตร์
โดยเฉพาะรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ที่มีเป้าหมายการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมือง
รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จะรับวิธีการอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองจากการอนุมานของ
สมมุติฐานหรือการอนุมานจากกฎทั่วไป (cover law) แต่ กันแนลได้วิพากษ์วิธีการอธิบายตามตัว
แบบนิรนัยว่า การอธิบายตามตัวแบบนิรนัยมิได้รับประกันเลยว่าคำอธิบายจะเป็นคำอธิบายที่
ปราศจากอคติ ตัวแบบในการอธิบายดังกล่าวมิได้เกี่ยวข้องกันเลยกับกฎสากล คำอธิบายตามตัว
แบบนิรนัยเป็นเพียงรูปแบบทางตรรกะ (logical form) หรือแพราไดม์ (paradigm) ที่
นักวิทยาศาสตร์ใช้บอกเล่าปรากฏการณ์ด้วยการอธิบายตามรูปแบบนิรนัย ดังนั้น ความเชื่อของ
นักรัฐศาสตร์ที่รับเอาวิธีการอธิบายตามวิธีการวิทยาศาสตร์จึงเป็นความเชื่อ (myth) ในองค์ความรู้
ที่บอกเล่าด้วยตัวแบบนิรนัย¹⁴

3) การวิพากษ์หน่วยในการวิเคราะห์รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์

การครอบงำของการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2
ทำให้หน่วยในการวิเคราะห์ (unit of analysis) ทางรัฐศาสตร์อยู่ที่หน่วยเล็กหรือการอธิบายจาก
ระดับปัจเจกบุคคลทั้งสิ้น อาร์เชอร์ (Margaret Archer) ได้วิพากษ์การอธิบายหน่วยการวิเคราะห์
จากระดับปัจเจกบุคคลและจากระดับหน่วยรวมนั้นเพียงอย่างเดียวนั้นไม่สามารถเป็นคำอธิบายที่
เพียงพอได้ เพราะ การอธิบายกลุ่ม องค์กร สังคมจากพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลเป็นการลดทอน

¹³ อนุสรณ์ ลิมมณี การอธิบายกับการวิเคราะห์ทางการเมือง : ข้อพิพาทเบื้องต้นในเชิง
ปรัชญาสังคมศาสตร์ (กรุงเทพฯ : โครงการผลิตตำราและเอกสารการสอน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ,
2542), หน้า 32-33

¹⁴ Gunnell. J, "Deduction, Explanation and Social Scientific inquiry", The
American Political Science Review, Vol. 63, No. 4 (Dec., 1969)

(reduction) คุณสมบัติเฉพาะตัวที่มีอยู่ในสิ่งเหล่านั้นลงมาในรูปของพฤติกรรมปัจเจกบุคคล เช่นเดียวกันกับการอธิบายจากระดับหน่วยรวมก็ไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล จากคุณสมบัติเฉพาะตัวของกลุ่ม นอกจากนั้น อาร์เชอร์ ยังชี้ให้เห็นว่า จุดบกพร่องของการอธิบาย ในระดับปัจเจกบุคคลอยู่ที่ความเชื่อพื้นฐานทางญาณวิทยาประสบการณ์นิยม (empiricism) ได้ ทำให้การอธิบายหน่วยวิเคราะห์ระดับปัจเจกบุคคลยึดถือกับการอธิบายการดำรงอยู่จริงของ ปัจเจกบุคคลที่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสบการณ์ และปฏิเสธการทำความเข้าใจแรงจูงใจของ มนุษย์ซึ่งไม่สามารถสัมผัสได้ในเชิงประจักษ์ (a priori) ดังนั้น อาร์เชอร์ จึงเสนอทางออกให้แก่ข้อ ได้แย้งระหว่างการอธิบายจากระดับปัจเจกบุคคลและระดับหน่วยรวมโดยมีหัวใจสำคัญคือ การ เชื่อมโยงระดับการอธิบายของสองแนวคิดโดยไม่ลดทอนสภาพที่เป็นจริงอยู่ของทั้งสองระดับ¹⁵

2) วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิง วิพากษ์ของฮาเบอร์มาส

ในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิง วิพากษ์ของฮาเบอร์มาส ผู้วิจัยได้จัดประเภทการทบทวนวรรณกรรมออกเป็นสองแนวทาง ได้แก่ 1) วรรณกรรมที่ศึกษาบริบท (context) ในประเด็นระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ของ ฮาเบอร์มาส และ 2) วรรณกรรมที่ศึกษาตัวบท (text) ในประเด็นระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์ เชิงวิพากษ์ของฮาเบอร์มาส

1) วรรณกรรมที่ศึกษาบริบท (context) ในประเด็นระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิง วิพากษ์ของฮาเบอร์มาส

วรรณกรรมที่ศึกษาบริบท (context) ในประเด็นระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิง วิพากษ์ของฮาเบอร์มาส มีวรรณกรรมที่ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลทางสภาพแวดล้อมต่อฮาเบอร์มาสใน การสร้างระเบียบวิธีการศึกษาของตนเพื่อวิพากษ์ความเชื่อในอุดมการณ์วิทยาศาสตร์ในสมัยของ เขา 3 เล่ม ได้แก่ 1) The Frankfurt School: It History, Theories and Political Significance ของ ราฟ วิกเกอร์เฮ้าท์ (Rolf Wiggershaus) 2) The Frankfurt School in exile ของโทมัส วิท แลนด์ (Thomas Wheatland) และ 3) Jurgen Habermas: Critic in the public Sphere ของ โรเบิร์ต โฮลเบิร์ก (Robert Holub)

¹⁵ Archer. M. *Realist Social theory: the Morphogenetic Approach*. (Cambridge: Cambridge University, 1995).

วรรณกรรมแต่ละชิ้นจะมีจุดเน้นในการศึกษาที่แตกต่างกัน ในงานของวิกเกอร์เฮ้าท์จะเป็นงานเชิงประวัติศาสตร์ซึ่งชี้ให้เห็นถึงภาพรวมตั้งแต่การเกิดขึ้นของสถาบันวิจัย Frankfurt การลี้ภัยนาซีไปสหรัฐอเมริกาจนกระทั่งกลับมาที่เยอรมันอีกครั้ง งานชิ้นนี้ของวิกเกอร์เฮ้าท์ เต็มไปด้วยข้อมูลและข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ทั้งการเขียนจดหมายติดต่อกันระหว่างฮอกไฮเมอร์กับสมาชิกของสถาบันวิจัย หรือข้อมูลการติดต่อระหว่างสถาบันวิจัยกับมหาวิทยาลัยโคลัมเบียในช่วงลี้ภัยทางการเมือง¹⁶ อย่างไรก็ตาม งานเชิงประวัติศาสตร์ของวิกเกอร์เฮ้าท์ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการอธิบายถึงการเปลี่ยนทิศทางหรือแนวทางของสถาบันวิจัยซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนให้กลุ่มนักทฤษฎีวิพากษ์เห็นถึงการครอบงำของอุดมการณ์วิทยาศาสตร์ในสหรัฐอเมริกา ประเด็นดังกล่าว วิทแลนด์ได้ชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนถึงการวิวาทะระหว่างกลุ่มนักทฤษฎีวิพากษ์กับนักปรัชญาปฏิบัตินิยมและนักปรัชญาปฏิฐานนิยม¹⁷ สุดท้ายในงานของโฮลด์ เป็นงานที่ชี้ให้เห็นถึงการรับอิทธิพลหรือมรดกทางความคิดในการวิพากษ์อุดมการณ์วิทยาศาสตร์ของกลุ่มนักทฤษฎีวิพากษ์รุ่นแรกต่อเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาส โฮลด์ยังได้ชี้ให้เห็นถึงการวิวาทะกันระหว่างกลุ่มนักทฤษฎีวิพากษ์ซึ่งฮาเบอร์มาสได้เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยกับ กลุ่มนักปรัชญาปฏิฐานนิยมใหม่อย่างคาร์ล ปอปเปอร์ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การวิวาทะกับกลุ่มนักปรัชญาปฏิฐานนิยมใหม่เกิดขึ้นที่ Tubingen ปี 1961 การวิวาทะนี้มีผู้เข้าร่วมอย่าง ปอปเปอร์, อโดโน และ ฮาเบอร์มาส ภายใต้ชื่อ Positivist dispute in German Sociology มิได้มีประเด็นในการโต้เถียงเพื่อปกป้องปรัชญาปฏิฐานนิยม แต่สิ่งที่ผู้เข้าร่วมวิวาทะเห็นตรงกันคือ ความไม่เพียงพอของระเบียบวิธีการศึกษาของปฏิฐานนิยม กล่าวคือ ทั้ง ปอปเปอร์และ อโดโน เห็นตรงกันว่า แนวคิดและวิธีการศึกษาของวิทยาศาสตร์ซึ่งเริ่มต้นจากการสังเกต การเก็บรวบรวมข้อมูล และการพิสูจน์ความถูกต้อง หรือสามารถเรียกขั้นตอนเหล่านี้ว่า วิธีการอุปนัยเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้วัตถุวิสัยปราศจากอคติส่วนบุคคล เป็นเพียงความเชื่อของการศึกษาทางสังคมศาสตร์ เมื่อสังคมศาสตร์พยายามจะนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้เพื่อจะทำให้การศึกษาทางสังคมมีสถานะเทียบเท่ากับวิทยาศาสตร์

¹⁶ Wiggershaus. R. The Frankfurt School: Its History, Theories and Political Significance, (Cambridge: polity press, 1994).

¹⁷ Wheatland. T. The Frankfurt School in exile. (London: University of Minnesota, 2009)

ปอปเปออร์ ได้วิพากษ์วิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีการอุปนัย ไม่สามารถรับประกันได้ว่าความรู้หรือความจริงนั้นเป็นวัตถุวิสัย เพราะทุก ๆ การสังเกตจะมีทฤษฎีแฝงอยู่ทุก ๆ ครั้ง (theory-laden) ปอปเปออร์ จึงเสนอว่า วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่ควรนำมาใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมแทนที่วิธีการอุปนัย คือ วิธีการนินัย กล่าวคือ แทนที่จะพยายามพิสูจน์ความถูกต้องของสมมุติฐานจากการสังเกตและการเก็บรวบรวมข้อมูล ก็ให้พิสูจน์จากการตั้งข้อสรุปก่อนและพยายามพิสูจน์ว่าข้อสรุปนั้นผิด (falsification) ดังนั้น ปอปเปออร์ จึงไม่เชื่อว่า การได้มาซึ่งความรู้หรือความจริงที่เป็นวัตถุวิสัยจากวิธีการอุปนัย แต่เชื่อการวิพากษ์วิจารณ์ข้อสรุปที่มาจาก การพิสูจน์ว่าข้อสรุปนั้นผิด¹⁸

อโดโน ก็ปฏิเสธวิธีการอุปนัยเช่นเดียวกันกับ ปอปเปออร์ การปฏิเสธวิธีการอุปนัย อโดโน ใช้ใน 2 ความหมาย 1) วิธีการอุปนัยหมายถึง วิธีการที่จัดประเภท หรือจำแนกเอาความเป็นวัตถุวิสัย ออกจากความสัมพันธ์ที่ความเป็นวัตถุวิสัยสัมพันธ์กับสิ่งอื่น และ 2) วิธีการอุปนัยหมายถึง การศึกษาและการสำรวจในเชิงประจักษ์ นั่นคือ การสำรวจความคิดเห็นของปัจเจกบุคคล

อย่างไรก็ตาม อโดโน ไม่เห็นด้วยกับ ปอปเปออร์ ในเรื่องการนำวิธีการนินัยมาใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทั้งธรรมชาติและสังคม การแยกการศึกษาระหว่างปรากฏการณ์ธรรมชาติและสังคมของ อโดโน มิใช่การแยกในลักษณะเดียวกันกับกลุ่ม Neo-Kantian แต่เป็นการแยกในลักษณะทฤษฎีวิพากษ์กับทฤษฎีดั้งเดิมซึ่งเป็นการแบ่งแยกในลักษณะเดียวกันกับ ฮอกไฮเมอร์ กล่าวคือ ทฤษฎีดั้งเดิมได้ละเลยการพิจารณาอย่างรอบคอบ ทำให้เป็นหน้าที่ของทฤษฎีวิพากษ์ที่ต้องวิพากษ์วิจารณ์เพื่อปลดปล่อยจิตสำนึกที่ผิดพลาดซึ่งมาจากการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างอัตวิสัยและวัตถุวิสัย ดังนั้น การให้ความสำคัญกับความรู้ในเชิงวัตถุวิสัย การแยกคุณค่าออกจากข้อเท็จจริงอย่างเด็ดขาดจึงเป็นจิตสำนึกที่ผิดพลาดและละเลยความสัมพันธ์ขององค์รวมทั้งหมด (totality)¹⁹

จุดยืนของ ฮาเบอermaส ในการวิวาทะครั้งนี้ คือ การปกป้องความคิดของ อโดโน หรือแนวคิดเรื่อง Dialectic Totality และการอธิบายชี้แจงแนวคิดของ อโดโน ผ่านหนังสือสองเล่มอย่าง On Logic of Social Science (1967) และ Knowledge and Human Interests (1968) ดังนั้น ใน

¹⁸ Holub. C. R. Jürgen Habermas: Critic in the public Sphere. (London and New York : Routledge, 1991). pp. 157-158.

¹⁹ Ibid., pp. 25-29.

การวิวาทะครั้งนี้ สิ่งที่ ฮาเบอร์มาส ทำคือ การแยกความแตกต่างระหว่างคุณลักษณะของแนวคิดเรื่อง Dialectic Totality กับทฤษฎีเชิงประจักษ์

1) ลักษณะความสัมพันธ์ของทฤษฎีต่อเป้าหมาย

ความหมายของทฤษฎีสำหรับ ฮาเบอร์มาส คือ การทำให้เป็นระเบียบเพื่อสามารถนำไปใช้ ลักษณะของทฤษฎีประจักษ์นิยม เมื่อนุชนำทฤษฎีไปใช้ เป้าหมายที่ทฤษฎีนี้วางเอาไว้คือ การควบคุมและการครอบงำธรรมชาติ และเมื่อนำทฤษฎีเชิงประจักษ์มาใช้ศึกษากับปรากฏการณ์ทางสังคม ผลลัพธ์คือ การบิดเบือนเป้าหมายของทฤษฎีสำหรับใช้กับปรากฏการณ์ทางสังคม แต่เมื่อนำทฤษฎี Dialectic Totality มาใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม เป้าหมายของทฤษฎี คือ การทำความเข้าใจสภาพบริบทของชีวิตทางสังคมทั้งหมด

2) ลักษณะความสัมพันธ์ของทฤษฎีต่อประสบการณ์

ลักษณะของทฤษฎีเชิงประจักษ์จะยอมรับประสบการณ์เพียงอย่างเดียว คือ การสังเกตเชิงประจักษ์ภายใต้เงื่อนไขที่ถูกกำหนดเอาไว้แล้ว แต่ละเลยความเข้าใจซึ่งเป็นประสบการณ์อย่างหนึ่งในปรากฏการณ์ทางสังคม

3) ลักษณะความสัมพันธ์ของทฤษฎีต่อประวัติศาสตร์

ลักษณะของทฤษฎีเชิงประจักษ์ซึ่งให้ความสำคัญกับการอธิบาย จะมีข้อจำกัดเมื่อนำมาใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมซึ่งให้ความสำคัญกับการตีความและการทำความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ ต่อประเด็นนี้มีการวิวาทะมาแล้วซึ่งเริ่มต้นจาก วิโก (Vico) ถึง ดิลไธย์ (Dilthey)

ฮาเบอร์มาส จึงเสนอว่า Dialectic Totality ได้อธิบายประวัติศาสตร์ได้น้อยกว่าทฤษฎีเชิงประจักษ์ในเรื่องการกำหนดความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ แต่สามารถอธิบายประวัติศาสตร์ได้มากกว่าทฤษฎีเชิงประจักษ์ในเรื่องความสัมพันธ์ของทุกสิ่ง และ Dialectic Totality ยังปฏิเสธการอธิบายประวัติศาสตร์เชิงวัตถุวิสัยที่ดำรงอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และการตีความหรือการทำความเข้าใจโดยตระหนักถึงอันตรายของอัตวิสัยของปัจเจกบุคคล ทำให้ Dialectic Totality เชื่อมการอธิบายและการทำความเข้าใจเข้าด้วยกันในการศึกษาประวัติศาสตร์ของสังคม

4) ลักษณะความสัมพันธ์ของทฤษฎีต่อการปฏิบัติ

ลักษณะของทฤษฎีเชิงประจักษ์ได้แยกปรากฏการณ์ที่ค้นพบจากหลักเกณฑ์ที่ว่า ความรู้ นั้นต้องเป็นวัตถุวิสัยออกจากความสัมพันธ์ขององค์รวมทั้งหมด ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วระบบ สังคมทั้งหมด ทฤษฎีเชิงประจักษ์ไม่สามารถเข้าใจสภาพบริบทชีวิตที่มีหลักการปฏิบัติและคุณค่า ดำรงอยู่²⁰

2) วรรณกรรมที่ศึกษาตัวบท (text) ในประเด็นระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิง วิพากษ์ของฮาเบอร์มาส

วรรณกรรมที่ศึกษาตัวบทของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสในแง่ปรัชญาสังคมศาสตร์ได้แก่ วิลเลียม outhwaite (William Outhwaite)²¹ แอนโทนี กิดเด็น (Anthony Giddens)²² แพททริก เบริด (Patrick Beart)²³ และเดวิด เฮล (David Held)²⁴ ได้นำแนวคิดทางปรัชญาสังคมศาสตร์ใน หนังสือ Knowledge and Human Interests ที่ฮาเบอร์มาสได้เขียนขึ้นเพื่อวิพากษ์แนวคิดเรื่อง เอกภาพแห่งศาสตร์ของปรัชญาปฏิฐานนิยม และนำเสนอแนวคิดด้านอภิทฤษฎี (meta-theory) ที่ชี้ให้เห็นถึงแนวทางของระเบียบวิธีการศึกษา (Methodology) ที่มีรูปแบบที่แตกต่างกันในการ การศึกษา อธิบาย ทำความเข้าใจและวิพากษ์ปรากฏการณ์ทางสังคม วรรณกรรมที่กล่าวมา ข้างต้นได้อธิบายถึงแนวทางของระเบียบวิธีการศึกษาที่ฮาเบอร์มาสนำเสนอเอาไว้ดังนี้

1) ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ (empirical analytic) ระเบียบวิธีการนี้ เป็นวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่เรียกว่า “ความรู้ในกฎทั่วไป” (Nomological knowledge) และ นำความรู้ในกฎทั่วไปนี้ไปอธิบายปรากฏการณ์ในรูปแบบของตัวแบบนิรนัย (deductive model)

²⁰ Ibid., pp. 29-32

²¹ Outhwaite. W. Habermas : A critical introduction. (Stanford, Cal : Stanford University Press, 1994)

²² Giddens. A. Habermas In The Return of grand theory in the human sciences, Skinner. Q. eds. (Cambridge: Cambridge University Press, 1985) .

²³ Baert. P. Philosophy of the social sciences : Toward Pragmatism. (Cambridge : Polity Press, 2005)

²⁴ Held. D. Introduction to critical theory : Horkheimer to Habermas. (Cambridge : Polity Press, 1980)

ซึ่งประกอบไปด้วยตัวอธิบายและสิ่งที่ถูกอธิบาย นอกจากนั้น ระเบียบวิธีการศึกษานี้ยังให้แนวทางในการพิสูจน์ความถูกต้องของคำอธิบาย คือ การสังเกตเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นวิธีการในการพิสูจน์ความถูกต้องและพิสูจน์ผิดในทฤษฎี แนวทางของระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นแนวทางที่มุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวคือ องค์ความรู้วัตถุวิสัยที่ปราศจากอคติ (objectivism)

2) ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์ (historical hermeneutic) ระเบียบวิธีการนี้เป็นวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่เรียกว่า “ความหมายที่มนุษย์เข้าใจร่วมกัน” (mutual understanding) วิธีการที่จะนำไปสู่ความรู้ดังกล่าวมิได้ใช้การสังเกตเชิงประจักษ์ต่อปรากฏการณ์เป็นจุดเริ่มต้นเหมือนกับระเบียบวิธีการวิเคราะห์เชิงประจักษ์แต่จะเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจและตีความ “ความหมาย” ที่มาจากการแสดงเจตนาของปัจเจกบุคคล ความหมายจากเจตนาดังกล่าวจะสื่อความหมายและแสดงให้เห็นถึงความหมายที่ปัจเจกบุคคลแต่ละคนเข้าใจการให้ความหมายกับการแสดงพฤติกรรมของตนและ การให้ความหมายกับวัฒนธรรมภายในชุมชนซึ่งเป็นความหมายที่เข้าใจร่วมกัน

3) ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ (critical social science) ระเบียบวิธีการนี้เป็นวิธีการที่เจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสนำเสนอเป็นระเบียบวิธีการในการศึกษาของกลุ่มนักทฤษฎีวิพากษ์และการศึกษาทางสังคมศาสตร์และนำเสนอระเบียบวิธีการศึกษานี้เป็นแนวทางในการวิพากษ์การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมด้วยระเบียบวิธีการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ที่หลงลืมไปว่า นอกจากในปรากฏการณ์ทางการเมืองจะมีอุดมการณ์อยู่แล้ว อุดมการณ์ยังมีอยู่ในระเบียบวิธีการศึกษาอีกด้วย ระเบียบวิธีการศึกษานี้จึงเป็นระเบียบวิธีการศึกษาซึ่งชี้ให้เห็นถึงอุดมการณ์ที่ครอบงำ คบคุยมให้หลงเชื่อว่ ระเบียบวิธีการวิเคราะห์เชิงประจักษ์นำไปสู่องค์ความรู้วัตถุวิสัย ดังนั้น เป้าหมายของระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์คือ การชี้ให้เห็นถึงอุดมการณ์อำนาจที่ครอบงำในสังคมและวิพากษ์เพื่อปลดปล่อยให้มนุษย์เป็นอิสระจากการชี้นำจากจิตสำนึกที่ผิดพลาด

การชี้ให้เห็นถึงระเบียบวิธีการศึกษาอันจะนำไปสู่องค์ความรู้ที่แตกต่างกันนั้นไม่เพียงพอที่จะเป็นแนวคิดและแนวทางในการวิพากษ์รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งเป็นงานสำคัญของงานวิจัยขั้นนี้ ดังนั้น วรรณกรรมเรื่อง ของ รัสเซล คีธ (Russell Keat) ได้ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดหลักที่เจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสนำมาเป็นข้อโต้แย้งหลักในการวิพากษ์เป้าหมายของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์นำมาใช้คือ ความรู้วัตถุวิสัยปราศจากอคตินั้น เป็น

สิ่งที่เป็นไปไม่ได้มีที่มาจากแนวคิดเรื่อง knowledge constitutive interest คีธได้อธิบายว่า การแสวงหาความรู้ของมนุษย์มิได้แสวงหาความรู้เพื่อความรู้หรือเพื่อความอยากรู้ แต่การแสวงหาความรู้ของมนุษย์มีเงื่อนไขกำหนดเอาไว้ล่วงหน้า (precondition) นั่นคือ ผลประโยชน์ที่แฝงเอาไว้ในระเบียบวิธีการศึกษาแต่ละประเภทอันจะนำไปสู่ความรู้เพื่อผลประโยชน์ในการรักษาชีวิตของตนเอง ผลประโยชน์ของระเบียบวิธีการศึกษากาโรลวิเคราะห์เชิงประจักษ์คือ การควบคุมและการทำนายปรากฏการณ์ ผลประโยชน์ของระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์ คือ ความเข้าใจร่วมกัน และผลประโยชน์ของระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ คือ การปลดปล่อยจากการครอบงำ

จากแนวคิดเรื่อง knowledge constitutive interest คีธได้ชี้ให้เห็นว่า เจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสได้ใช้แนวคิดนี้ท้าทายระเบียบวิธีการศึกษากาโรลวิเคราะห์เชิงประจักษ์ 2 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ 1) ความเชื่อในการได้มาซึ่งความรู้วัตถุวิสัยจากระเบียบวิธีการศึกษากาโรลวิเคราะห์เชิงประจักษ์ และ 2) ความรู้ที่มาจากระเบียบวิธีการศึกษากาโรลวิเคราะห์เชิงประจักษ์เป็นความรู้ที่ปราศจากอคติ (value free)²⁵

การทำลายต่อระเบียบวิธีการศึกษากาโรลวิเคราะห์เชิงประจักษ์ของฮาเบอร์มาสนั้นมีได้ต้องการเพียงชี้ให้เห็นถึงอุดมการณ์ทางวิทยาศาสตร์ แต่ยังคงกระตุ้นให้วงวิชาการสังคมศาสตร์กลับมาทบทวนถึงแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาทางสังคมศาสตร์ เจอร์ราด ดีลันเต้ (Gerrad Delanty) ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อเสนอของฮาเบอร์มาสต่อแนวทางที่เหมาะสมกับการศึกษาทางสังคมศาสตร์ ดีลันเต้ กล่าวว่า ฮาเบอร์มาสได้เสนอให้มีการสังเคราะห์ระเบียบวิธีการศึกษากาโรลวิเคราะห์เชิงประจักษ์และการตีความเชิงประวัติศาสตร์เข้าด้วยกันเพราะทั้งสองระเบียบวิธีการศึกษามีจุดอ่อนและจุดแข็งที่สามารถนำมารวมกันได้ กล่าวคือ ระเบียบวิธีการศึกษากาโรลวิเคราะห์เชิงประจักษ์จะเลยต่อการทำความเข้าใจความหมายในปรากฏการณ์ทางสังคมและระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์ไม่ให้ความสำคัญต่อการอธิบายความสัมพันธ์

²⁵ Keat. R. The politics of social theory : Habermas, Freud and the critique of positivism, (Chicago : The University of Chicago Press, 1981), pp . 66-93 .

เชิงสาเหตุ ดังนั้น ฮาเบอร์มาสจึงเสนอระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อสังเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งของทั้งสองระเบียบวิธีการศึกษาเข้าด้วยกัน²⁶

แนวทางของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสในการสังเคราะห์ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์และระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์เข้าด้วยกันนั้น วรรณกรรมของเฟรด ดัลเมย์ (Fred Dallmayr) ได้ชี้ให้เห็นถึงความพยายามของกลุ่มนักทฤษฎีวิพากษ์รุ่นแรกในการจะประนีประนอมแนวคิดและทฤษฎีของซิกมันด์ ฟรอยด์ และคาร์ล มาร์กซ์ เข้าด้วยกันโดยที่การนำแนวคิดและทฤษฎีของฟรอยด์มาผสมผสานกับการวิพากษ์และการอธิบายปรากฏการณ์ในสังคมนั้นมีการปรับเปลี่ยนไปตามแนวทางของนักทฤษฎีวิพากษ์แต่ละคน แต่ก็สามารถจัดประเภทได้ว่านักทฤษฎีวิพากษ์แต่ละคนมักจะนำแนวคิดและทฤษฎีของฟรอยด์ไปเติมเต็มจุดอ่อนในทฤษฎีของมาร์กซ์ที่มีได้ให้ความสำคัญกับการอธิบายระดับปัจเจกบุคคลจากรูปแบบการอธิบายแนวโน้มทางจิตวิทยา อย่างไรก็ตาม เจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสซึ่งเป็นนักทฤษฎีวิพากษ์รุ่นสองได้นำแนวคิดและทฤษฎีของฟรอยด์ไปสร้างระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ที่หลอรวมวิธีการอธิบายปรากฏการณ์และทำความเข้าใจปรากฏการณ์เข้าด้วยกันโดยมีวิธีการอธิบายและการทำความเข้าใจคือ การทำความเข้าใจอุดมการณ์หรือจิตไร้สำนึกของปัจเจกบุคคลและอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างจิตไร้สำนึกที่กำหนดการแสดงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล²⁷

หลังจากที่วรรณกรรมของดัลเมย์ ได้ชี้ให้เห็นถึงที่มาของการนำแนวคิดและทฤษฎีของฟรอยด์มาใช้ในการศึกษา อธิบายและทำความเข้าใจของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาส แล้ว วรรณกรรมเรื่อง The Critical Theory of Jurgen Habermas ของโทมัส แมคคาร์นี (Thomas MacCarthy) ได้ชี้ให้เห็นว่าแนวคิดและทฤษฎีของฟรอยด์ที่ฮาเบอร์มาสรับมาสร้างใหม่นั้น เป็นวิธีการจิตวิเคราะห์ (psychoanalysis) ของฟรอยด์ มาสร้างใหม่เป็นระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์

วิธีการจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์เป็นวิธีการศึกษาที่ใช้วิธีการตีความเป็นวิธีการหลักในการทำความเข้าใจความหมายที่ดำรงอยู่ในปรากฏการณ์ทางสังคมแต่การตีความหมายของฟรอยด์นั้นมีได้มุ่งตีความ “ความหมาย” ที่แสดงออกมาจากเจตนาของปัจเจกบุคคลขณะที่มีจิตสำนึก

²⁶ Gerard. D. Social science: Philosophical and methodological foundations. (Berkshire: Open University Press, 2005) , pp . 81-102 .

²⁷ Dallmayr. F. Freud, Nietzsche, Lacan: A Discourse on Critical Theory, (International Journal of Politics, Culture and Society, Vol. 2, No. 4 (Summer., 1989).

“ความหมาย” ที่วิธีการจิตวิเคราะห์ให้ความสำคัญในการตีความคือ ความหมายที่ครอบงำหรือ หลอกหลวงให้ปัจเจกบุคคลอยู่ในสภาวะเหมือนจิตไร้สำนึก (unconscious)

ฮาเบอร์มาสรับวิธีการจิตวิเคราะห์ดังกล่าวมาสร้างใหม่ (reconstruct) เป็นระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ซึ่งเป็นระเบียบวิธีการศึกษาที่สังเคราะห์ข้อดีของระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์และการตีความเชิงประวัติศาสตร์เข้าด้วยกัน ฮาเบอร์มาส เริ่มต้นด้วยวิธีการตีความเพื่อเข้าใจ “ความหมาย” ที่หลอกหลวงหรือชี้นำปัจเจกบุคคลไปสู่สภาวะ จิตไร้สำนึก เมื่อเข้าใจถึง “ความหมาย” ไร้จิตสำนึกแล้ว ฮาเบอร์มาสจะตั้งความหมายนั้นเป็น สาเหตุซึ่งเป็นตัวอธิบายการแสดงพฤติกรรมที่เกิดจากจิตสำนึกที่ผิดพลาดนั้น ดังนั้น ระเบียบ วิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสจึงเป็นระเบียบวิธีการศึกษาที่ให้ความสำคัญ กับการตีความเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์และการอธิบายปรากฏการณ์โดยมีผลประโยชน์ เพียงอย่างเดียวคือ ปลดปล่อยให้พ้นจากการครอบงำ²⁸

วรรณกรรมทั้งหมดข้างต้นที่กล่าวมาเป็นวรรณกรรมซึ่งศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดและ ทฤษฎีของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสที่มีต่อการศึกษาในด้านปรัชญาสังคมศาสตร์ แต่ในที่สุดท้าย นี้เป็นวรรณกรรมที่ประเมินแนวคิดและทฤษฎีของฮาเบอร์มาส แกรี่ กัตติง (Garry Gutting) ได้ ประเมินแนวทางในการจัดประเภทระเบียบวิธีการศึกษาของฮาเบอร์มาสว่าไม่ครอบคลุมระเบียบ วิธีการศึกษาสามัญนิยม (realism) ซึ่งเป็นระเบียบวิธีการศึกษาที่มุ่งไปสู่การได้มาซึ่งความรู้เชิงกลไก (mechanism) อันเป็นสิ่งซึ่งกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ (regularity) เพราะความรู้เชิงกลไกไม่จำเป็นต้องรับรู้ด้วยประสบการณ์เชิงประจักษ์เท่านั้น แต่องค์ ความรู้นี้มีอยู่แม้ว่าจะสัมผัสไม่ได้ก็ตาม กัตติงจึงวิพากษ์การจัดประเภทวิธีการแสวงหาความรู้ ทางปฏิฐานนิยมของฮาเบอร์มาสนั้น ไม่ครอบคลุมถึงระเบียบวิธีการศึกษาสามัญนิยม²⁹

²⁸ McCarthy. T. The critical theory of Jurgen Habermas. (London: Hutchinson, 1978). pp. 193-201 .

²⁹ Gutting. G. Habermas and The natural sciences. The Philosophy of science Association, Vol. 2, (1978).

3) คำถามในการวิจัย

ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสได้วิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์อย่างไร ?

4) วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research objective)

1) เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ด้วยกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส

2) เพื่อวิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ด้วยกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส

5) วิธีการในการวิจัย (Research method)

ในด้านวิธีการในการวิจัยจะเป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีของฮาเบอร์มาสเป็นหลักเพื่อการสร้างกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสที่จะนำไปสู่การศึกษาแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ จนถึง การวิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์

การวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีนั้นจะนำตัวของฮาเบอร์มาสมา 3 เล่ม ได้แก่ 1) On Logic of the Social Sciences ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาทวิลักษณ์ที่มีอยู่ในการศึกษาทางสังคมศาสตร์หลังจากที่แนวทางการศึกษาวิทยาศาสตร์ได้เข้ามามีอิทธิพลในการศึกษาทางสังคมศาสตร์ 2) Knowledge and Human Interests ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่ชี้ให้เห็นถึงแนวคิดและทฤษฎีของฮาเบอร์มาสที่ได้สร้างเป็นระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์เพื่อประนีประนอมและแก้ไขปัญหาทวิลักษณ์ในด้านวิธีการอธิบายและทำความเข้าใจในการศึกษาทางสังคมศาสตร์ รวมถึงข้อวิพากษ์ต่อความเป็นไปไม่ได้ที่จะแยกคุณค่าออกจากคำอธิบายเพื่อให้ได้มาซึ่งทฤษฎีหรือองค์ความรู้ที่ปราศจากอคติเป็นความรู้วัตถุวิสัย และ 3) Postscripts to Knowledge and Human Interests เป็นวรรณกรรมที่ฮาเบอร์มาสได้เก็บรวบรวมข้อวิพากษ์วิจารณ์ของนักวิชาการคนอื่น ๆ ที่ทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยต่อข้อเสนอของเขา และการ

เพิ่มเติมหรือชี้แจงแนวคิดและทฤษฎีที่ฮาเบอร์มาสได้เสนอเอาไว้ใน Knowledge and Human Interests โดยเฉพาะความหมายของคำว่า “self-reflection”

สำหรับเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) อันได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร และงานเขียนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดของ Jurgen Habermas ซึ่งเป็นบริบททางประวัติศาสตร์และคำอธิบายแนวคิดและทฤษฎีของฮาเบอร์มาส ผู้วิจัยจะเลือกนำมาประกอบเพื่อให้เข้าใจแนวความคิดของ Jurgen Habermas มากยิ่งขึ้น

6) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Expected benefits)

1) มีองค์ความรู้ในการเข้าใจถึงการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส

2) มีองค์ความรู้ในการเข้าใจถึงการวิพากษ์การเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาส

7) ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา (Scope and limitation)

ขอบเขตในการศึกษาของงานวิจัยชิ้นนี้จะนำจำกัดอยู่ภายในขอบเขตของกรอบแนวคิดฮาเบอร์มาส (Habermasian) ซึ่งได้เสนอกรอบในการศึกษาแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งมีที่มาจากแนวคิดการจัดประเภทแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์เป็นระเบียบวิธีการศึกษากาวิเคราะห์เชิงประจักษ์ และข้อวิพากษ์ที่มีต่อแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จะเป็นไปตามกรอบแนวคิดในการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาส (Habermasian Critique) ซึ่งมีที่มาจากระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ซึ่งเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสได้เสนอระเบียบวิธีการศึกษานี้เป็นแนวทางในการศึกษาทางสังคมศาสตร์รวมทั้งเป็นข้อวิพากษ์ต่อการครอบงำของอุดมการณ์วิทยาศาสตร์

ข้อจำกัดของการศึกษาคือ การศึกษาและวิพากษ์ผ่านแนวคิดและทฤษฎีของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสในแง่ระเบียบวิธีการศึกษากาวิเคราะห์เชิงประจักษ์ (empirical analytic) เพื่อให้เห็นว่ารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองได้อย่างไร และ วิพากษ์

ตามระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ให้เห็นว่า รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ไม่สามารถเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองได้อย่างไร

8) คำอธิบายข้อเสนอ

บทที่ 1 เป็นการนำเสนอที่มาและสภาพความสำคัญของปัญหา โดยมุ่งชี้ให้เห็นสภาพที่เป็นปัญหา คือ การนำวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์มาใช้กับการศึกษาทางรัฐศาสตร์โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของสภาพสิ่งที่ศึกษา ที่มาของความรู้ และระเบียบวิธีการศึกษาที่แตกต่างกันของการศึกษาทางวิทยาศาสตร์และรัฐศาสตร์ รวมทั้งการสำรวจวรรณกรรม คำถามในการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัย วิธีการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและการนำเสนองานวิจัย

บทที่ 2 เป็นการนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้แนวคิดและทฤษฎีใดเป็นแนวทางในการศึกษาและแนวคิดและทฤษฎีใดเป็นแนวทางในการวิพากษ์เพื่อตอบคำถามวิจัย โดยแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาคือ แนวความคิดในการจัดประเภทระเบียบวิธีการศึกษาของฮาเบอร์มาส และ แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการวิพากษ์ คือ knowledge constitutive interest

บทที่ 3 เป็นการนำเสนอโดยมุ่งชี้ให้เห็นถึงภูมิหลังของการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์นับตั้งแต่อะไรคือรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์และภูมิหลังของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ตั้งแต่ยุคก่อตั้ง ยุคเปลี่ยนผ่าน และยุคพฤติกรรมศาสตร์

บทที่ 4 เป็นการนำเสนอโดยมุ่งชี้ให้เห็นถึงแนวทางการเป็นวิทยาศาสตร์ทางแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์และประเด็นข้อถกเถียงถึงการเป็นวิทยาศาสตร์ทั้งการเมือง ได้แก่ การศึกษาทางรัฐศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองได้หรือไม่ การศึกษาทางรัฐศาสตร์สามารถแยกข้อเท็จจริงได้หรือไม่ และ อะไรคือหน่วยในการวิเคราะห์ของการศึกษาทางรัฐศาสตร์ ในส่วนสุดท้ายจะเป็นการวิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส

บทที่ 5 บทสรุป เป็นการนำเสนอถึงผลที่ได้จากการศึกษาวิจัย ข้อเสนอแนะซึ่งชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดหรือจุดอ่อนของการศึกษาที่ควรศึกษาวิจัยเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ รวมไปถึง การอภิปรายผลของการศึกษาจากการใช้กรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสเพื่อศึกษา และการใช้กรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสเพื่อวิพากษ์ รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ทฤษฎีและกรอบแนวคิด

วิทยานิพนธ์นี้อาศัยกรอบทฤษฎีวิพากษ์ของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาส (Jurgen Habermas) มาวิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ เนื้อหาในบทนี้จึงต้องการชี้ให้เห็นถึงแนวทางที่ ฮาเบอร์มาส ซึ่งได้วิพากษ์ปรัชญาปฏิฐานนิยมที่ต้องการให้ทุกสาขาวิชาใช้ระเบียบวิธีการศึกษาของวิทยาศาสตร์เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องเพียงวิธีการเดียวซึ่งสอดคล้องกับเจตนาของผู้วิจัยที่นำแนวคิดของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสมาวิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์เพราะ เป้าหมายของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์มีความต้องการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองทำให้รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์รับเอาระเบียบวิธีการศึกษาของวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง และ อ้างความชอบธรรมให้กับแนวคิดและวิธีการศึกษาของตนในการชี้วัดว่าแนวคิดและวิธีการศึกษาอื่นไม่ปลอดภัยจากค่านิยม

ฮาเบอร์มาส ได้เสนอว่า แนวคิดของเขามีวิธีการวิพากษ์ (critique) เป็นเครื่องมือสำคัญในการอธิบายและทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม วิธีการวิพากษ์จะค้นหาและเปิดเผยให้เห็นถึงระบบของการครอบงำ (system of domination) สังคม ทฤษฎี และระเบียบวิธีการศึกษาที่มีอยู่ในปรากฏการณ์และที่มีอยู่ในการอธิบาย การทำความเข้าใจสังคม

ฮาเบอร์มาสชี้ให้เห็นว่า ที่มาของการมีความรู้ของมนุษย์มาจากความต้องการเอาชีวิตรอดของมนุษย์ กล่าวคือ การใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ (interest) เพื่อรักษาชีวิต (self-preservation) มนุษย์ใช้ความรู้จากการเข้าใจธรรมชาติ สังคม และอำนาจเพื่อควบคุมธรรมชาติ เพื่อความเข้าใจกันในสังคมและเพื่อครอบงำมนุษย์ การใช้ความรู้เพื่อเอาชีวิตรอดจึงมีประโยชน์ที่มาพร้อมกับเครื่องมือหรือวิธีการในการเอาชีวิตรอด เครื่องมือ วิธีการต่าง ๆ จึงแฝงผลประโยชน์เอาไว้ ระเบียบวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์นำไปสู่ความรู้ทางธรรมชาติ แต่มีผลประโยชน์คือการควบคุมและทำนายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์นำไปสู่ความรู้ในสังคม แต่มีผลประโยชน์คือ ความเข้าใจกันและการสื่อสารกันภายในสังคม และระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์นำไปสู่ความรู้เรื่องอำนาจครอบงำ แต่มีผลประโยชน์คือ การปลดปล่อยให้เป็นอิสระ

เพื่อสนับสนุนแนวคิดข้างต้น เนื้อหาในบทนี้ได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วนที่เชื่อมโยงกัน กล่าวคือ ในส่วนแรกเป็นการทบทวนวรรณกรรมของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาส ว่ามีแนวคิดและทฤษฎีใดบ้างนำไปสู่การวิพากษ์ปรัชญาปฏิฐานนิยม และในส่วนที่สองจะเป็นการนำเสนอกรอบแนวคิดเพื่อศึกษาและกรอบการวิพากษ์รัฐศาสตร์แนวพหุวัฒนธรรมศาสตร์ซึ่งเป็นแนวทางที่ผู้วิจัยจะใช้เพื่อตอบคำถามวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

1) วรรณกรรม Knowledge and Human Interests ของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาส: ความรู้มีผลประโยชน์เป็นสิ่งชี้้นำ

วรรณกรรมเรื่อง Knowledge and Human Interests ของ ฮาเบอร์มาส เป็นงานที่เขียนขึ้นเพื่อวิพากษ์การครอบงำของปรัชญาปฏิฐานนิยมซึ่งมีความพยายามที่จะสร้างให้องค์ความรู้ทุกสาขาวิชาอยู่ภายใต้เอกภาพทางวิทยาศาสตร์ อิทธิพลทางความคิดที่มีต่อ ฮาเบอร์มาส ในการวิพากษ์อุดมการณ์วิทยาศาสตร์มาจากมรดกทางความคิดของกลุ่มนักทฤษฎีวิพากษ์รุ่นแรก ได้แก่ แมกซ์ ฮอกไฮเมอร์ (Max Horkheimer) ธีโอดอ อโดโน (Theodor Adorno) และเฮร์เบิร์ต มาคูส (Herbert Marcuse) พวกเขาเหล่านี้ได้กรุยทางในการวิพากษ์การครอบงำของอุดมการณ์ทางวิทยาศาสตร์จากงานเขียน เช่น Dialectic of Enlightenment และ One Dimension Man นอกจากนี้ ฮาเบอร์มาส ยังได้เข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงในการวิพากษ์การครอบงำของปรัชญาปฏิฐานนิยมจากการร่วมวิวาทะกับนักปรัชญาวิทยาศาสตร์อย่างคาร์ล ปอปเปอร์ (Karl Popper) ที่เมือง Tubingen ในปี 1961 ซึ่งจัดโดยสมาคมสังคมศาสตร์เยอรมัน (German Sociological Association)¹ การวิวาทะดังกล่าวทำให้ ฮาเบอร์มาส ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับปรัชญาสังคมศาสตร์ออกมา 1 เล่ม คือ On Logic of Social Science ในปี 1967 เพียงแต่ว่า เจตนาของฮาเบอร์มาสในการเขียนหนังสือเล่มนี้นอกจากจะเป็นการสืบทอดการวิพากษ์ปรัชญาปฏิฐานนิยมต่อจากอโดโนแล้ว ฮาเบอร์มาส ยังศึกษาปรัชญาแนวการตีความต่าง ๆ อาทิ ปรัชญาภาษาของวิทเก็นสไตน์ (Ludwig Wittgenstein) วิธีการตีความของกาดาเมอร์ (Hans Gorge Gadamer) เพื่อสร้างแนวคิดใหม่ที่แตกต่างจากนักทฤษฎีวิพากษ์รุ่นแรกที่อาศัยปรัชญาจากค่านท์ (Emanuel

¹ Holub. C. R. Jurgen Habermas: Critic in the public Sphere. (London and New York: Routledge, 1991). pp. 157-158. , และ Wiggershaus. R. The Frankfurt School: It History, Theories and Political Significance, (Cambridge: polity press, 1994). p. 575 .

Kant) และเฮเกิล (Freidrich Hegel) ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมและวิพากษ์ปรัชญาปฏิฐานนิยม² อย่างไรก็ตาม วรรณกรรม Knowledge and Human Interests เป็นงานที่ฮาเบอร์มาสมีจุดประสงค์หลักในการวิพากษ์ความเชื่อที่ว่าวิธีการทางวิทยาศาสตร์สามารถใช้ได้กับทุกสาขาวิชา (scientism) ซึ่งเห็นได้จาก ฮาเบอร์มาสยอมรับว่า เขามีแผนที่จะเขียนการวิพากษ์อุดมการณ์วิทยาศาสตร์นี้ถึง 3 เล่ม แต่ว่าอีก 2 เล่มที่ฮาเบอร์มาสจะเขียน คือ การเขียนถึงพัฒนาการปรัชญาเชิงวิเคราะห์ (analytic philosophy) ซึ่งประเด็นดังกล่าวมีนักปรัชญาวิทยาศาสตร์ นักปรัชญาสังคมศาสตร์เขียนและวิพากษ์พัฒนาการของปรัชญาวิทยาศาสตร์มากพอแล้ว เช่น การวิพากษ์ปรัชญาวิทยาศาสตร์ด้วยประวัติศาสตร์วิทยาศาสตร์โดย โทมัส คูห์น (Thomas Kuhn) ปฏิบัติวิทยาโต้ตอบจากงานเขียนของคุณก็มาจาก เอ็มเร่ ลาคาทอส (Emre Lakatos) พอล ฟรายเออร์ลาเบน (Paul Feyerrabend) รวมทั้งการวิพากษ์จากมุมมองของนักปรัชญาภาษาและการตีความทั้งหลาย³

ดังนั้น ในส่วนแรกนี้สิ่งที่ผู้วิจัยจะทำคือ การประมวลแนวคิดของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสจากงานเขียนของเขาเพื่อทำความเข้าใจแนวคิดและวิธีการวิพากษ์ต่อปรัชญาปฏิฐานนิยมซึ่งเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1960 ฮาเบอร์มาสได้เสนอแนวทางในการศึกษาและทำความเข้าใจการครอบงำของปรัชญาปฏิฐานนิยมโดยเริ่มต้นจากการจัดประเภทระเบียบวิธีการศึกษาที่นำมาใช้ในการศึกษาปรากฏการณ์ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ (empirical analytic) 2) ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์ (historical hermeneutic) และ 3) ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ (critical social science)⁴

1.1) ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ (empirical analytic)

² Habermas. J. On the logic of the social sciences. Translated by NicholSEN. W. S and Stark . A. J (Cambridge : Polity Press, 1988). p. xiv.

³ Habermas. J, "Postscript to Knowledge and Human Interests?", Philosophy of Social Science, Vol. 3, (1973): pp. 159-160.

⁴ Habermas. J. Knowledge and human interests. Translated by Shapiro J. (Boston, Beacon Press, 1971).p. 308.และ Blaikie. N. Approaches to social enquiry: Advancing knowledge. (Cambridge, U.K. ; Malden, Mass : Polity Press, 2007) . p. 136. และ Held. D. Introduction to critical theory: Horkheimer to Habermas. (Cambridge: Polity Press, 1980). pp. 300-324.

ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ เป็นระเบียบวิธีการศึกษาซึ่งกำหนดแนวทางในการใช้ทฤษฎีเพื่ออธิบายปรากฏการณ์และการพิสูจน์ทฤษฎี แนวทางในการใช้ทฤษฎีเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ประกอบไปด้วยความสัมพันธ์ระหว่างกฎและการสรุปจากกฎ ส่วนการทดสอบทฤษฎีเป็นแนวทางที่ใช้พิสูจน์ความถูกต้องของทฤษฎีโดยอาศัยการสังเกตเชิงประจักษ์ ผลประโยชน์ที่มาจากระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์คือ ผลประโยชน์จากแนวทางในการใช้ทฤษฎีเพื่อการอธิบาย การอธิบายจะควบคุม (control) ความสัมพันธ์ระหว่างกฎและการสรุปจากกฎซึ่งถ้ากฎจริงแล้ว การสรุปจากกฎก็จะจริงตามไปด้วย การควบคุมดังกล่าวนำไปสู่ผลประโยชน์ประการที่สอง คือ การทำนายปรากฏการณ์ (prediction) ซึ่งเกิดมาจากแนวทางในการใช้ทฤษฎีเพื่อควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุที่จะนำไปสู่ผล⁵

ฮาเบอร์มาส ได้จัดประเภทการแสวงหาความรู้ทางปรัชญาปฏิฐานนิยมให้อยู่ในระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ เพราะปรัชญาปฏิฐานนิยมเน้นการศึกษาเฉพาะสิ่งที่สามารถสังเกตเห็นได้หรือสัมผัสได้ ความรู้ที่แท้จริงตามวิธีการแสวงหาความรู้ตามปรัชญาปฏิฐานจึงเป็นความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า อะไรก็ตามที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์นี้ถือว่าเป็นเรื่องเพ้อฝัน นอกจากนี้การสร้างทฤษฎีตามวิธีการแสวงหาความรู้ยังจะต้องระบุให้เห็นว่าปัจจัยใดเป็นสาเหตุของปรากฏการณ์ที่นำไปสู่ผลซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ และต้องพิสูจน์ทฤษฎีอีกด้วย

วิธีการแสวงหาความรู้ของปรัชญาปฏิฐานนิยมได้แผ่อิทธิพลครอบงำวิธีการแสวงหาความรู้ทางสังคมศาสตร์โดยมีกลุ่มนักปรัชญาเวียนนาเป็นกลุ่มที่มีบทบาทชี้หน้า อิทธิพลดังกล่าวได้แผ่ขยายสู่การศึกษาทางรัฐศาสตร์จนกระทั่งเกิดการปฏิวัติพฤติกรรมศาสตร์ในปี 1950 ทำให้การศึกษาทางสังคมศาสตร์ตกอยู่ภายใต้ความเชื่อที่ว่าวิธีการทางวิทยาศาสตร์สามารถใช้ได้กับทุกสาขาวิชา (Scientism) ดังนั้น แนวทางหนึ่งที่ฮาเบอร์มาสใช้ในการวิพากษ์ความเชื่อดังกล่าวคือการศึกษไปถึงยุคก่อนการครอบงำของปรัชญาปฏิฐานนิยม เพื่อให้รู้ถึงเจตนาของปรัชญาปฏิฐาน

⁵ Habermas. J. *Knowledge and human interests*. Translated by Shapiro J. (Boston, Beacon Press, 1971).p. 308.และ Outhwaite. W. *Habermas: A critical introduction*. (Stanford, Cal: Stanford University Press, 1994). p. 27 .

นิยมในยุคเริ่มต้น (Early Positivism) ⁶ ได้แก่ ออگุส ก็องต์ (August Comte) และเออร์เนส แมค (Ernest Mach)

จุดประสงค์หลักของฮาเบอร์มาส คือ การวิพากษ์ความเชื่อในวิทยาศาสตร์ซึ่งครอบงำวิธีการแสวงหาความรู้ในทศวรรษที่ 1920 ฮาเบอร์มาสเริ่มต้นจากการศึกษาที่มาของความเชื่อดังกล่าวด้วยการศึกษาแนวคิดของก็องต์และแมค

ฮาเบอร์มาสเสนอว่า ความเชื่อในวิทยาศาสตร์มาจากเจตจำนงของปฏิฐานนิยมยุคเริ่มต้น ซึ่งต้องการพิสูจน์ความเชื่อในวิทยาศาสตร์ด้วยการสร้างคำอธิบายพัฒนาการความเจริญก้าวหน้าด้านจิตใจและความรู้ของมนุษย์จะเป็นไปตามขั้นตอนพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ซึ่งสิ้นสุดที่ยุคปฏิฐาน คือ ยุคที่มนุษย์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ค้นหากฎธรรมชาติและนำมาอธิบายปรากฏการณ์อย่างแน่นอนตายตัว ดังนั้น งานหลักที่แท้จริงของนักปรัชญาปฏิฐานนิยมยุคเริ่มต้น คือ การสร้างความเชื่อถือในวิทยาศาสตร์ว่าเป็นองค์ความรู้ที่ถูกต้องมากกว่าจะเป็นการสร้างหลักการหรือวิธีการแสวงหาความรู้ซึ่งเห็นได้จากลักษณะคำอธิบายของก็องต์ยังเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ในลักษณะพัฒนาการทางประวัติศาสตร์มิใช่การอธิบายโดยอาศัยกฎ ⁷

ฮาเบอร์มาสอธิบายว่า เจตนาของปฏิฐานนิยมรุ่นแรกคือ การพิสูจน์ความเชื่อในวิทยาศาสตร์ ทั้งก็องต์และแมคต่างมีวิธีการในการพิสูจน์ความเชื่อดังกล่าว วิธีการพิสูจน์ของก็องต์ คือ การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความถูกต้องในความเชื่อทางวิทยาศาสตร์ และวิธีการของแมคใช้พิสูจน์ คือ การอ้างภาวะวิทยาการมีอยู่ของข้อเท็จจริง พิสูจน์ความเชื่อทางวิทยาศาสตร์

ก็องต์พิสูจน์ความเชื่อในวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เขาอ้างว่า เขาใช้คำว่า “ปฏิฐาน” เชื่อมโยงกับกระบวนการในการรับรองความเป็นวัตถุวิสัย และ เขาใช้คำว่า “ปฏิฐาน” อ้างถึง สิ่งที่เป็นอยู่จริง (actual) ซึ่งตรงกันข้ามกับ จินตนาการ (imagination) ก็องต์จึงแบ่งแยกวิธีการแสวงหาความรู้ของปฏิฐานนิยมออกจากอภิปรัชญา (Metaphysic) แต่ การกำหนดขอบเขต

⁶ Habermas. J, “Postscript to Knowledge and Human Interests?”, Philosophy of Social Science, Vol. 3, (1973): p. 159 .

⁷ Habermas. J. Knowledge and human interests. Translated by Shapiro J. (Boston, Beacon Press, 1971).p. 72.

ดังกล่าว ก็คงต้องมีได้ใช้ภาววิทยาของสิ่งที่ศึกษาเป็นตัวกำหนดขอบเขตว่าขอบเขตใดเป็นการศึกษาของวิทยาศาสตร์หรือเป็นอภิปรัชญา ก็คงได้ใช้วิธีการวิทยาศาสตร์เป็นวิธีการแสวงหาความรู้เป็นวิธีการตัดสินหรือพิสูจน์ (justify) ว่าองค์ความรู้ใดเป็นวิทยาศาสตร์หรือไม่เป็น เพราะวิธีการแสวงหาความรู้ของอภิปรัชญาไม่มีวิธีการตัดสินหรือพิสูจน์อะไรเป็นหรือไม่เป็นนั่นเอง⁸

แมคพิสจูนความเชื่อในวิทยาศาสตร์ด้วย ภาววิทยาของข้อเท็จจริงซึ่งมีอยู่และเป็นอิสระจากมนุษย์ มนุษย์รับรู้ข้อเท็จจริงนี้ได้จากประสบการณ์ ภาววิทยาของข้อเท็จจริงประกอบไปด้วยโลกทางกายภาพ (physical world) ซึ่งเป็นโลกภายนอกตัวมนุษย์ และโลกทางจิตภาพซึ่งเป็นโลกภายในตัวมนุษย์ที่รับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า แมคคยยกตัวอย่างว่า มนุษย์รับรู้ภาววิทยาของสีภายใต้ 2 เงื่อนไข กล่าวคือ สีมียู่ตราบเท่าที่มีแสง และเรารับรู้สีตราบเท่าที่แสงที่แสดงให้เห็นสีกระทบผ่านเนื้อเยื่อชั้นในสุดของลูกตา (retina)⁹

จากการที่ฮาเบอร์มาสได้ศึกษาถึงเจตนาของนักปรัชญาปฏิฐานนิยมยุคเริ่มต้นทั้งก็องด์และแมค พบว่า เจตนาของนักปรัชญาปฏิฐานนิยมทั้งสอง คือ การสร้างความเชื่อและพิสูจน์ความเชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่าเป็นองค์ความรู้ที่ถูกต้องด้วยการพิสูจน์จากวิธีการทางวิทยาศาสตร์และการมีอยู่ของข้อเท็จจริง ดังนั้น สิ่งที่นักปรัชญาปฏิฐานนิยมทำ คือ การชี้ให้เห็นถึงจุดจบของทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge) ซึ่งเป็นวิธีการแสวงหาความรู้ที่ไม่อาศัยประสบการณ์ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับอภิปรัชญา ผลจากการกระทำดังกล่าว ปรัชญาปฏิฐานนิยมจึงตกอยู่ภายใต้การครอบงำของอุดมการณ์วิทยาศาสตร์ และสูญเสียการตระหนักรู้ในตนเองทางญาณวิทยา (epistemological self-reflection) นั่นคือ การใช้อัตวิสัยเป็นส่วนหนึ่งในการแสวงหาความรู้ไม่ได้ เป็นแหล่งอ้างอิงถึงอีกต่อไป และ ปรัชญาปฏิฐานนิยมแทนที่การแสวงหาความรู้ในส่วนดังกล่าวด้วยวิธีการทางตรรกะและคณิตศาสตร์ อันเป็นหนึ่งในวิธีการและระเบียบวิธีการศึกษาที่จะนำไปสู่ความรู้วัตถุวิสัย¹⁰

1.2) ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์ (historical hermenutic)

ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์เป็นระเบียบวิธีการศึกษาที่ทั้งแตกต่างในด้านวิธีการแสวงหาความรู้และผลประโยชน์ที่ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์

⁸ Ibid., p. 74 .

⁹ Ibid., p. 82 .

¹⁰ Ibid., pp. 67-68 .

มีให้ ด้านวิธีการแสวงหาความรู้ ระเบียบวิธีการนี้จะเริ่มศึกษาปรากฏการณ์โดยมิได้เริ่มต้นจากการสังเกตเชิงประจักษ์ แต่จะเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจความหมายที่มีอยู่ในปรากฏการณ์ ความหมายที่ดำรงอยู่ในปรากฏการณ์นี้มีข้อเท็จจริงซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ผู้ศึกษาด้วยระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์จะแลกเปลี่ยนโลกของตัวผู้ศึกษากับโลกของปรากฏการณ์กันเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ นั่นคือ ความเข้าใจร่วมกัน (mutual understanding) ¹¹

การครอบงำของปรัชญาปฏิฐานนิยมนอกจากจะปฏิเสธวิธีการแสวงหาความรู้แบบอื่นแล้ว ยังปฏิเสธการแสวงหาความรู้ในด้านญาณวิทยาซึ่งให้ความสำคัญกับการศึกษาที่มาของความรู้อีกด้วย

การปฏิเสธวิธีการแสวงหาความรู้แบบอื่นรวมถึงทฤษฎีความรู้ทำให้ ฮาเบอร์มาสต้องสืบค้นและศึกษาถึงปรัชญาแนวการตีความ (hermeneutic) ซึ่งเป็นวิธีการแสวงหาความรู้ที่ตระหนักว่าในตนเองถึงความไม่เพียงพอของวิธีการแสวงหาความรู้ตามแนวทางปรัชญาปฏิฐานนิยมที่มีได้ให้ความสำคัญกับที่มาขององค์ความรู้จากอัตวิสัย (subjective) ¹² ดังนั้น ฮาเบอร์มาสจึงจัดประเภทวิธีการแสวงหาความรู้แนวการตีความเป็นระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์ซึ่งศึกษาและยอมรับทฤษฎีความรู้เป็นหนึ่งในวิธีการแสวงหาความรู้ในฐานะที่ระเบียบวิธีการศึกษานี้เป็นระเบียบวิธีการศึกษาที่ตรงกันข้ามและขัดแย้งกับระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์

ฮาเบอร์มาสเริ่มต้นจากการชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของสิ่งที่ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์และการตีความเชิงประวัติศาสตร์สนใจศึกษา กล่าวคือ ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์ให้ความสนใจในการศึกษา “ความหมาย” ซึ่งเป็นสิ่งที่ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์วิพากษ์ว่า สิ่งที่ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์สนใจเป็นสิ่งที่ไร้ความหมายเหมือนกับการศึกษาทางอภิปรัชญาและญาณวิทยา แต่ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์ได้ปกป้องแนวคิดดังกล่าวว่า สิ่งที่พวกเขาศึกษาสามารถรับรู้ได้ด้วยทฤษฎีความรู้ (epistemology) ซึ่งให้ความสำคัญกับวิธีการแสวงหาความรู้ที่

¹¹ Ibid., pp. 309-310 .

¹² Habermas. J, “Postscript to Knowledge and Human Interests?”, *Philosophy of Social Science*, Vol. 3, (1973): p. 182 .

อยู่เหนือประสบการณ์ (transcendental inquiry) ดังนั้น ฮาเบอร์มาสจึงศึกษาวิธีการแสวงหาความรู้แนวการตีความเพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าแนวทางการศึกษานี้ได้รับอิทธิพลจากวิธีการแสวงหาความรู้จากปรัชญาจิตนิยม ได้แก่ ปรัชญาการณวิทยา การวิเคราะห์ภาษาและการตีความ มีแนวทางในการศึกษาซึ่งแสดงให้เห็นว่า กระบวนการแสวงหาความรู้ที่อยู่เหนือประสบการณ์นำไปสู่ความรู้ที่เป็นไปได้

การแสวงหาความรู้เหนือประสบการณ์มีจุดเริ่มต้นจากกลุ่มนักปรัชญาเยอรมันไฮเดนเบิร์ก ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปรัชญาจิตนิยมของคันท วิลเลียม ดิลธี (Williams Dilthey) เริ่มต้นจากการวิพากษ์ปรัชญาปฏิฐานนิยมที่กำหนดขอบเขตการศึกษาที่เป็นความรู้ให้อยู่ในขอบเขตของข้อเท็จจริงที่เป็นอิสระจากตัวมนุษย์ มนุษย์รับรู้ข้อเท็จจริงได้จากการใช้ประสบการณ์เชิงประจักษ์เท่านั้น ดิลธีอธิบายว่า การกำหนดขอบเขตของความรู้ด้วยภาววิทยาของสิ่งที่ศึกษาไม่ได้ เพราะวิธีการแสวงหาความรู้มิได้ถูกจำกัดอยู่เพียงแค่ประสบการณ์เชิงประจักษ์เพียงอย่างเดียว แต่ญาณวิทยาจะเปิดทุกการรับรู้มุ่งไปสู่การทำความเข้าใจปรากฏการณ์¹³ ดังนั้น วิธีการแสวงหาความรู้จากการกำหนดขอบเขตด้วยญาณวิทยาจะไม่แยกข้อเท็จจริงออกจากทฤษฎีหรือการรับรู้ของมนุษย์เพราะไม่สามารถแยกได้ วิธีการแสวงหาความรู้ในรูปแบบนี้จะเรียกว่า “การทำความเข้าใจ” (understanding)¹⁴

การแสวงหาความรู้เหนือประสบการณ์ดังกล่าว ฮาเบอร์มาสอ้างว่า แนวคิดปรากฏการณ์วิทยา การวิเคราะห์ภาษา และการตีความได้รับอิทธิพลมาเป็นพื้นฐานในการศึกษาซึ่งมิได้ตั้งอยู่บนจักรวรรดินิยมด้านระเบียบวิธีการศึกษาอย่างที่ปรัชญาปฏิฐานนิยมอ้าง ฮาเบอร์มาสจึงศึกษาวิธีการแสวงหาความรู้ทางปรากฏการณ์วิทยา การวิเคราะห์ภาษาและการตีความเพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์ทำให้ความรู้ที่ตั้งอยู่บนอัตวิสัยเป็นไปได้

วิธีการแสวงหาความรู้ทั้งสามมีวิธีการศึกษาที่ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาจิตนิยม กล่าวคือ 1) การศึกษาปรากฏการณ์จะมีการวิเคราะห์เหนือประสบการณ์ (transcendental analysis) ของตัวผู้ศึกษาซึ่งมีอิทธิพลและมีอยู่ก่อนการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ และ 2) วิธีการแสวงหาความรู้เหนือประสบการณ์จะเปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาตระหนักรู้ในตนเองกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา ปรากฏการณ์

¹³ Habermas. J. *Knowledge and human interests*. Translated by Shapiro J. (Boston, Beacon Press, 1971).p. 143 .

¹⁴ *Ibid.*, p. 144 .

วิทยาจะชี้นำไปสู่การวิเคราะห์การใช้ชีวิตประจำวัน การวิเคราะห์ภาษามุ่งวิเคราะห์เกมทางภาษาที่กำหนดรูปแบบชีวิต และการศึกษาแนวการตีความมุ่งศึกษาความเข้าใจร่วมกัน¹⁵

อัลเฟร็ด ชูล (Alfred Schutz) นักปรากฏการณ์วิทยาอาศัยวิธีการแสวงหาความรู้เหนือประสบการณ์นำเสนอมุมมองวิธีการแสวงหาความรู้ที่เรียกว่าวิธีการปรากฏการณ์วิทยาจากหนังสือเรื่อง *The Phenomenology of the Social World* ปี 1932 สิ่งที่ชูลทำในหนังสือเล่มนี้คือ การสร้างแนวคิดเรื่อง *lifeworld* ของอูสเชิลใหม่และศึกษาถึงระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์ความหมายที่ชี้นำหรือกำหนดพฤติกรรมจากนักสังคมวิทยาแมกซ์ เวเบอร์ ข้อเสนอของชูลจึงเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับวิธีการแสวงหาความรู้ซึ่งมีอิทธิพลอยู่ในขณะนั้นคือ ข้อเสนอด้านระเบียบวิธีการศึกษาของเนเกลและแฮมเพิล ชูลวิพากษ์แนวคิดของทั้งคู่ว่า การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล (*intersubjectivity*) หายไปจากระเบียบวิธีการแสวงหาความรู้ของปรัชญาปฏิฐานนิยม¹⁶ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลเป็นสิ่งที่ปรัชญาปฏิฐานนิยมลดทอนความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลลงเป็นเพียงปรากฏการณ์ในลักษณะเดียวกันกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ แต่ในความเป็นจริงนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลได้ปรากฏออกมาและกำหนดการแสดงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล ชูลเสนอว่า การศึกษาชีวิตประวัติของปัจเจกบุคคลจะเป็นการศึกษาที่ชี้นำเราไปสู่ความรู้ในชีวิตประจำวันซึ่งมีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่เป็นองค์ความรู้เห็นล่วงหน้า (*foreknowledge*) เสนอแนะแนวทางให้เห็นถึงสิ่งที่พึงปฏิบัติ (*prescription*) รวมถึงชี้นำพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล ชูลเรียกองค์ความรู้เห็นล่วงหน้านี้ว่า ความสัมพันธ์ของปัจเจกบุคคลที่ปัจเจกบุคคลในสังคมมีความเข้าใจร่วมกัน¹⁷

วิทเกินต์สไตน์ (Ludwig Wittgenstein) ได้พิสูจน์ว่า ภาษามีได้เป็นตัวแทนของความเป็นจริงอีกต่อไป ภาษามีได้เป็นตัวแทนของความจริงเชิงประจักษ์ ภาษาสามารถเป็นตัวแทนของความจริงอะไรก็ได้ ภาษามีได้มีแก่นแท้อะไรเลย ภาษาเป็นเพียงตัวแทนของความจริงซึ่งอยู่ภายใต้เงื่อนไขของเกมทางภาษา วิทเกินต์สไตน์ได้รับอิทธิพลทางความคิดอย่างมากจากปรัชญาจิตนิยมของคานท์ในการวิเคราะห์บทบาทของภาษาในฐานะที่ภาษาเป็นการรับรู้ก่อนประสบการณ์ซึ่งทำให้การรับรู้อื่นเป็นไปได้ วิทเกินต์สไตน์เสนอว่า ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม เราจะต้องเข้าใจ

¹⁵ Habermas. J. *On the logic of the social sciences*. Translated by NicholSEN. W. S and Stark . A. J (Cambridge : Polity Press, 1988). p. 95.

¹⁶ Ibid., p. 108 .

¹⁷ Ibid., pp. 106-107 .

เกมทางภาษา (language game) ที่ผู้คนในสังคมมีความเข้าใจร่วมกัน สาเหตุเพราะเกมทางภาษา มนุษย์เป็นผู้เรียนรู้ทั้งทักษะและการใช้ภาษาเพื่อที่แสดงออกเป็นพฤติกรรม มนุษย์จึงแสดงออกภายใต้ข้อจำกัดตามที่เกมทางภาษาเปิดให้ ดังนั้น การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมตามวิธีการวิเคราะห์ภาษา คือ การทำความเข้าใจเกมทางภาษาที่ผู้คนในสังคมเรียนรู้และเข้าใจร่วมกัน¹⁸

กาดาเมอร์ (Hans Gorge Gadamer) ได้โต้แย้งวิธีการวิเคราะห์ทางภาษาของวิทเกินต์สไตน์ว่า มิได้อธิบายวิธีการตีความเกมทางภาษาให้ละเอียดจนสามารถแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจที่แท้จริง (real understanding) กาดาเมอร์วิพากษ์แนวคิดของวิทเกินต์สไตน์ว่า วิทเกินต์สไตน์ละเลยความสามารถของมนุษย์ไปอย่างหนึ่งนอกจากการเรียนรู้ภาษาและการแสดงออก นั่นคือการแปลความหมาย (translation) กาดาเมอร์กล่าวว่า วิทเกินต์สไตน์เข้าใจการแปลความหมายเช่นเดียวกันกับการที่มนุษย์เรียนรู้เกมทางภาษา หมายความว่า การเรียนรู้ภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาแม่ต้องเรียนรู้ตามเกมทางภาษาของภาษาแม่ แต่ในความเป็นจริง ภาษาแต่ละภาษามีเกมทางภาษาที่แตกต่างกัน เกมทางภาษาที่แตกต่างกันย่อมนำไปสู่การเรียนรู้รวมถึงการแสดงออกทางพฤติกรรมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น การแปลความหมายจึงมิใช่การเรียนรู้ตามเกมทางภาษาของภาษาแม่ แต่การแปลความหมายคือการผสมกลมกลืน (assimilation) ระหว่างภาษาอื่นกับเกมทางภาษาของภาษาแม่ กาดาเมอร์ได้อ้างว่า แนวคิดการแปลความหมายดังกล่าวสามารถนำไปใช้ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจภาษาอื่น วัฒนธรรมหรือปรากฏการณ์ทางสังคมอื่นด้วยการผสมกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมของตัวผู้ศึกษากับสิ่งที่ศึกษา กาดาเมอร์จึงเรียกวิธีการตีความของเขาว่า การทำความเข้าใจที่แท้จริง¹⁹

จากการที่ฮาเบอร์มาสได้ศึกษาถึงวิธีการแสวงหาความรู้ของปรากฏการณ์วิทยา การวิเคราะห์ภาษาและการตีความ วิธีการแสวงหาความรู้ทั้งสามได้นำทฤษฎีทางความรู้ซึ่งมีวิธีการแสวงหาความรู้ที่เหนือประสบการณ์มาใช้เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ที่แตกต่างจากระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ พบว่า ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์ซึ่งใช้ความเข้าใจของผู้ศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งความหมายได้ตกอยู่ภายใต้อุดมการณ์จิตนิยมอัตวิสัย (subjective idealism)²⁰ เนื่องจากวิธีการแสวงหาความรู้ของระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิง

¹⁸ Ibid., pp. 117-124 .

¹⁹ Ibid., pp. 143-147 .

²⁰ Ibid., p. 92 .

ประวัติศาสตร์นี้เชื่อว่าสิ่งที่กำลังศึกษาไม่สามารถแยกออกจากโครงสร้างทางความคิดของตัวผู้ศึกษาไปได้ ทั้ง ๆ ที่ระเบียบวิธีการศึกษานี้ได้วิพากษ์และไม่เชื่อรวมถึงแสดงความเป็นไปไม่ได้ที่ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์จะได้มาซึ่งความรู้วัตถุวิสัย

1.3) ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ (critical social science)

ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์เป็นระเบียบวิธีการศึกษาที่ปฏิเสธเป้าหมายในการสร้างองค์ความรู้ทั้งระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์และการตีความเชิงประวัติศาสตร์ซึ่งสร้างคำอธิบายปรากฏการณ์ทุกอย่างโดยการสรุปจากกฎและการตีความเพื่อเข้าใจความหมาย ระเบียบวิธีการสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ได้ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุที่ระเบียบวิธีการศึกษาทั้งสองลดทอนทุกอย่างลงให้อยู่ในรูปแบบการอธิบายและการทำความเข้าใจตามระเบียบวิธีการศึกษาของตนเองว่ามีที่มาจากผลประโยชน์ซึ่งชี้นำและครอบงำให้อธิบายหรือทำความเข้าใจเช่นนั้น ดังนั้น ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์จึงได้ชี้ให้เห็นว่า ระเบียบวิธีการศึกษาทั้งการวิเคราะห์เชิงประจักษ์และการตีความเชิงประวัติศาสตร์มีอุดมการณ์ครอบงำอยู่ซึ่งจำเป็นต้องวิพากษ์เพื่อปลดปล่อยให้ระเบียบวิธีการทั้งสองหลุดพ้นจากความเชื่อนั้น²¹

1.4) วิชาวิธีของระเบียบวิธีการศึกษา (Dialectical Methodology)

ความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกันระหว่างระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์และการตีความเชิงประวัติศาสตร์ เกิดขึ้นจากการที่ทั้งสองระเบียบวิธีการศึกษามีได้ตั้งข้อสังเกตเพื่อก้าวพ้นออกมาจากขอบเขตการแสวงหาความรู้ตามระเบียบวิธีการศึกษาของตนเอง สิ่งที่ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์กำหนดขอบเขต คือ การไม่พิจารณาสิ่งที่มีก่อนวิทยาศาสตร์ (pre-scientific) และสิ่งที่ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์กำหนดขอบเขต คือ การพิจารณาเพียงแต่การเข้าใจความหมายที่มนุษย์สร้างขึ้น²²

²¹ Habermas. J. Knowledge and human interests. Translated by Shapiro J. (Boston, Beacon Press, 1971).p. 310.

²² Habermas. J. On the logic of the social sciences. Translated by NicholSEN. W. S and Stark . A. J (Cambridge : Polity Press, 1988). p. 2.

ความขัดแย้งระหว่างระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์กับการตีความเชิงประวัติศาสตร์เกิดขึ้นเมื่อเป้าหมายของปรัชญาปฏิฐานนิยมคือ การสร้างทฤษฎีและการพิสูจน์ทฤษฎีตามแนวทางวิทยาศาสตร์ให้เป็นระเบียบวิธีการศึกษาที่ขยายขอบเขตไปสู่จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ แต่เป้าหมายของกลุ่มนักปรัชญาแนวการตีความซึ่งได้รับอิทธิพลจากปรัชญาของค่านที่ไม่ยอมรับว่า การศึกษาที่มีมนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องจะสามารถมีการศึกษาในรูปแบบเดียวกันกับการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ กลุ่มนักปรัชญาในค่านที่จึงมีข้อเสนอให้แยกศาสตร์ทั้งสองด้านออกจากกัน ทวิลักษณ์ (dualism) ในด้านระเบียบวิธีการศึกษาสำหรับใช้เป็นวิธีการแสวงหาความรู้จึงเกิดขึ้นนับตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19²³ ดังนั้น สิ่งที่ยาเบอร์มาสจะทำคือ การข้ามให้พ้นทวิลักษณ์ในด้านระเบียบวิธีการศึกษาด้วยการศึกษาวิธีการจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) และพัฒนาวิธีการดังกล่าวให้เป็นระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ภายใต้ชื่อว่า “ระเบียบวิธีการศึกษาจิตวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจิตที่ไม่มีและมีสำนึก” (Metapsychoanalysis)

สาเหตุที่ผู้วิจัยต้องกล่าวถึงวิธีการจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ เพราะ ยาเบอร์มาสได้ศึกษาวิธีการจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ ได้แก่ การศึกษาวิธีการตีความความฝัน และ การศึกษาวิธีการบำบัดผู้ป่วยโรคฮิสทีเรีย (hysteria) ยาเบอร์มาสได้นำวิธีการจากการศึกษาวิธีการของฟรอยด์มาพัฒนาเป็นระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ซึ่งชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการศึกษาที่วิพากษ์อุดมการณ์ที่ครอบงำ ยาเบอร์มาสได้เรียกระเบียบวิธีการศึกษาที่เขาพัฒนามาจากวิธีการจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์เพื่อประสานทวิลักษณ์ในด้านระเบียบวิธีการศึกษาว่า “ระเบียบวิธีการศึกษาจิตวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจิตที่ไม่มีและมีสำนึก”

แนวทางและวิธีการจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์นั้นสามารถแบ่งออกได้เป็นสองช่วง ได้แก่ 1) การนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาทางจิตวิทยา และ 2) การนำวิธีการตีความมาใช้ในการศึกษาทางจิตวิทยา

การนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาทางจิตวิทยาเป็นช่วงแรกที่ฟรอยด์ไม่เคยตั้งข้อสงสัยเลยกับความเชื่อของเขาที่เชื่อว่า จิตวิทยาเป็นสาขาหนึ่งของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ฟรอยด์ได้สารภาพในชีวิตประวัติของเขาว่า เขามีความสนใจอย่างมากในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เขาจึงทุ่มเทเวลา 6 ปีในการศึกษาจุลกายวิภาคศาสตร์ของเนื้อเยื่อสัตว์และพืชโดยเน้นไป

²³ Ibid., p. 1 .

ที่การทำงานของระบบที่มีผลกระทบต่อระบบประสาทเพื่อวางรากฐานการศึกษาทางจิตวิทยาให้มีสถานะเดียวกันกับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ การอธิบายการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น ความเครียด แรงขับ การยับยั้งจึงเป็นการอธิบายจากการทำงานของระบบประสาท²⁴ อย่างไรก็ตาม ฟรอยด์ได้ละทิ้งการศึกษาและการอธิบายด้วยทฤษฎีดังกล่าวภายหลังจากที่เขาได้ศึกษาถึงกรณีที่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไม่สามารถศึกษา การอธิบายการแสดงออกของพฤติกรรมรวมทั้งการรักษาให้หายขาดจากโรคได้

การเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการศึกษาจากองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในช่วงแรกสู่การนำแนวคิดและวิธีการศึกษาแนวการตีความมาปรับใช้กับการศึกษาทางจิตวิทยามาจากงานที่ฟรอยด์ได้ศึกษาถึงแนวทางในการตีความความฝันและแนวทางในการศึกษาและทำความเข้าใจผู้ป่วยโรคฮิสทีเรีย การศึกษาดังกล่าวของฟรอยด์ทำให้ฟรอยด์เห็นถึงจุดอ่อนที่แนวคิดและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไม่สามารถอธิบายได้ การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการรักษาผู้ป่วยโรคฮิสทีเรียที่มีอาการป่วยทางกาย คือ การเป็นอัมพาต การรักษาตามขั้นตอนทางวิทยาศาสตร์ไม่สามารถรักษาให้หายได้ เพราะสาเหตุของโรคมมาจากอาการป่วยทางจิตใจที่ผู้ป่วยเองได้ทำให้เกิดอาการอัมพาตขึ้นมา²⁵

ฟรอยด์ได้ตีพิมพ์หนังสือเรื่องการศึกษาโรคฮิสทีเรียขึ้นในปี 1895 ข้อเสนอของเขา คือ การปฏิเสธวิธีการรักษาตามขั้นตอนทางวิทยาศาสตร์และวิธีการสะกดจิต แต่เขาใช้วิธีการศึกษาแนวการตีความซึ่งเขาได้พัฒนาขึ้นและตีพิมพ์เป็นหนังสือชื่อว่า *The Interpretation of Dream*²⁶ เพื่อระบุสาเหตุซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและเป็นผลที่เจ็บปวดของผู้ป่วยโรคฮิสทีเรีย

วิธีการตีความความฝันเป็นวิธีการตีความเนื้อหาของความฝันซึ่งเนื้อหาของความฝันมีความหมายที่ไม่เป็นระบบ ไม่ได้เป็นไปตามหลักไวยากรณ์ และความหมายของเนื้อหาในความฝันก็ไม่ได้เกิดจากเจตนาที่แสดงออกในขณะที่มีจิตสำนึกหรือรู้สึกตัว วิธีการในการตีความเพื่อเข้าใจ

²⁴ Habermas. J. *Knowledge and human interests*. Translated by Shapiro J. (Boston, Beacon Press, 1971).pp. 246,248.

²⁵ Edgar. A. *Habermas the Key Concepts*. (London and New York, 2006). pp . 122-123.

²⁶ Habermas. J. *Knowledge and human interests*. Translated by Shapiro J. (Boston, Beacon Press, 1971).p. 252.

ความหมายของความฝันที่ไม่สามารถเข้าใจความหมายได้เหมือนกับตอนที่รู้สึกตัว คือ การเชื่อมโยงความหมายของเนื้อหาในความฝันเข้ากับความหมายของเนื้อหาที่เป็นไปตามระบบของภาษาขณะตื่น เพราะ เนื้อหาของความฝันเกิดขึ้นจากกลไกในการควบคุม (mechanism of repression) ของเราขณะตื่น หมายความว่า ขณะที่เราตื่น เราได้ควบคุมคำพูดและการแสดงออก แต่ในขณะที่เราหลับ กลไกในการควบคุมนี้หย่อนลงทำให้ความต้องการ ความปรารถนาต่าง ๆ ซึ่งถูกควบคุมเอาไว้ในตอนตื่นปรากฏออกมาในขณะที่จิตของเราไร้สำนึกหรือขณะที่เรากำลังนอนหลับ ดังนั้น เนื้อหาของความฝันจึงเป็นเนื้อหาที่เราปิดกั้นเอาไว้²⁷

แนวทางในการตีความความฝันดังกล่าว ฟรอยด์ได้นำมาเป็นวิธีการในการทำความเข้าใจผู้ป่วยโรคฮิสทีเรียด้วยการตีความความหมายจากการสื่อสารกันระหว่างผู้ป่วยกับจิตแพทย์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ป่วยรำลึกถึงเหตุการณ์ในอดีตซึ่งผู้ป่วยไม่สามารถระบุถึงเหตุการณ์ที่เป็นแผลในใจซึ่งเป็นสาเหตุอาการของโรคทางกายภาพได้²⁸ ดังนั้น วิธีการตีความเนื้อหาที่มาจาก การสื่อสารระหว่างผู้ป่วยกับจิตแพทย์จึงเป็นวิธีการรักษาอาการของโรคที่มาจาก การสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน (intersubjectivity)²⁹

หลังจากที่ฮาเบอร์มาสได้ศึกษาวิธีการจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ เขาพบว่า วิธีการของฟรอยด์ได้ชี้ให้เห็นถึงการตระหนักรู้ในตนเอง (self-reflection) ซึ่งฮาเบอร์มาสได้นำผลจากการศึกษานั้นมาแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดในการอธิบายของระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์และการทำความเข้าใจความหมายของระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์และที่สำคัญคือ การประสานระเบียบวิธีการศึกษาทั้งสองเข้าด้วยกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ระเบียบวิธีการศึกษาที่นำมาใช้ในการศึกษาทางสังคมศาสตร์มีสองระเบียบวิธีการศึกษาซึ่งแนวทางของแต่ละระเบียบวิธีการศึกษามีความขัดแย้งกัน ฮาเบอร์มาสมีเป้าหมายที่จะเชื่อมสองระเบียบวิธีการศึกษานี้เข้าด้วยกันภายใต้ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ หรือ ระเบียบวิธีการศึกษาจิตวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจิตที่ไม่มีและสำนึกซึ่งเป็นระเบียบวิธีการศึกษาที่ฮาเบอร์มาสได้พัฒนาจากวิธีการจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์³⁰ วิธีการทาง

²⁷ Ibid., pp. 223-224, 226-227 .

²⁸ Ibid., pp. 251-252.

²⁹ Ibid., p. 254 .

³⁰ Ibid., p. 272 .

จิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ได้ชี้ให้เห็นถึงการตระหนักรู้ในตนเอง (self-reflection) ของระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์และการตีความเชิงประวัติศาสตร์ซึ่งมีลักษณะเป็นการปฏิเสธตนเอง (negation) ของระเบียบวิธีการศึกษา ดังนั้น ก่อนที่ผู้วิจัยจะอธิบายถึงการตระหนักรู้ในตนเองของแต่ละระเบียบวิธีการศึกษา ผู้วิจัยของนิยามความหมายของการตระหนักรู้ในตนเองให้ชัดเจนเสียก่อนที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ตั้งเอาไว้คือการปลดปล่อยจากการครอบงำ

ความหมายของการตระหนักรู้ในตนเองซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ของความขัดแย้งจากวิชาวิธี (dialectic) ระหว่างระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์และการตีความเชิงประวัติศาสตร์ที่ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ได้ชี้ให้เห็นถึง หมายความว่า การนำเอาจิตไร้สำนึกไปสู่จิตสำนึก (to bring unconscious to conscious) กล่าวคือ จิตไร้สำนึกเป็นอำนาจที่ครอบงำซึ่งควบคุมมิได้เราตระหนักรู้ถึงข้อจำกัดหรือการปฏิเสธตนเองและผลประโยชน์ (interest) ที่ชี้ไปสู่การเลือกหรือใช้ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์และการตีความเชิงประวัติศาสตร์อย่างไม่รู้ตัว ไปสู่ จิตที่มีสำนึกที่ตระหนักถึงขีดจำกัดของแต่ละระเบียบวิธีการศึกษาที่ต่างเน้นหรือให้ความสำคัญกับการอธิบายและการทำความเข้าใจความหมายว่าไม่เพียงพอต่อการศึกษาและอธิบายปรากฏการณ์ ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์จึงได้ชี้ให้เห็นและประสานทั้งสองระเบียบวิธีการศึกษาเข้าด้วยกันเพื่อนำไปสู่การตระหนักรู้ในผลประโยชน์ที่ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์มีให้คือ การปลดปล่อยจิตไร้สำนึกไปสู่จิตที่ไร้การครอบงำ

วิชาวิธีในระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์

ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์มีระเบียบวิธีการในการศึกษาปรากฏการณ์ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็นสองระเบียบวิธีการศึกษาได้แก่ 1) วิธีการอุปนัย 2) วิธีการนินัย

วิธีการอุปนัยเป็นระเบียบวิธีการศึกษาของปรัชญาปฏิฐานนิยมในช่วงเริ่มต้น วิธีการนี้จะเริ่มต้นจากการสังเกตปรากฏการณ์เชิงประจักษ์ซึ่งวิธีการในการสังเกตต้องสังเกตอย่างปราศจากอคติ การเริ่มต้นจากการสังเกตของวิธีการอุปนัยนั้นมีความเชื่อว่าปรากฏการณ์ทั้งหลายมีกฎซึ่งควบคุมความเป็นไปของปรากฏการณ์อยู่ และวิธีการเดียวที่มนุษย์จะเข้าถึงกฎสากล คือ การใช้ประสบการณ์เชิงประจักษ์เพื่อค้นหากฎที่แสดงออกอยู่ในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมกันอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น วิธีการอุปนัยจะมีขั้นตอนในการศึกษาปรากฏการณ์ดังนี้

- 1) การสังเกตข้อเท็จจริงโดยไม่มีที่ตั้งสมมุติฐานล่วงหน้าเอาไว้
- 2) ข้อเท็จจริงจะถูกวิเคราะห์โดยการจัดประเภทและเปรียบเทียบเพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริง
- 3) ข้อเท็จจริงที่ถูกวิเคราะห์จะถูกสรุปเป็นกฎทั่วไป
- 4) กฎทั่วไปจะถูกนำไปพิสูจน์ความถูกต้องของทฤษฎี³¹

อย่างไรก็ตาม นักปรัชญาปฏิฐานนิยมใหม่ (neo-positivism) ได้พบจุดอ่อนของวิธีการอุปนัย นั่นคือ การสร้างทฤษฎีจากการสังเกตเชิงประจักษ์มิได้รับประกันว่า ทฤษฎีนั้นจะเป็นกฎสากลเพราะ ทุก ๆ การสังเกตมีทฤษฎีแฝงอยู่ (theory-laden) คาร์ล ปอปเปอร์ จึงเสนอให้มีการพิสูจน์ผิดแทนการพิสูจน์ความถูกต้องของทฤษฎี เพราะ การเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาไม่สามารถแยกทฤษฎีออกจากการสังเกตได้ วิธีการพิสูจน์ผิด (falsification) จึงเป็นวิธีการที่นักวิทยาศาสตร์หรือนักสังคมศาสตร์ไม่ต้องรอให้ข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์เกิดขึ้นเพื่อยืนยันความถูกต้องของทฤษฎีแต่นักวิทยาศาสตร์สามารถนำเอาทฤษฎีไปพิสูจน์ด้วยการสังเกตและใช้ข้อมูลนั้นยืนยันว่าทฤษฎีนั้นไม่ครอบคลุมหรือไม่เป็นไปตามคำอธิบาย ดังนั้น วิธีการนินยจึงมีขั้นตอนในการศึกษาปรากฏการณ์ดังนี้

- 1) วิธีการนินยจะเริ่มต้นจากการตั้งสมมุติฐานที่มาจากทฤษฎี
- 2) สมมุติฐานที่ได้มาจากทฤษฎีนั้นจะระบุถึงสาเหตุที่จะนำไปเป็นตัวอธิบายข้อสรุป
- 3) สนับสนุนข้อสรุปนั้นด้วยข้อเท็จจริง
- 4) ถ้าข้อมูลที่น่ามานั้นไม่ตรงกับทฤษฎี ทฤษฎีนั้นก็ล้มเหลว
- 5) ถ้าข้อมูลนั้นตรงกับตัวอธิบาย ทฤษฎีนั้นก็ได้รับการยอมรับจนกว่าจะหาข้อเท็จจริงหรือหลักฐานใหม่มาพิสูจน์ว่าทฤษฎีนั้นผิด³²

วิธีการอุปนัยและวิธีการนินย คือ ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ที่ให้ความสำคัญกับการสังเกตเพื่อสร้างทฤษฎีที่ประกอบไปด้วยตัวอธิบายกับตัวที่ถูกอธิบาย และการพิสูจน์ทฤษฎีด้วยประสบการณ์เชิงประจักษ์ แต่ ปรากฏการณ์ที่ระเบียบวิธีการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ไม่สามารถเป็นระเบียบวิธีการในการศึกษาได้ คือ การศึกษาผู้ป่วยโรคฮีสทีเรีย กรณี

³¹ Blaikie. N. *Designing social research: the logic of anticipation*. (Cambridge: Polity Press, 2000) , pp . 102-103.

³² *Ibid.*, pp. 105-106.

ผู้ป่วยโรคฮิสทีเรียเป็นกรณีที่ทำให้เห็นถึงการตระหนักรู้ในตนเอง (self-reflection) ของระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ถึงความไม่เพียงพอของระเบียบวิธีการศึกษา เพราะ ผู้ป่วยโรคฮิสทีเรีย แม้ว่าจะสามารถศึกษาและเห็นได้ถึงอาการป่วยทางกาย แต่ที่แท้จริงคือ อาการป่วยทางจิตที่ผู้ป่วยได้สร้างขึ้นเองซึ่งวิธีการในการอธิบายอาการของผู้ป่วยจำเป็นต้องอาศัยวิธีการที่ระเบียบวิธีการศึกษาวิเคราะห์เชิงประจักษ์ปฏิเสธ นั่นคือ วิธีการตีความเพื่อทำความเข้าใจความหมายของเหตุการณ์ที่เป็นแผลหรือเป็นปมในใจของผู้ป่วยซึ่งอยู่ในส่วนที่เรียกว่า “จิตไร้สำนึก” (unconscious)

วิภาษวิธีในระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์

ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์ คือ วิธีการตีความ “ความหมาย” การแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ว่า ทำไมมนุษย์จึงแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นออกมาด้วยวิธีการศึกษาเจตนา แรงจูงใจที่มนุษย์ได้ให้ “ความหมาย” ให้กับการแสดงพฤติกรรมและเป็นความหมายที่เป็นที่เข้าใจร่วมกัน (mutual understanding) ระหว่างปัจเจกบุคคลในสังคม ดังนั้น วิธีการตีความจึงมีขั้นตอนดังนี้

- 1) พรรณนาการแสดงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลในสังคมและความหมายที่ปัจเจกบุคคลให้กับการแสดงพฤติกรรม
- 2) สร้างแนวคิดหรือทฤษฎีที่มาจากการศึกษาการแสดงพฤติกรรมและการให้ความหมายกับการกระทำเพื่อชี้ให้เห็นถึงความหมายที่เข้าใจร่วมกัน³³

ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์เป็นระเบียบวิธีการในการศึกษา “ความหมาย” ที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันของปัจเจกบุคคล การวิเคราะห์ความหมายจึงเป็นการวิเคราะห์ความหมายที่มาจากจิตสำนึกของปัจเจกบุคคลที่ให้ความหมายกับการแสดงพฤติกรรมของพวกเขา อย่างไรก็ตาม ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิภาษวิธีได้ชี้ให้เห็นถึงการตระหนักรู้ในตนเองของระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์ เพราะ ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์ไม่สามารถวิเคราะห์ความหมายที่ไม่เป็นระบบหรือสื่อความหมายออก

³³ ibid., pp. 115-117 .

จากจิตไร้สำนึกได้³⁴ ที่มีอยู่ในเนื้อหาของความฝัน ยิ่งไปกว่านั้น ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์ยังละเลยการอธิบายซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุซึ่งควบคุมและกำหนดการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ แต่ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ได้ชี้ให้เห็นว่า จิตไร้สำนึก (unconscious) เป็นสาเหตุที่นำไปสู่การกำหนดการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งเห็นได้จากความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการแสดงพฤติกรรมของผู้ป่วยโรคฮิสทีเรีย เช่น ผู้ป่วยโรคฮิสทีเรียชื่อ แอนนา มีอาการป่วยทางกาย คือ การเป็นอัมพาตทางซีกขวาเป็นโรคกล้ามเนื้อ ฟรอยด์ใช้วิธีการพูดคุยเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและเพื่อหาสาเหตุของโรค พบว่า อาการของโรคกล้ามเนื้อที่แสดงออกมาทางกายภาพเป็นอาการที่แสดงออกมาจากจิตไร้สำนึกซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ แอนนาลืมจนกระทั่งได้รับการพูดคุยกับจิตแพทย์เพื่อระลึกถึงเหตุการณ์ที่เป็นแผลในใจของเธอ เหตุการณ์ดังกล่าวที่นำไปสู่อาการป่วยทางกาย คือ แอนนาเห็นสุนัขต้อนน้ำจากแก้ว เธอจึงรู้สึกสะอิดสะเอียนกับการต้อนน้ำของสุนัข³⁵

ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ในฐานะระเบียบวิธีในการศึกษา

ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสที่ได้รับแนวทางจากวิธีการจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์เพื่อเชื่อมโยงระหว่างระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์กับระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์เข้าด้วยกันนั้น ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์มีสมมุติฐานเบื้องต้นในการเป็นระเบียบวิธีในการศึกษาปรากฏการณ์ คือ ทุกปรากฏการณ์มีอุดมการณ์หรืออำนาจครอบงำแฝงอยู่ซึ่งจะเป็นสาเหตุทำให้เกิดความผิดปกติของการแสดงพฤติกรรม ดังนั้น หน้าที่ของระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์คือการชี้ให้เห็นถึงอำนาจหรืออุดมการณ์ที่ควบคุม (repress) การแสดงพฤติกรรมซึ่งถูกทำให้บิดเบือน

³⁴ Habermas. J. Knowledge and human interests. Translated by Shapiro J. (Boston, Beacon Press, 1971).p. 228 .

³⁵ Edgar. A. Habermas the Key Concepts. (London and New York, 2006). p . 123

(distortion) ให้กลับมาเป็นอิสระอีกครั้ง³⁶ ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์มีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1) วิธีการสร้างภาษาสำหรับเป็นแนวทางในการตีความจำเป็นต้องเข้าใจภาษาที่ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวันเสียก่อนจึงจะสามารถบรรลุเป้าหมายของการตีความ คือ ความเข้าใจร่วมกันของผู้คนในสังคม เพราะ ภาษาที่คนในสังคมใช้กันในชีวิตประจำวันนั้น แม้ว่าจะเป็นการสื่อสารในลักษณะเรื่องเล่า (narrative) มิใช่การอธิบาย แต่เนื้อหาที่อยู่ในการสื่อสารคือ เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เต็มไปด้วยเรื่องราวชีวิตของบุคคล เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวจะมีความหมายที่บุคคลให้ ดังนั้น ผู้ศึกษามีหน้าที่ทำความเข้าใจความหมายที่บุคคลเข้าใจร่วมกันภายในสังคม³⁷

2) แนวทางในการทดสอบทฤษฎี แนวทางในการศึกษาปรากฏการณ์ ฮาเบอร์มาสได้เสนอให้ใช้แนวทางในการตีความเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในสังคมที่ถูกบิดเบือน เมื่อเราสามารถชี้ให้เห็นถึงอำนาจที่ครอบงำอยู่ เราก็นำความหมายที่ถูกบิดเบือนนั้นมาสร้างเป็นทฤษฎีเพื่อรอการทดสอบ การทดสอบทฤษฎีของระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์มิได้ทดสอบในลักษณะเดียวกันกับการพิสูจน์ความถูกต้องหรือ การพิสูจน์ผิดในลักษณะเดียวกันกับระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ แต่การพิสูจน์นี้สามารถกระทำโดยการสร้างความเข้าใจร่วมกันกับปัจเจกบุคคลในสังคมซึ่งถูกตั้งสมมุติฐานว่าเป็นบุคคลที่ถูกอุดมการณ์ครอบงำหรือเป็นผู้ป่วยในความหมายของวิธีการจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ ถ้าปัจเจกบุคคลหรือผู้ป่วยสามารถระลึกถึงเหตุการณ์ที่เป็นสาเหตุของการแสดงพฤติกรรมที่บิดเบือนได้ การตีความนั้นก็ถูก แต่ถ้าผู้ป่วยหรือปัจเจกบุคคลไม่สามารถระลึกได้ การตีความนั้นก็ผิด

3) วิธีการอธิบายปรากฏการณ์ แนวทางในการอธิบายปรากฏการณ์ของระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ คือ การทำความเข้าใจจิตไร้สำนึก (unconscious) ซึ่งเป็นแนวแรงผลักดันให้ปัจเจกบุคคลแสดงเจตนาหรือพฤติกรรมที่ผิดปกติดอกมาและเมื่อพบความหมายหรือสิ่งที่บิดเบือน ก็นำความผิดปกตินั้นเป็นตัวอธิบายการแสดงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล³⁸

³⁶ Habermas. J. *Knowledge and human interests*. Translated by Shapiro J. (Boston, Beacon Press, 1971).p. 255.

³⁷ Ibid., p. 262 .

³⁸ Ibid., p. 270 .

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบระเบียบวิธีการศึกษาตามแนวคิดของฮาเบอร์มาส

	ระเบียบวิธีการศึกษา การวิเคราะห์เชิง ประจักษ์	ระเบียบวิธีการศึกษา การตีความเชิง ประวัติศาสตร์	ระเบียบวิธีการศึกษา สังคมศาสตร์เชิง วิพากษ์
ผลประโยชน์ที่ชี้หน้า ความรู้	ควบคุมและทำนาย ปรากฏการณ์	การทำความเข้าใจ ร่วมกัน	การปลดปล่อยจาก อุดมการณ์
ระเบียบวิธีการศึกษา	การสังเกตที่มีทฤษฎี หรือไม่มีทฤษฎีชี้หน้า การสร้างกฎทั่วไปหรือ การหาข้อสรุปจากกฎ ทั่วไป พิสูจน์ความถูกต้องของ กฎทั่วไปหรือพิสูจน์ผิด	ค้นหาความหมายที่ ดำรงอยู่ในภาษาที่ผู้คน สร้างเพื่อให้ความหมาย กับการแสดงพฤติกรรม	ค้นหาอุดมการณ์ที่ ครอบงำผู้คนในสังคม พิสูจน์ความถูกต้องจาก ความเข้าใจร่วมกัน ชี้ให้เห็นถึงอุดมการณ์ที่ เป็นสาเหตุไปสู่การ แสดงพฤติกรรม

2) กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ (Habermasian)

สิ่งที่ผู้วิจัยต้องชี้ให้เห็นเป็นอันดับแรก คือ ขอบเขตในการศึกษาจากกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส (Habermasian) ว่าอยู่ที่ใด และมีความสัมพันธ์อย่างไรกับการศึกษาทางรัฐศาสตร์ ขอบเขตในการศึกษาตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสนั้นเป็นกรอบที่ชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่อยู่เบื้องหลังแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ นั่นคือ การชี้ให้เห็นถึงระเบียบวิธีการศึกษา (methodology) ญาณวิทยา (epistemology) และภาววิทยา (ontology) ขอบเขตในการศึกษาเรื่องดังกล่าวของกรอบแนวคิดฮาเบอร์มาสมีความสัมพันธ์กับรัฐศาสตร์คือ การศึกษาในเรื่องดังกล่าวจะกำหนดแนวทางในการอธิบายปรากฏการณ์ ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษาในเรื่องดังกล่าวยังเป็นการหันมาทบทวนสภาพของสิ่งที่ศึกษา วิธีการแสวงหาความรู้และกลวิธีในการแสวงหาความรู้ภายหลังจากการครอบงำของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ในทศวรรษที่ 1950³⁹ ดังนั้น ในส่วนนี้สิ่งที่ผู้วิจัยจะทำคือ 1) ทบทวนแนวคิดทางระเบียบวิธีการศึกษา ญาณวิทยาและภาววิทยาและชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกัน 2) อธิบายกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสและความสัมพันธ์กับญาณวิทยาและภาววิทยา และ 3) อธิบายแนวทางการศึกษาของแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ภายใต้กรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส

³⁹ Furlong. P. Marsh. D. A Skin Not a Sweater: Ontology and Epistemology in Political Science. In Theory and methods in political science 3 ed. , Marsh. D. and Stoker. G. eds. (Houndmills: PALGRAVE, 2002). pp . 184-186 .

1) ทบทวนแนวคิดทางระเบียบวิธีการศึกษา ญาณวิทยาและภาววิทยาและชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกัน

การทบทวนแนวคิดทางระเบียบวิธีการศึกษา ญาณวิทยาและภาววิทยานั้น นอกจากจะเป็นการทบทวนให้เห็นถึง สิ่งที่กำหนดแนวทางในการศึกษาของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์แล้ว ยังเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาและกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาส กับ แนวคิดทางระเบียบวิธีการศึกษา ญาณวิทยาและภาววิทยา

ผู้วิจัยขอเริ่มต้นทบทวนจากแนวคิดทางภาววิทยาก่อน การศึกษาแนวคิดทางภาววิทยาเป็นการศึกษาถึงสภาพที่เป็นจริงของสิ่งเหล่านั้นซึ่งมีคำถามสำคัญที่ว่า “อะไรคือธรรมชาติที่แท้จริงของสิ่งที่ศึกษา” และประเด็นสำคัญจะอยู่ที่ “สภาพที่แท้จริงของสิ่งเหล่านั้นมีอยู่เป็นอิสระจากตัวมนุษย์หรือไม่” โดยคำตอบของคำถามดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 คำตอบ ดังนี้ 1) มีสภาพที่แท้จริงของสิ่งที่ศึกษาซึ่งสภาพที่แท้จริงมีลักษณะเป็นวัตถุดิบที่เป็นอิสระจากตัวมนุษย์ (foundations) 2) ไม่มีสภาพที่แท้จริงของสิ่งที่ศึกษา แต่สภาพของสิ่งที่ศึกษาถูกสร้างขึ้นมาจากไม่เป็นอิสระจากตัวมนุษย์ (anti-foundations)⁴⁰

แนวคิดทางญาณวิทยา เป็นการศึกษาถึงสิ่งที่กำหนดการรับรู้ระหว่างตัวผู้ศึกษากับสิ่งที่ศึกษาซึ่งมีคำถามสำคัญที่ว่า “อะไรคือสิ่งที่ทำให้เรารู้” โดยคำตอบของคำถามดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 คำตอบได้แก่ ญาณวิทยาแบบปฏิฐานนิยม (positivism) กับญาณวิทยาแบบการตีความ (interpretative) การแบ่งญาณวิทยาดังกล่าว ผู้วิจัยตระหนักดีว่าในปัจจุบันมีญาณวิทยาแบบสังคมนิยมเป็นทางเลือกนอกจากปฏิฐานนิยมแล้ว แต่ด้วยข้อจำกัดในการจัดประเภทของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสทำให้ไม่สามารถจัดประเภทญาณวิทยาแบบสังคมนิยมได้

ญาณวิทยาแบบปฏิฐานนิยมเชื่อว่า ประสบการณ์เป็นสิ่งที่ทำให้เรารู้ การสังเกตเชิงประจักษ์ ทำให้เราสามารถพัฒนาทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอได้ ส่วนญาณวิทยาแบบการตีความเชื่อว่าจิตเป็นสิ่งที่ทำให้เรารู้ การใช้จิตมุ่งตีความเพื่อทำความเข้าใจการแสดงเจตนาของมนุษย์เป็นวิธีการอธิบายการแสดงพฤติกรรมและการให้ความหมายกับการกระทำของมนุษย์

⁴⁰ Ibid., p. 186-188.

แนวคิดทางระเบียบวิธีการศึกษา เป็นการศึกษาถึงกลวิธีในการเข้าถึงความรู้ซึ่งมีคำถามสำคัญที่ว่า “เรามีวิธีการในการเข้าถึงความรู้ได้อย่างไร ? คำตอบของคำถามดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 คำตอบได้แก่ ระเบียบวิธีการศึกษาของปฏิฐานนิยมกับระเบียบวิธีการศึกษาแนวการตีความ การแบ่งประเภทของระเบียบวิธีการศึกษานี้ ผู้วิจัยตระหนักว่าในปัจจุบันมีระเบียบวิธีการศึกษาสัจนิยมแล้ว แต่ด้วยข้อจำกัดจากการจัดประเภทของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสทำให้ไม่สามารถจัดประเภทระเบียบวิธีการศึกษาแบบสัจนิยมได้

ระเบียบวิธีการศึกษาของปฏิฐานนิยมจะกำหนดแนวทางในการเข้าถึงความรู้โดยเริ่มตั้งแต่วิธีการตั้งสมมุติฐานและการอธิบายโดยอาศัยกฎหรือหลักเกณฑ์ทั่วไปเพื่อหาข้อสรุปตามหลักตรรกวิทยาว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล ส่วนระเบียบวิธีการศึกษาการตีความจะไม่สนใจการตั้งสมมุติฐานและการใช้กฎเกณฑ์ทางทฤษฎีในการอธิบายแต่เน้นการเข้าไปสังเกตรับรู้มีความรู้สึกร่วมกับผู้แสดงพฤติกรรมและพยายามทำความเข้าใจความหมายที่มนุษย์ให้กับการแสดงพฤติกรรม⁴¹

การชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์หรือการเชื่อมโยงกันของแนวคิดด้านภาววิทยา ญาณวิทยา และระเบียบวิธีการศึกษานั้นเป็นการศึกษาเพื่อชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกันในการอธิบายสภาพของสิ่งที่ศึกษาว่ามีความสัมพันธ์กับการรับรู้และกลวิธีในการเข้าถึงความรู้ได้อย่างไร โดยประเด็นในการถกเถียงนั้นอยู่ที่ สภาพของสิ่งที่ศึกษากำหนดการรับรู้และการรับรู้กำหนดกลวิธี หรือ การรับรู้เป็นสิ่งตัดสินความรู้ว่าสภาพของสิ่งที่ศึกษาคืออะไร

ข้อเสนอประการแรกเป็นมุมมองจากญาณวิทยาแบบปฏิฐานนิยมซึ่งเชื่อว่า สภาพของสิ่งที่ศึกษาเป็นตัวกำหนดการรับรู้และการรับรู้กำหนดกลวิธีการรับรู้ เพราะ สภาพของสิ่งที่ศึกษาตามแนวคิดของปฏิฐานนิยมนั้นเชื่อว่า สภาพของสิ่งที่ศึกษาเป็นสิ่งที่สามารถรับรู้ได้ในเชิงประจักษ์และเป็นสิ่งที่มีอยู่จริงและเป็นอิสระจากตัวมนุษย์ แต่ญาณวิทยาแบบการตีความไม่เชื่อว่าสภาพของสิ่งที่ศึกษา แต่เชื่อว่าสภาพของสิ่งที่ศึกษานั้นถูกสร้างและให้ความหมายโดยมนุษย์ สิ่งที่ถูกศึกษาจึงไม่เป็นอิสระจากตัวมนุษย์ ดังนั้น แม้ว่าจะไม่สามารถหาข้อยุติในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างภาววิทยา ญาณวิทยาและระเบียบวิธีการศึกษาได้ แต่สิ่งที่สำคัญคือ เราต้องตระหนักถึงความ

⁴¹ อนุสรณ์ ลิ้มมณี. พัฒนาการของแนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา 81313 หลักและวิธีวิเคราะห์ทางการเมืองสมัยใหม่ = Modern political analysis. (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548) หน้า 27.

แตกต่างของความเชื่อที่แตกต่างกันและใช้แนวคิดทางภาษาศาสตร์ ญาณวิทยาและระเบียบวิธีการศึกษาให้สัมพันธ์กัน⁴²

2) อธิบายกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสเพื่อใช้ในการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์และการชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับญาณวิทยาและภาษาศาสตร์

วรรณกรรม Knowledge and Human Interests ของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสเป็นการศึกษาเพื่อวิพากษ์ปรัชญาปฏิฐานนิยมซึ่งมีข้อเสนอหรือแนวคิดหลักที่ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิด คือ แนวคิดเรื่อง knowledge constitutive interests แนวคิดเรื่องนี้ของฮาเบอร์มาสเป็นข้อเสนอทางระเบียบวิธีการศึกษา (methodology) ซึ่งนอกจากจะเป็นแนวคิดสำหรับการจัดประเภทระเบียบวิธีการศึกษาของปฏิฐานนิยมและการตีความแล้ว ยังชี้ให้เห็นถึง **สิ่งซึ่งกำหนดการเลือกใช้ระเบียบวิธีการศึกษาว่ามีที่มาจากความต้องการผลประโยชน์ (interest) ที่แฝงมาในแต่ละระเบียบวิธีการศึกษา ได้แก่ ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์มีผลประโยชน์ คือ การควบคุมและการทำนายปรากฏการณ์ ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์มีผลประโยชน์ คือ ความเข้าใจร่วมกัน และระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์มีผลประโยชน์ คือ การปลดปล่อยมนุษย์จากการครอบงำ**

ผู้วิจัยได้นำการจัดประเภทแนวการศึกษาปรัชญาปฏิฐานนิยมของฮาเบอร์มาสเป็นระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ มาสร้างเป็นกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส (Habermasian) เพื่อศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ เพราะ การจัดประเภทระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์เป็นการจัดประเภทจากการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในสังคมศาสตร์ซึ่งตรงกับเงื่อนไขการจัดประเภทของผู้วิจัยที่จัดประเภทรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง เป็น ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์

สิ่งซึ่งระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการศึกษา คือ เงื่อนไขในการได้มาซึ่งองค์ความรู้วัตถุดิบนับตั้งแต่ การสังเกตเชิงประจักษ์ การอธิบายโดยอาศัย

⁴² Furlong. P. Marsh. D. A Skin Not a Sweater: Ontology and Epistemology in Political Science. In Theory and methods in political science 3 ed. , Marsh. D. and Stoker. G. eds. (Houndmills: PALGRAVE, 2002). p. 186.

กฎ และการพิสูจน์ความถูกต้องของทฤษฎีด้วยหลักฐานและการสังเกตเชิงประจักษ์ ทำให้ ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสมีแนวทางในการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ คือ การศึกษาแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral science) ซึ่งให้ความสำคัญกับแนวทางในการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองจากการสังเกตเชิงประจักษ์และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การมุ่งวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอในปรากฏการณ์ทางการเมือง การอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองโดยอาศัยหลักเกณฑ์ทั่วไปและการพิสูจน์ความถูกต้องของทฤษฎีจากหลักฐานเชิงประจักษ์ ดังนั้นกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส คือ กรอบแนวคิดที่มีแนวทางในการศึกษาเงื่อนไขการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาของฮาเบอร์มาสเป็นกรอบแนวคิดที่สร้างมาจากแนวคิดของฮาเบอร์มาสในแง่ระเบียบวิธีการศึกษาจึงมีความสัมพันธ์กับญาณวิทยาและภาววิทยา ดังนี้

กรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสเป็นกรอบแนวคิดที่สร้างมาจากแนวคิดเรื่อง ความรู้ที่มีผลประโยชน์ซึ่งกันและกันซึ่งเป็นข้อเสนอทางระเบียบวิธีการศึกษาของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาส ข้อเสนอทางระเบียบวิธีการศึกษาดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับญาณวิทยาแบบการตีความ เพราะ แนวคิดทางญาณวิทยาของฮาเบอร์มาสที่ได้สร้างขึ้นและกำหนดการจัดประเภททั้งสาม คือ การรักษาชีวิตของตนเอง (self-preservation) ซึ่งเป็นผลประโยชน์ซึ่งกันและกันที่แฝงอยู่เป็นเงื่อนไขก่อนการรับรู้ด้วยประสบการณ์ หรือสามารถกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า มนุษย์สร้างองค์ความรู้ไปเพื่อรักษาชีวิตของตนเอง

ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์หรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มนุษย์สร้างเพื่อเรียนรู้กฎธรรมชาติและสร้างเพื่อองค์ความรู้เพื่อควบคุมและทำนายปรากฏการณ์ธรรมชาติและเพื่อรักษาชีวิตของตนเอง ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์หรือวิธีการตีความ มนุษย์สร้างเพื่อสื่อสารทำความเข้าใจซึ่งกันและกันและเพื่อเอาชีวิตรอด และระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ มนุษย์สร้างเพื่อการครอบงำคนในสังคมและเพื่อปลดปล่อยมนุษย์ออกจากกรอบงำจากอำนาจในสังคมมนุษย์

ดังนั้น จากแนวคิดทางญาณวิทยาของฮาเบอร์มาส แนวทางภาววิทยาของฮาเบอร์มาสจึงไม่มีสภาพที่แท้จริงของสิ่งที่ศึกษา แต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นผลมาจากการสร้างขึ้นจากการให้ความหมายเพื่อรักษาชีวิตของตนเองซึ่งเป็นผลประโยชน์ซึ่งกันและกันการสร้างองค์ความรู้ที่ปรากฏขึ้นและมีอยู่ในสังคม

3) อธิบายแนวทางการศึกษาของแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพหุติกรรมศาสตร์ ภายใต้กรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเรื่องความรู้ที่มีผลประโยชน์ซึ่งนำของฮาเบอร์มาสซึ่งเป็นการพิจารณาในแง่ระเบียบวิธีการศึกษามาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเงื่อนไขการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองของรัฐศาสตร์แนวพหุติกรรมศาสตร์

จากกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสได้ชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการศึกษาเงื่อนไขการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองว่าเป็นไปตามระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ กล่าวคือ แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพหุติกรรมศาสตร์มีแนวทางในการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองโดยเริ่มต้นจากการสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ หรือเริ่มต้นจากการตั้งสมมุติฐาน ลำดับต่อมาคือ การนำสมมุติฐานที่ได้เป็นตัวอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมือง และสุดท้ายคือ การทดสอบทฤษฎีโดยการพิสูจน์ผิดหรือความถูกต้อง

ด้วยแนวทางการศึกษาดังกล่าว รัฐศาสตร์แนวพหุติกรรมศาสตร์ได้อ้างว่าความรู้ที่มาจากวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นความรู้ทางการเมืองที่เป็นวัตถุวิสัยปราศจากอคติ

3) กรอบความคิดที่ใช้ในการวิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพหุติกรรมศาสตร์ (Habermasian Critique)

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเรื่อง knowledge constitutive interests ของฮาเบอร์มาสซึ่งเป็นการพิจารณาในแง่ระเบียบวิธีการศึกษาเป็นกรอบในการวิพากษ์การอ้างความรู้วัตถุวิสัยปราศจากอคติของรัฐศาสตร์แนวพหุติกรรมศาสตร์

จากกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสได้วิพากษ์ให้เห็นแนวทางในการศึกษารัฐศาสตร์แนวพหุติกรรมศาสตร์ว่าไม่สามารถเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองได้ เพราะ แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพหุติกรรมศาสตร์มีผลประโยชน์แอบแฝงอยู่ ผลประโยชน์นี้คือ การควบคุมและการทำนายปรากฏการณ์ ผลประโยชน์ดังกล่าวเป็นแนวคิดทางญาณวิทยาของฮาเบอร์มาสที่มีอยู่ก่อนการรับรู้ด้วยประสบการณ์เชิงประจักษ์ (a priori) ผลประโยชน์จะกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับรู้กับสิ่งที่ถูกรับรู้ว่ามีเป้าหมายเดียว คือ การใช้ความรู้เพื่อรักษาชีวิตของตนเอง

การใช้ความรู้เพื่อรักษาชีวิตของตนเองได้กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับรู้กับสิ่งที่ถูกรับรู้ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- 1) ผลประโยชน์เพื่อควบคุมและทำนายปรากฏการณ์เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ
- 2) ผลประโยชน์เพื่อความเข้าใจร่วมกันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์
- 3) ผลประโยชน์เพื่อปลดปล่อยมนุษย์จากอคติการเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับความเข้าใจของมนุษย์เอง

ดังนั้น การวิพากษ์รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาส คือ การวิพากษ์จากการพิจารณาในแง่ญาณวิทยา (epistemology) ซึ่งการตีความซึ่งกำหนดการใช้ระเบียบวิธีการศึกษาว่าไม่ได้เป็นไปได้ไปเพื่อศึกษาองค์ความรู้ที่เป็นอิสระจากตัวมนุษย์และนำมาซึ่งองค์ความรู้วัตถุวิสัยปราศจากอคติ แต่เป็นไปได้เพื่อการวิพากษ์ที่ชี้ให้เห็นความเชื่อที่ครอบงำและเพื่อปลดปล่อยมนุษย์ให้เป็นอิสระตามระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลประโยชน์ชี้แนะแนวคิดและวิธีการศึกษาจากกรอบแนวคิดของ

ฮาเบอร์มาส

ผลประโยชน์ที่ชี้แนะ ระเบียบวิธีการศึกษา	ระเบียบวิธีการศึกษา	แนวคิดและวิธี การศึกษา	ปฏิสัมพันธ์
ควบคุมและทำนาย ปรากฏการณ์	การวิเคราะห์เชิง ประจักษ์	พฤติกรรมทางการเมือง	มนุษย์กับธรรมชาติ
ความเข้าใจร่วมกัน	การตีความเชิง ประวัติศาสตร์	ทฤษฎีแนวการตีความ (Interpretative theory)	มนุษย์กับมนุษย์
อิสระภาพ	สังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์	ปทัสสถาน (Normative theory)	มนุษย์กับตัวเอง

การทำความเข้าใจโลกผ่านความเข้าใจของตนเอง : จากการวิพากษ์ปรัชญาปฏิฐานนิยมจนถึงการวิพากษ์กรอบแนวคิดของตนเอง

ข้อเสนอของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสจากหนังสือ Knowledge and Human Interests ได้วิพากษ์ถึงความเป็นไปไม่ได้ของแนวทางในการสร้างทฤษฎีที่ปราศจากอคติของปรัชญาปฏิฐาน

นิยม เพราะ ระเบียบวิธีการศึกษาและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่ปรัชญาปฏิฐานนิยมให้มีผลประโยชน์คือ การควบคุมและการทำนายปรากฏการณ์ซึ่งนำอยู่ แต่ข้อวิพากษ์ดังกล่าวของฮาเบอร์มาสมีขอบเขตในเพียงแค่การวิพากษ์การนำวิธีการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมเท่านั้น มิได้เป็นข้อวิพากษ์ต่อการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติที่เชื่อมโยงกับสังคมศาสตร์เหมือนกับข้อเสนอเรื่องแพราโดมของโทมัส คูห์น (Thomas Kuhn) ดังนั้นฮาเบอร์มาสจึงมิได้วิพากษ์การมีอยู่ขององค์ความรู้วัตถุวิสัยของการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ แต่ฮาเบอร์มาสกระทำแค่เชื่อมโยงวิธีการอธิบายและการทำความเข้าใจเข้าด้วยกันเพื่อเป็นวิธีการอธิบายที่เหมาะสมสำหรับระเบียบวิธีการศึกษาทางสังคมศาสตร์

หลักฐานที่ยืนยันขอบเขตการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสคือ ข้อความในหนังสือ Knowledge and Human Interests มีใจความว่า “Following Hegel we can call this the causality of fate, in contrast to the causality of nature. For the causal connection between the original scene, defense, and symptom is not anchored in the invariance of nature according to natural laws but only in the spontaneously generated invariance of life history....”⁴³ จากข้อความดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ข้อวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสมิได้พยายามจะเชื่อมโยงศาสตร์ทั้งสองด้านเข้าด้วยกัน แต่เป็นการยืนยันการแบ่งแยกศาสตร์ทั้งสองด้านออกจากกันซึ่งมีจุดเริ่มต้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 โดยชมรมไฮเดนเบิร์ก

ขอบเขตในการวิพากษ์ดังกล่าวของฮาเบอร์มาสทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า การยืนยันถึงสภาพโดยธรรมชาติ (ontology) หรือความเป็นจริงของสิ่งเหล่านั้นดำรงอยู่เป็นอิสระจากตัวผู้ศึกษาและมีสถานะตามธรรมชาติของตนเองอยู่อย่างใดอย่างหนึ่งมีเหตุผลที่น่าเชื่อถือ ดังนั้น ระเบียบวิธีการศึกษาที่ชี้ให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงของสิ่งเหล่านั้นซึ่งไม่ได้อธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างสม่าเสมอ แต่ชี้ให้เห็นถึงโครงสร้างความสัมพันธ์และกลไกที่เชื่อมโยงระหว่างเหตุกับผลก็คือ ระเบียบวิธีการศึกษาัจนิยม (realism) ระเบียบวิธีการศึกษาดังกล่าวเมื่อนำมาใช้กับการศึกษาทางสังคม ก็ได้ชี้ให้เห็นถึงโครงสร้างความสัมพันธ์หลัก ๆ ที่ดำรงอยู่ในสังคมซึ่งมีอิทธิพลต่อกิจกรรมของมนุษย์ ระเบียบวิธีการศึกษาัจนิยมจึงแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ที่การศึกษาทางสังคมศาสตร์จะสามารถเข้าถึงสภาพความเป็นจริงทางสังคมที่ดำรงอยู่ในปรากฏการณ์ได้

⁴³ ibid., p. 271 .

กรอบในการวิพากษ์ (Habermasian critique) ที่ได้มาจากแนวคิดและทฤษฎีของฮาเบอร์มาสเพื่อวิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ก็มีข้อจำกัด กล่าวคือ กรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสมิได้ชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงกันของระเบียบวิธีการศึกษากับระดับการอธิบาย ทำให้ไม่สามารถเชื่อมโยงประเด็นปัญหาที่เกิดจากการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้กับการศึกษาทางรัฐศาสตร์ได้ กรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสได้ให้แนวทางในการวิพากษ์ คือ แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสจัดประเภทเป็นระเบียบวิธีการวิเคราะห์เชิงประจักษ์มีอุดมการณ์ของความเชื่อในองค์ความรู้วัตถุวิสัยจากวิธีการวิทยาศาสตร์ และการวิพากษ์อุดมการณ์ดังกล่าวต้องวิพากษ์ด้วยระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์

สรุปท้ายบท

จากจุดประสงค์ในบทที่ 2 คือ การชี้ให้เห็นถึงแนวทางที่ ฮาเบอร์มาส ซึ่งได้วิพากษ์ปรัชญาปฏิฐานนิยมที่ต้องการให้ทุกสาขาวิชาใช้ระเบียบวิธีการศึกษาของวิทยาศาสตร์เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องเพียงวิธีการเดียว และ การนำแนวคิดของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสมาวิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์เพราะ เป้าหมายของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์มีความต้องการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองทำให้รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์รับเอาระเบียบวิธีการศึกษาของวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง และ อ้างความชอบธรรมให้กับแนวคิดและวิธีการศึกษาของตนในการชี้วัดว่าแนวคิดและวิธีการศึกษาอื่นไม่ปลอดภัยจากค่านิยม

การสรุปท้ายบทนี้ ผู้วิจัยได้กระทำตามจุดประสงค์ที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นคือ การชี้ให้เห็นถึงแนวทางที่ฮาเบอร์มาสวิพากษ์ปรัชญาปฏิฐานนิยมด้วยการจัดประเภทระเบียบวิธีการศึกษา (methodology) ด้วยแนวคิดเรื่อง knowledge constitutive interest ออกเป็น 3 ระเบียบวิธีการศึกษา ได้แก่ ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์และระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์

ฮาเบอร์มาสได้ชี้ให้เห็นว่าแต่ 2 ระเบียบวิธีการศึกษาที่เป็นคู่ขัดแย้งกันนั้นมีจุดอ่อน กล่าวคือ ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ปฏิเสธการแสวงหาความรู้ก่อนประสบการณ์ ทั้ง ๆ ที่ระเบียบวิธีการแสวงหาความรู้การตีความเชิงประวัติศาสตร์ได้ยืนยันถึงการมีอยู่ของวิธีการแสวงหาความรู้ก่อนประสบการณ์ และ วิธีการแสวงหาความรู้ก่อนประสบการณ์นี้ ฮาเบอร์มาสใช้เป็นแนวคิดซึ่งโต้แย้งความเป็นไปไม่ได้ที่ระเบียบวิธีการวิเคราะห์เชิงประจักษ์จะสร้าง

องค์ความรู้ที่ปราศจากอคติ เพราะ ทุก ๆ การแสวงหาความรู้มีทฤษฎีเข้ามาเกี่ยวข้อง (theory laden) แต่ระเบียบวิธีการตีความเชิงประวัติศาสตร์ก็ไม่สามารถปฏิเสธหรือการอธิบายปรากฏการณ์ได้ เพราะ ความหมายที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นมีส่วนสำคัญในการกำหนดการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์เช่นกัน ดังนั้น ฮาเบอร์มาสจึงสังเคราะห์ข้อดีของ 2 ระเบียบวิธีการศึกษาด้วยวิธีการจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์เป็นระเบียบวิธีการสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์

การนำแนวคิดของฮาเบอร์มาสมาวิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิดและแบ่งกรอบแนวคิดออกเป็น 2 ประเภทเพื่อศึกษาและเพื่อวิพากษ์รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ กล่าวคือ กรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส (Habermasian) ซึ่งใช้เพื่อศึกษาการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์และกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาส (Habermasian Critique) เพื่อวิพากษ์การเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์

คุรุวิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ภูมิหลังการครอบงำของแนวคิดและวิธีการศึกษาของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์

พัฒนาการของแนวคิดและวิธีการศึกษาของรัฐศาสตร์สามารถแบ่งได้เป็น 5 ยุค ได้แก่ ยุคคลาสสิก (The classical period) ยุคสถาบัน (The Institutional period) ยุคเปลี่ยนผ่าน (The transitional period) ยุคพฤติกรรมศาสตร์ (The behavioral period) และยุคหลังพฤติกรรมศาสตร์ (The Post-behavioral period)¹ การศึกษาของรัฐศาสตร์ในแต่ละยุคมีเป้าหมายและแนวทางในการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน แต่มีแนวทางการศึกษาในยุคหนึ่งที่ได้เข้ามามีอิทธิพลครอบงำการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง และได้ทำให้รัฐศาสตร์มีเอกลักษณ์ มีความเป็นหนึ่งเดียวกันในด้านวิธีการศึกษา นั่นคือ รัฐศาสตร์ในยุคพฤติกรรมศาสตร์² ซึ่งเป็นยุคที่มีการสร้างทฤษฎีเชิงประจักษ์ที่มีระเบียบแบบแผนเช่นเดียวกับวิทยาศาสตร์

บทนี้มีจุดประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึง ภูมิหลัง (background) ของการครอบงำแนวคิดและวิธีการศึกษาของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ในสหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่การเสนอความหมายของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ แนวคิดและวิธีการศึกษา และภูมิหลังของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์

3.1) ความหมายของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์

รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ ถือเป็นแนวคิดและวิธีการศึกษาที่มีอิทธิพลอย่างสูงในการศึกษารัฐศาสตร์ในสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1950 รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์เกิดจากนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ผลักดันให้การศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองมีสถานะเทียบเท่ากับวิทยาศาสตร์ ทำให้นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์รับเอาคำว่า “พฤติกรรมศาสตร์” (behavioral sciences) มาใช้ในความหมายเดียวกับคำว่า “สังคมศาสตร์” เพราะการศึกษารัฐศาสตร์แนว

¹ อนุสรณ์ ลิมมณี. พัฒนาการของแนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์. ใน เอกสารการสนทนาวิชาการ 81313 หลักและวิธีศึกษาทางรัฐศาสตร์. (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548) หน้า 4

² Truman. D, “Disillusion and Regeneration: The quest for a discipline”, The American Political Science Review, Vol. 60, No. 4 (Dec., 1966): pp. 865-873.

พฤติกรรมศาสตร์จะศึกษาพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ในลักษณะเดียวกันกับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ที่ศึกษาความเคลื่อนไหวของวัตถุและพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิต นอกจากนี้ การรับคำว่า พฤติกรรมศาสตร์ ก็ได้หยิบยืมมาจากศัพท์ที่ใช้กันอยู่ในวงการจิตวิทยาสำนักพฤติกรรมนิยม (behaviorism) ที่เน้นศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ในแง่สิ่งเร้าและการตอบสนอง แต่ในวงการรัฐศาสตร์จะมุ่งเน้นศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในทางการเมืองทุกด้าน³

การผลักดันการศึกษาของรัฐศาสตร์ให้มีสถานะเทียบเท่ากับวิทยาศาสตร์ นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1950 ด้วยการเปลี่ยนการศึกษาทางรัฐศาสตร์ทั้งหมดให้ศึกษาตามแนวทางวิทยาศาสตร์ทั้งการสังเกต การจำแนกประเภท การวัดขนาดของข้อมูล และการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ ทำให้การศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและวิธีการศึกษาในสาขารัฐศาสตร์อย่างกว้างขวางจนถูกเรียกว่าเป็นการปฏิวัติเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (The Behavioral Revolution) ผลที่ตามมาคือ แนวคิดและวิธีการศึกษาแบบนี้ถูกนำมาใช้กับการศึกษาทางรัฐศาสตร์ในสหรัฐอเมริกาแทบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองเปรียบเทียบการเมืองอเมริกัน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือด้านอื่น ๆ⁴

ดังจะเห็นได้จากการศึกษาทางรัฐศาสตร์มีการอภิปรายถึงรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์อย่างกว้างขวาง อาทิ การศึกษาว่าพฤติกรรมทางการเมืองคืออะไรซึ่งเห็นได้จากงานของ Eulau. H. The Behavioral persuasion in politics, (Bombay Vakils: Feffer and Simons Private, 1963), Sanders. D. Behaviouralism. In Theory and methods in political science, Marsh. D. and Stoker. G. eds. (Houndmills: PALGRAVE, 2002) การศึกษาเพื่อปกป้องแนวคิดพฤติกรรมทางการเมืองซึ่งเห็นได้จากงานของ Kaplan. M. The New Great Debate: Traditionalism vs. Science in International Relation, World Politics, xix (October 1966) การศึกษาเพื่อวิจารณ์แนวคิดพฤติกรรมทางการเมืองซึ่งเห็นได้จากงานของ Strauss. L. What is Political Philosophy?. In Eulau. H eds. Behavioralism in political science New York: Atherton, 1971, Bull. H. International Theory: The case for a Classical Approach. World Politic, xviii (April 1966), Wormuyh. F. Matched Dependent Behavioralism: The Cargo

³ อนุสรณ์ ลีมมณี. พัฒนาการของแนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์. ใน เอกสารการสนทนาวิชาการ 81313 หลักและวิธีศึกษาทางรัฐศาสตร์. (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548) หน้า 14 .

⁴ เรืองเดียวกัน., 16.

Cult in Political Science , Western Political Quarterly, xx (December 1967) และการศึกษาเพื่อประเมินประนอมแนวคิดพฤติกรรมทางการเมืองกับแนวทางการศึกษาดั้งเดิมซึ่งเห็นได้จากงานของ Kirkpatrick. E. The impact of the Behavioral approach on tradition political science, In Changing perspectives in contemporary political analysis: readings on the nature and dimensions of scientific and political inquiry, Ball. H. and Lauth. P. eds, (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1971) ⁵ นอกจากนี้ การศึกษาทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดพฤติกรรมทางการเมืองได้ขยายตัวและมีอิทธิพลครอบงำสาขาวิชารัฐศาสตร์ซึ่งเห็นได้จากบทความต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในวารสารวิชาการทางรัฐศาสตร์มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ได้แก่ American political science review, Journal of Politics, Midwest Journal of Political Science, Political Science Quarterly, Public Opinion Quarterly, Southwestern Social Science Quarterly, Western Political Quarterly ⁶ และเนื้อหาของวิชารัฐศาสตร์ตั้งแต่ปี 1946-1965 การศึกษาและการอภิปรายจะเน้นอภิปรายถึงหัวข้อเทคนิคการวิจัยเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ⁷

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการศึกษาและอภิปรายเนื้อหาของวิชารัฐศาสตร์

Year	Total Article			Behavioral Article			%Behavioral		
	IR	IQ	Polsci	IR	IQ	Polsci	IR	IQ	Polsci
1950-1954	67	47	20	0	1	2	0	2	10
1955-1959	85	47	15	2	3	4	2	6	27
1960-1964	98	66	20	5	4	6	5	6	30
1965-1969	107	85	19	17	11	12	16	13	63
Entire Period	357	245	74	24	19	24	7	8	32

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵ Riggs. R., Hanson. K., Heinz. M., Hughes. B., Volgy. T. Behavioralism in the study of United Nation, World Politic, Vol. 22. (Jan., 1970), p. 197.

⁶ Ibid., p. 204.

⁷ Somit. A. and Tanenhaus. J. the development of American political science: from Burgess to Behavioralism, (Boston: Allyn and Bacon, 1967), p. 192.

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบการศึกษาและอภิปรายเทคนิคในการวิจัยทางรัฐศาสตร์

Description	1946-8 N	Percent (%)	1950-2N	Percent (%)	1963-5 N23	Percent (%)
Low level Quantitative techniques	15	10.9	15	11.4	19	18.3
More powerful Quantitative techniques	1	0.7	6	4.5	23	22.1
Discussions of scientific method	6	4.3	5	3.8	2	1.9
Analytic Theory	0	0	17	12.9	17	16.3
Other	116	84.1	89	67.4	43	41.3
Total	138	100	132	99.9	104	99.9

3.2) แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์

รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์มีแนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์ คือ ความพยายามค้นหาธรรมชาติของการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคล⁸ เพื่อที่จะอธิบายหรือตอบคำถามสำคัญของการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ คือ “ทำไมปัจเจกบุคคลจึงแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น” ทำให้แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์มีความแตกต่างจากแนวคิดและวิธีการศึกษาที่มีอยู่ในการศึกษาทางรัฐศาสตร์ทั้งปรัชญาการเมืองและสถาบันทางการเมือง คือ การให้ความสำคัญกับการศึกษาการแสดงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลที่สามารถสังเกตเห็นได้ (observable behavior) ไม่ว่าจะเป็นการแสดงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลเพียงคนเดียวหรือปัจเจกบุคคลที่มารวมตัวกันเป็นกลุ่ม อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการอธิบายการแสดงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลที่สามารถพิสูจน์ความถูกต้องจากหลักฐานเชิงประจักษ์ได้ (empirical testing)⁹

แนวทางในการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จึงมีข้อกำหนด (requirement) ในการศึกษา 2 ประการ ดังนี้ 1) การตั้งสมมุติฐาน การสร้างแนวคิด

⁸ Eldersveld. S, Heard. A, Huntington. S, Janowitz. M, Leiserson. A, McKean. D, and Truman. D. Research in Political Behavior Research in Political Behavior. The American Political Science Review, Vol. 46, No. 4 (Dec., 1952), p. 1004 .

⁹ Sanders. D. Behavioralism. In Theory and methods in political science, Marsh. D. and Stoker. G. eds. (Houndmills: PALGRAVE, 2002), p. 45.

และทฤษฎีเพื่อนำไปอธิบายปรากฏการณ์ และ 2) การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นวิธีการในการวิจัย โดยเป้าหมายของข้อกำหนดทั้งสองนั้นเป็นไปเพื่อค้นหารูปแบบการแสดงผลพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลในปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ แนวทางในการศึกษาดังกล่าวนักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ได้นำไปใช้ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองอย่างกว้างขวาง อาทิ การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในระบอบประชาธิปไตย การศึกษาการแสดงผลพฤติกรรมของผู้นำเพื่อชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและการแสดงผลพฤติกรรม จนถึง การศึกษาการแสดงผลพฤติกรรมของรัฐบาลในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ¹⁰

การนำแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ไปใช้กับการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ มักจะมีรูปแบบหรือแนวทางในการวิจัยที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ การเริ่มต้นจากสภาพของปัญหา ตามด้วยการกำหนดแนวทางในการวิจัย และกรอบแนวคิดที่ชี้แนะแนวทางที่สร้างเอาไว้เพื่อกำหนดขอบเขตของการศึกษาและเพื่อนำไปทดสอบกับวิธีการและหลักฐานเชิงประจักษ์ รวมถึงข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งถูกชี้แนะโดยกรอบแนวคิดเพื่อนำไปทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งเอาไว้

ตัวอย่างของการศึกษาตามแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ คือ การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) โดยเน้นศึกษาปัจจัยด้านอิทธิพลของกลุ่มที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สภาพของปัญหา ผู้วิจัยในเรื่องนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความจำเป็นอย่างมากโดยเฉพาะการศึกษาเพื่อชี้ให้เห็นถึงปัจจัย (factor) ที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่การศึกษาในเรื่องนี้ยังขาดการศึกษาที่เป็นระบบ ดังนั้น ในการศึกษาเรื่องนี้จึงมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาธรรมชาติการแสดงผลพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลที่เป็นปัจจัยผลักดันก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การกำหนดแนวทางในการวิจัย ผู้วิจัยในเรื่องนี้ได้สร้างสมมุติฐานเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังนี้

¹⁰ Ibid., p. 45.

1) การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสหรัฐอเมริกาที่มีปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นควบคู่กัน กล่าวคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะพบมากในกลุ่มผู้นำทางสังคมแต่มีน้อยในหมู่ประชาชนบุคคลทั่วไป

2) ปัจจัยซึ่งถูกตั้งเป็นสมมุติฐานในงานวิจัยชิ้นนี้ที่กำหนดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในพื้นที่สาธารณะ คือ การรวมกลุ่มของปัจเจกบุคคล

3) การรวมกลุ่มของปัจเจกบุคคลจะแสดงให้เห็นถึงรูปแบบของการรวมกลุ่ม รูปแบบของการมีส่วนร่วม รูปแบบของการระบุดัชนีลักษณะของกลุ่มว่าเป็นกลุ่มที่เข้าร่วมทางการเมืองในรูปแบบใด

4) การรวมกลุ่มของปัจเจกบุคคลมีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น การศึกษาความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ภายในกลุ่มจึงมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

กรอบแนวคิดที่ชี้แนวทาง จากข้อกำหนดแนวทางในการวิจัยได้นำไปสู่กรอบแนวคิดที่จัดประเภทรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลออกเป็น 3 ระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลซึ่งเน้นการศึกษาการรับรู้ ทักษะคติ บุคลิกลักษณะของปัจเจกบุคคล ระดับองค์กรซึ่งเน้นการศึกษากระบวนการจัดการและการบริหารภายในองค์กรที่ปัจเจกบุคคลรวมกลุ่มกัน และระดับโครงสร้างทางสังคมซึ่งเน้นการศึกษาการแบ่งแยกทางชนชั้นที่กำหนดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของปัจเจกบุคคล

แนวทางในการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นส่วนใหญ่วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจและวิธีการทางสถิติเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของปัจเจกบุคคล วิธีการดังกล่าวใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลไปตามสมมุติฐานที่กำหนดเอาไว้ล่วงหน้า ได้แก่ ข้อมูลที่จะนำไปสู่การชี้ให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของปัจเจกบุคคล เช่น สถานะทางเศรษฐกิจ ศาสนาและเชื้อชาติ หรือข้อมูลที่จะนำไปสู่การชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลที่กำหนดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของปัจเจกบุคคล เช่น การศึกษากระบวนการจัดการภายในองค์กร ขอบเขตหรืออำนาจในการตัดสินใจของ

ผู้นำ รวมถึงโครงสร้างของสังคมซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นที่ดำรงอยู่ในสังคมที่กำหนดพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมทางการเมือง¹¹

จากที่กล่าวมาข้างต้น เราสามารถสรุปลักษณะสำคัญของแนวคิดและวิธีการศึกษาแนวพฤติกรรมศาสตร์ได้ 2 ลักษณะ คือ การควบคุม (control) และการทำนายปรากฏการณ์ทางการเมือง (prediction) เพราะ การสังเกตหรือการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อหาสมมุติฐานนั้นมีจุดมุ่งหมาย คือ การนำสมมุติฐานไปเป็นตัวอธิบายปรากฏการณ์ซึ่งจะควบคุมความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลด้วยการทดสอบสมมุติฐานหรือทฤษฎีที่ถูกสร้างขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การทำนายปรากฏการณ์

สมมุติฐานได้มาจากการสังเกต และ วิธีการอธิบายซึ่งเป็นแนวทางในการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์นั้นเป็นแนวทางที่มีที่มาจากความต้องการค้นหา "หลักเกณฑ์ทั่วไป" (generalization) หรือ "กฎ" ซึ่งดำรงอยู่และเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอในปรากฏการณ์ทางการเมือง ทำให้การศึกษาและอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองไม่สามารถหลีกเลี่ยงการอธิบายตามแนววิทยาศาสตร์ธรรมชาติได้¹² โดยการอธิบายตามแนววิทยาศาสตร์ธรรมชาติที่รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์รับมามี 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การอธิบายโดยการสรุปจากกฎ (nomological deductive explanation) และ 2) การอธิบายโดยอาศัยความเป็นไปได้ในทางสถิติ (statistical-probabilistic explanation)¹³ การอธิบายโดยการสรุปจากกฎมีองค์ประกอบหลักในการอธิบาย 2 ส่วน ส่วนแรกเรียกว่าตัวอธิบาย (explanans) หรือข้อเสนอ (premise) หรือหลักเกณฑ์ทั่วไป และสิ่งที่ถูกอธิบาย (explanandum) ก็คือปรากฏการณ์ที่ถุคนำมาศึกษา โดยทั้งตัวอธิบายและสิ่งที่ถูกอธิบายจะให้ผลประโยชน์ด้านการควบคุม กล่าวคือ ถ้าข้อเสนอจริง ข้อสรุปก็จะจริงตามไปด้วย ทั้งข้อมูลและข้อสรุปจึงมีความสัมพันธ์กันทางตรรกะอย่างเหนียวแน่น (logical connection) ส่วนการอธิบาย

¹¹ Eldersveld. S, Heard. A, Huntington. S, Janowitz. M, Leiserson. A, McKean. D, and Truman. D. Research in Political Behavior. The American Political Science Review, Vol. 46, No. 4 (Dec., 1952), pp. 1015-1023 .

¹² Isaak. A., Scope and methods of political science: an introduction to the methodology of political inquiry, (Homewood,: Dorsey Press, 1975) p.105.

¹³ Ibid., p. 109.

โดยอาศัยความเป็นไปได้ในทางสถิติ มิได้รับประกันว่า ถ้าข้อเท็จจริงจริงแล้ว ข้อสรุปจะจริงตาม แต่มีผลประโยชน์แค่ “ความเป็นไปได้” เท่านั้น

ส่วน การพิสูจน์ถูกและผิดเป็นแนวทางในการทดสอบสมมุติฐานหรือทฤษฎีเพื่อควบคุมความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีมาจากการควบคุมความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในการอธิบายปรากฏการณ์ เพราะ ตัวอธิบายซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปหรือเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอในปรากฏการณ์ทางการเมือง (regularity) และสิ่งที่ถูกอธิบายเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะการควบคุมปรากฏการณ์ที่จะนำไปสู่ข้อสรุปตามทฤษฎีหรือหลักเกณฑ์ทั่วไป ทำให้เมื่อใช้แนวคิดและวิธีการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์ศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง ย่อมทำนายพฤติกรรมทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

3.3) ภูมิหลังของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์

ทิศทางในการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ในสหรัฐอเมริกาได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการศึกษารัฐศาสตร์จนถูกเรียกว่าเป็น “การปฏิวัติพฤติกรรมศาสตร์” (The Behavioral Revolution) การศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์นี้มี “ภูมิหลัง” ที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์จากรัฐศาสตร์ในยุคสถาบันทางการเมืองหรือรัฐศาสตร์ในยุคก่อตั้งจนถึงรัฐศาสตร์ยุคพฤติกรรมศาสตร์ พัฒนาการในแต่ละยุคนั้นสามารถชี้ให้เห็นถึงเป้าหมายที่แตกต่างกันจากการวิเคราะห์ “แนวคิดและวิธีการศึกษา” ซึ่งเข้ามามีอิทธิพลครอบงำการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง ดังนั้น การศึกษาถึงภูมิหลังของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์สามารถแบ่งพัฒนาการของการศึกษาแต่ละช่วงเวลาได้ 3 ช่วง ได้แก่ การสร้างความชอบธรรมให้กับการศึกษาทางรัฐศาสตร์ การสร้างเอกลักษณ์ให้กับการศึกษารัฐศาสตร์ และการสร้างรัฐศาสตร์ให้เป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมือง

รัฐศาสตร์ในยุคก่อตั้ง (1880-1903) เป็นช่วงเวลาที่การศึกษาทางรัฐศาสตร์ยังไม่มีแนวคิดและวิธีการศึกษาที่แตกต่างจากสังคมศาสตร์สาขาอื่นโดยเฉพาะสาขาวิชาประวัติศาสตร์ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ก่อนที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย (Columbia University) และ จอห์น ฮอปส์กิน (John Hopkins University) ขึ้นในสหรัฐอเมริกา การศึกษาในระดับหลังปริญญาตรียังไม่เคยเกิดขึ้นใน

สหรัฐอเมริกา¹⁴ ทำให้อาจารย์ส่วนใหญ่ซึ่งสังกัดอยู่ที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบียและจอห์น ฮอบส์กิน ต้องไปศึกษาต่อต่างประเทศโดยเฉพาะที่ประเทศเยอรมัน¹⁵ นักศึกษาอาทิ จอห์น เบอร์เกส (John Burgess) แฟรงค์ กู๊ดนาว (Frank Goodnow) และมันโร สมิธ (Munroe Smith) ซึ่งจบจากมหาวิทยาลัยในเยอรมันก็กลับมาเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา

การก่อตั้งสาขาวิชารัฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบียและจอห์น ฮอบส์กิน ได้เผชิญหน้ากับปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ อะไรคือขอบเขตในการศึกษาของรัฐศาสตร์¹⁶ ที่มาของปัญหานี้มาจาก คณาจารย์ซึ่งจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยในเยอรมันถูกฝึกฝนและวิเคราะห์ปรากฏการณ์จากวิธีการเปรียบเทียบและการอาศัยข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ วิธีการดังกล่าวจึงเป็นวิธีการที่ไม่แตกต่างจากประวัติศาสตร์ ทำให้การศึกษาของรัฐศาสตร์และประวัติศาสตร์ไม่อาจแยกความแตกต่างกันได้อย่างชัดเจน

นักรัฐศาสตร์ อาทิ จอห์น เบอร์เกส , มุนโร สมิธ, เจสซี มาซี (Jesse Macy), แครนและโมส (Crane and Moses) ต่างก็มีความพยายามที่จะหาแนวคิดและวิธีการศึกษารวมทั้งการนิยามขอบเขตการศึกษาทางรัฐศาสตร์ให้ชัดเจน

จอห์น เบอร์เกส ได้เขียนบทความชื่อ “วิธีการในการสอนและศึกษาประวัติศาสตร์ เบอร์เกส ได้เสนอวิธีการในการเรียนนับตั้งแต่การจดคำบรรยายในห้องจนถึงการหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ดำรงอยู่ในข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เขากล่าวว่า “การเปรียบเทียบอย่างมีวิจารณญาณกับลำดับเหตุการณ์ของข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ความแตกต่างของรัฐหรือประชาชนในแต่ละยุคสมัย เมื่อกระทำสิ่งนี้ทั้งหมดอย่างอดทน รอบคอบ และละเอียดละไม ผู้ศึกษาจะได้รับตรรกะที่แท้จริงซึ่งสามารถแยกสาเหตุและผลได้” และการสร้างกฎ เบอร์เกสกล่าวว่า ภายหลังจากที่

¹⁴ Somit. A. and Tanenhaus. J. the development of American political science: from Burgess to Behavioralism, (Boston: Allyn and Bacon, 1967), pp. 11-12.

¹⁵ Stein. M. Major Factors in the Emergence of Political science as a Discipline in Western Democracies: A Comparatives Analysis of the United States, Britain, France, and Germany In Regime and Discipline : Democracy and the Development of Political science. eds Easton. D. (Ann Arbor: The university of Michigan Press, 1995), p 174.

¹⁶ Somit. A. and Tanenhaus. J. the development of American political science: from Burgess to Behavioralism, (Boston: Allyn and Bacon, 1967), p. 23.

ข้อเท็จจริงถูกชี้ให้เห็นถึงสาเหตุและผลแล้ว เราควรพยายามสอนนักศึกษาค้นหาสถาบันทางการเมืองหรือแนวคิดที่สามารถนำมาปรับใช้กับความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ สิ่งเหล่านี้ผมเรียกว่าเป้าหมายสูงสุดของวิธีการทางประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่ชี้แนะเราเพื่อศึกษากฎหมายและรัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ช่วยเราค้นหาต้นกำเนิด พัฒนาการ และความหมายของกฎหมายการเมือง หลักเศรษฐกิจและสถาบันทางการเมือง¹⁷

แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์ที่เบอร์เกสใช้ คือ วิธีการอุปนัยและการพรรณนาเชิงประวัติศาสตร์ โดยมีเป้าหมายเพื่อค้นหาหากฎหรือความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ดำรงอยู่ในข้อเท็จจริง ทำให้เบอร์เกสได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับขอบเขตของประวัติศาสตร์ว่า “รัฐศาสตร์และประวัติศาสตร์มีพื้นที่ซึ่งทับซ้อนกันจนไม่สามารถแยกออกได้ แต่ถ้าแยกสาขาใดสาขาหนึ่งออกจากกัน สาขานั้นก็เป็นสาขาที่ไม่สมประกอบ เพียงแต่รัฐศาสตร์ไปเหนือกว่าประวัติศาสตร์ตรงที่ รัฐศาสตร์ใช้พื้นฐานทางทฤษฎีเพื่อจัดการกับข้อเท็จจริง¹⁸

มุนโรว์ สมิธ เสนอว่า รัฐศาสตร์ในฐานะที่เป็นวิทยาศาสตร์จะต้องมีคุณสมบัติดังนี้ 1) เป้าหมายของรัฐศาสตร์คือ การค้นพบความจริง และ 2) รัฐศาสตร์จะต้องพิสูจน์ให้เห็น “กฎ” ที่ดำรงอยู่ในปรากฏการณ์ทางการเมือง¹⁹ วิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าว สมิธได้ใช้วิธีการเปรียบเทียบและอาศัยข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ เขากล่าวว่า “ประวัติศาสตร์มิใช่หลักวิชาในตัวของมันเอง แต่ประวัติศาสตร์เหมือนกับ สถิติ ซึ่งเป็นวิธีการพื้นฐานหรือเบื้องต้นเพื่อการสร้าง การประกอบเข้ากัน การเปรียบเทียบข้อเท็จจริง มุนโรว์จึงนิยามขอบเขตของการศึกษารัฐศาสตร์ว่า เนื้อหาของรัฐศาสตร์ซ้อนทับกับกฎหมายและเศรษฐศาสตร์ การศึกษาเนื้อหาของวิชาใดวิชาหนึ่งจะมีนัยยะถึงเนื้อหาอีกวิชาหนึ่ง ดังนั้น ความแตกต่างจึงขึ้นอยู่กับการมองมากกว่าเนื้อหาหรือขอบเขตของสาขาวิชา²⁰

เจสซี มาซี ได้เขียนบทความชื่อ วิญญาณวิทยาศาสตร์ในการเมือง (The Scientific Spirit in Politics) มาซีได้อ่านหนังสือเรื่อง ต้นกำเนิดของสายพันธุ์ (The origin of the species) ของ ชาลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) ทำให้ มาซี ตระหนักว่า การนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์ อาทิ การ

¹⁷ Ibid., pp. 20-21.

¹⁸ Ibid., p. 26.

¹⁹ Ibid., pp. 28-29.

²⁰ Ibid., p. 25.

สังเกต การทำการทดลอง มาศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองจะทำให้มนุษย์เข้าใจกฎธรรมชาติมากกว่าการศึกษาศีลธรรมหรือศาสนา

นักทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ จะศึกษาพัฒนาการของธรรมชาติซึ่งเกี่ยวข้องกับ ชีววิทยา ออกซิเจน ไฮโดรเจน แรงแม่เหล็ก ส่วนนักรัฐศาสตร์จะศึกษาเมือง รัฐ สถาบันทางการเมืองและสังคม แต่ทั้งสองศาสตร์จะศึกษาด้วยวิธีการเดียวกัน คือ การทำการทดลองทางวิทยาศาสตร์ เพื่อค้นหากฎธรรมชาติ²¹ ทำให้ มาซี นิยามขอบเขตของการศึกษาทางรัฐศาสตร์ว่า รัฐศาสตร์คือ การศึกษาประวัติศาสตร์ร่วมสมัย²²

นอกจากนี้ แครนและไมส ก็ได้เตือนนักรัฐศาสตร์ที่นำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองจะต้องแยกข้อเท็จจริงออกจากคุณค่า เช่น การศึกษารัฐ ต้องแยก ระหว่างสิ่งที่รัฐเป็นอยู่กับสิ่งที่รัฐควรจะทำ²³

การศึกษารัฐศาสตร์ในช่วงก่อตั้งนี้ เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวคิดและวิธีการศึกษาแล้ว แนวคิดและวิธีการศึกษาที่จะใช้จะเป็น วิธีการอุปนัย วิธีการเปรียบเทียบและการพรรณนาข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อค้นหากฎหรือหลักเกณฑ์ทั่วไป ผลประโยชน์ที่มาพร้อมกับแนวคิดและวิธีการศึกษานี้ คือ การสร้างความชอบธรรมให้กับการศึกษารัฐศาสตร์ เพราะ การศึกษาทางรัฐศาสตร์ในช่วงเวลานี้เป็นช่วงก่อตั้ง การนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้นั้น ถูกนำมาใช้คู่กับวิธีการเปรียบเทียบและการพรรณนาข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นวิธีการที่คณาจารย์เรียนรู้มาจากมหาวิทยาลัยในประเทศเยอรมัน แนวคิดและวิธีการศึกษาจึงมีผลประโยชน์ที่เป็นไปเพื่อความต้องการแยกรัฐศาสตร์ออกจากสังคมศาสตร์สาขาอื่น

รัฐศาสตร์ในยุคเปลี่ยนผ่าน (1903-1945) เป็นยุคที่สาขาวิชารัฐศาสตร์ได้แยกตัวและก่อตั้งเป็นคณะจากสังคมศาสตร์สาขาอื่นอย่างชัดเจน และมีความต้องการจะแสวงหาแนวคิดและวิธีการศึกษาที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นอิสระดังกล่าวคือ การเกิดขึ้นของ “สมาคมรัฐศาสตร์แห่งอเมริกา” (American Political Science Association) ในปี

²¹ Macy. J. The Scientific Spirit in Politics, The American Political Science Review, Vol. 11, No. 1 (Feb., 1917), pp.1 3, 5.

²² Somit. A. and Tanenhaus. J. the development of American political science: from Burgess to Behaviorism, (Boston: Allyn and Bacon, 1967), p. 25.

²³ Ibid., p. 29.

1903²⁴ แม้ว่าสมาชิกของสมาคมรัฐศาสตร์ในปีแรกจะมีเพียง 214 คน แต่หลังจากนั้นเพียง 6 ปี ได้เพิ่มขึ้นเป็น 1,350 คน และอีกสิบปีต่อมา คือปี 1930 สมาชิกของสมาคมรัฐศาสตร์เพิ่มขึ้นเป็น 2,800 คน และเป็น 3,300 ในปี 1945 และ ในปี 1914 ตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ 38 สถาบันได้เกิดสาขาวิชารัฐศาสตร์ซึ่งเป็นอิสระจากสังคมศาสตร์สาขาอื่น หรือสาขาวิชารัฐศาสตร์ได้ถูกนำเข้าไปรวมกับประวัติศาสตร์จำนวน 89 สถาบัน เศรษฐศาสตร์จำนวน 22 สถาบันและสังคมวิทยาจำนวน 21 สถาบัน²⁵ และจำนวนผู้จบการศึกษาช่วงเวลาตั้งแต่ปี 1926 – 1935 และ ช่วงเวลาตั้งแต่ 1936-1945 ก็เป็นหลักฐานสำคัญที่ชี้ว่ารัฐศาสตร์ได้แยกตัวเป็นอิสระจากสังคมศาสตร์สาขาอื่น และได้รับการรับรองว่านักศึกษาที่จบมาได้รับการฝึกฝนระเบียบวิธีวิจัยและการทำวิจัยในทางรัฐศาสตร์

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบจำนวนผู้จบการศึกษาทางรัฐศาสตร์

1926-1935			1936-1945		
School	Number of Doctorates	% of Total Output	School	Number of Doctorates	% of Total Output
Columbia	62	11.7	Harvard	80	12.2
Harvard	53	9.8	Chicago	78	11.9
Hopkins	44	8.3	Columbia	52	8
Chicago	43	8.1	California	35	5.4
Wisconsin	35	6.6	Wisconsin	32	4.9
Iowa	33	6.2	Iowa	30	4.6
Illinois	27	5.1	Princeton	28	4.3
California	24	4.5	Yale	22	3.4
Pennsylvania	20	3.8	Illinois	19	2.9
Brooking	19	3.6	Standford	19	2.9
Sub Total			Sub Total		
Ten Largest	359	67.7	Ten Largest	395	60.4
All Other	141	32.3	All Other	259	39.6
Grand Total	530	100	Grand Total	654	100

²⁴ Ibid., p. 49.

²⁵ Ibid., pp. 55-57.

แม้ว่าการศึกษาของรัฐศาสตร์ในยุคเปลี่ยนผ่านได้เติบโตอย่างรวดเร็ว เมื่อพิจารณาจากสมาชิกของสมาคมรัฐศาสตร์และจำนวนมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนในช่วงนี้ แต่ด้วยเหตุที่แนวคิดและวิธีการศึกษาในรัฐศาสตร์ในยุคก่อตั้งต้องอาศัยวิธีการเปรียบเทียบและข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เป็นวิธีการในการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง ทำให้งานวิจัย หนังสือและวิทยานิพนธ์ทางรัฐศาสตร์แยกความแตกต่างไม่ออกจากประวัติศาสตร์²⁶ ดังนั้น เป้าหมายของนักรัฐศาสตร์ในยุคนี้ จึงต้องพยายามสร้างขอบข่ายรวมทั้งวิธีการศึกษาให้ชัดเจนและแตกต่างจากสังคมศาสตร์สาขาอื่น²⁷ ตัวอย่างเช่น ประธานสมาคมรัฐศาสตร์คนแรกได้แก่ แฟรงค์ กู๊ดนาว (Frank Goodnow) ได้เสนอว่าขอบข่ายของเนื้อหาวิชารัฐศาสตร์คือ ขอบเขตทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับเจตจำนงของรัฐ หรือ เฮนรี จอห์น ฟอร์ด (Henry Jones Fords) แสดงความไม่พอใจต่อนักรัฐศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเฉพาะรัฐที่โดดเด่นในประเทศตะวันตก แต่ละเลยศึกษากิจกรรมของรัฐที่ก่อวนประเทศตะวันตก อาทิ จีนหรือรัสเซีย²⁸

อย่างไรก็ตาม อาเธอร์ เบนส์ลีย์ (Arther Bentley) กลับเห็นว่า ขอบข่ายของการศึกษาทางรัฐศาสตร์เป็นเรื่องของกิจกรรมทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดากลุ่มผลประโยชน์ทั้งหลาย แทนที่จะเน้นศึกษาเฉพาะสถาบันหรือองค์กรของรัฐที่เป็นทางการ²⁹ ในหนังสือ กระบวนการของรัฐบาล (The Process of Government) Bentley ได้เสนอขอบข่ายของการศึกษารัฐศาสตร์ นั่นคือการศึกษากลุ่มผลประโยชน์ (interest group) กล่าวคือ ปรากฏการณ์ที่นักรัฐศาสตร์ต้องศึกษาคือ กิจกรรมของกลุ่มก้อนทางการเมืองซึ่งเกิดขึ้นเพื่อผลักดัน (pressure) เพื่อให้ได้ผลประโยชน์แก่กลุ่มของตนเอง ภายหลังจากที่ข้อเสนอของ เบนส์ลีย์ ปรากฏออกสู่สาธารณะก็ได้รับการ

²⁶ Ibid., p. 64.

²⁷ อนุสรณ์ ลิมมณี. พัฒนาการของแนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์. ใน เอกสารการสนทนาศึกษา 81313 หลักและวิธีวิเคราะห์ทางการเมืองสมัยใหม่ = Modern political analysis. (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548) หน้า 12.

²⁸ Somit. A. and Tanenhaus. J. the development of American political science: from Burgess to Behavioralism, (Boston: Allyn and Bacon, 1967), p. 65.

²⁹ อนุสรณ์ ลิมมณี. พัฒนาการของแนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์. ใน เอกสารการสนทนาศึกษา 81313 หลักและวิธีวิเคราะห์ทางการเมืองสมัยใหม่ = Modern political analysis. (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548) หน้า 12.

ตอบสนองทั้งในแง่ดีและไม่ดี ชาลส์ เอ เบียด (Charles A. Beard) ตอบรับงานของ เบนส์ลีย์ ว่าช่วยทำให้วงการรัฐศาสตร์เข้าถึงความเป็นจริงทางการเมืองมากขึ้น แต่เจมส์ ดับเบิลยู การ์เนอร์ (James W. Garner) วิเคราะห์ว่าหนังสือของ เบนส์ลีย์ มิได้มีความเกี่ยวข้องกับวงการรัฐศาสตร์ซึ่งการไม่ยอมรับดังกล่าวก็ไม่ใช่อะไรที่น่าประหลาดใจ เพราะข้อเสนอของ เบนส์ลีย์ กว่าที่จะได้รับการยอมรับก็ต้องใช้เวลาถึง 40 ปี

นอกจากงานของ เบนส์ลีย์ แล้วก็มีนักรัฐศาสตร์อีกหลายคนที่มีความพยายามในการปรับปรุงขอบข่ายและวิธีการศึกษาเพื่อที่จะสร้างเอกลักษณ์ให้แก่รัฐศาสตร์ อาทิ เจมส์ บรูส์ (James Bryce) แนะนำนักรัฐศาสตร์แนวสถาบันทางการเมืองว่า ในการวิเคราะห์สถาบันทางการเมืองจำเป็นต้องวิเคราะห์และเข้าใจบริบทที่มีอิทธิพลต่อสถาบันทางการเมืองด้วย และถ้าการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นทำได้แค่เพียงพรรณนาข้อมูล หรือไม่สามรถศึกษาจนนำไปสู่ข้อสรุปที่เป็นกฎได้ การศึกษานั้นจะไม่ใช่ไปตามหลักของวิทยาศาสตร์หรือไม่สามรถเข้าถึงความเป็นจริงได้ ลอร์แรนซ์ เอ โลเวล (Lawrence A. Lowell) ได้เขียนบทความชื่อ ฟิสิกส์ทางการเมือง (The Physiology of Politics) ซึ่ง โลเวล ได้เสนอแนะวงการรัฐศาสตร์ที่เน้นศึกษาเฉพาะสถาบันทางการเมืองว่า ควรจะศึกษาหน้าที่ของสถาบันทางการเมืองว่ามีหน้าที่อะไรในระบบทั้งหมด คำว่า "Physiology" ของเขาจึงหมายถึง หน้าที่ของการทำงานในระบบหรือสามารถเข้าใจได้ในความหมายปัจจุบันว่าหมายถึง "functionalism of organ" หรือหน้าที่ของระบบร่างกาย และ โลเวล ก็ยังได้เสนออีกว่า ในการวิเคราะห์สถาบันทางการเมืองนั้นไม่ควรให้ความสนใจเฉพาะกิจกรรมของรัฐที่เป็นทางการแต่ควรให้ความสนใจกับกระบวนการจัดการหรืออิทธิพลที่เข้าควบคุมสถาบันทางการเมืองด้วย ในด้านวิธีการศึกษา โลเวล เสนอให้นำความรู้ทางสถิติมาใช้ในการศึกษาทางรัฐศาสตร์³⁰

วูดโรว์ วิลสัน (Woodrow Wilson) ก็ได้เสนอแนะแก่นักรัฐศาสตร์แนวสถาบันทางการเมืองเช่นเดียวกันกับ บรูส์ และ โลเวล ว่า ในการศึกษาสถาบันศาล นักรัฐศาสตร์ต้องขุดข้อมูลให้ลึกลงไปมากกว่าตัวบทกฎหมายหรือคำพิพากษาของศาล เพื่อจะได้เห็นถึงตัวบทกฎหมายในฐานะที่เป็นการเมืองมิใช่แหล่งของข้อมูลที่เอาไว้สำหรับอ้างอิง³¹

³⁰ Somit. A. and Tanenhaus. J. *the development of American political science: from Burgess to Behaviorism*, (Boston: Allyn and Bacon, 1967), p. 73.

³¹ *Ibid.*, pp. 71-75.

ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 ความพยายามของนักรัฐศาสตร์ อาทิ บูสส์, โลเวล, วิลสัน, ในการปรับปรุงขอบข่ายและวิธีการศึกษาของรัฐศาสตร์ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความเป็นจริง นับเป็นจุดเริ่มต้นที่ผลักดันให้รัฐศาสตร์พัฒนาไปสู่ความเป็นศาสตร์ในลักษณะเดียวกับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและนักรัฐศาสตร์คนสำคัญที่พัฒนารัฐศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมือง ด้วยการเสนอให้นำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 คือ ชาล เมอร์เรียม (Charles Merriam)³² เขากล่าวว่า “วันหนึ่งเราอาจจะนำแนวคิดอีกแง่มุมหนึ่งเหมือนกับที่วิทยาศาสตร์กระทำ และเริ่มใช้มุมมองนั้นศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองในฐานะเป้าหมายเดียวของการศึกษา”³³

เมอร์เรียม ได้วิพากษ์วิจารณ์สถานะการศึกษาของรัฐศาสตร์ผ่านบทความชื่อ สถานภาพปัจจุบันของการศึกษาการเมือง (The Present State of the Study of Politics) โดยเป้าหมายในการเขียนบทความของเขา คือ การสร้างรัฐศาสตร์ให้มีความเป็นวิทยาศาสตร์ เพราะวิธีการเปรียบเทียบข้อมูลไม่สามารถหลุดพ้นจากความคิดความเชื่อของตัวผู้ศึกษา อีกทั้งวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลยังไม่มีจัดการที่เป็นระเบียบ เมอร์เรียม³⁴

³² Dahl. R. The Behavior Approach in Political Science: Epitaph for a Monument to Successful Protest, In Eulau. H eds. Behavioralism in political science, (New York: Atherton, 1971). p.70. และ Isaak. A., Scope and methods of political science: an introduction to the methodology of political inquiry, (Homewood,: Dorsey Press, 1975) p.39. และ Somit. A. and Tanenhaus. J. the development of American political science: from Burgess to Behaviorism, (Boston: Allyn and Bacon, 1967), p. 87. และ Almond. G. Political Science: The history of Discipline, in A new handbook of political science, Goodin. R. and Klingemann. H eds. (New York: Oxford University, 1996), p. 65. และ Gandhi. M. Modern political theory, (New Delhi: Oxford & IBH Publishing, 1981) p. 2. และ Ricci. D. The tragedy of political science: politics, scholarship, and democracy, (New Haven and London : Yale University Press, 1984) p. 77.

³³ Merriam. C. The Present State of the study of Politics, The American Political Science Review, Vol. 60, No. 4 (Dec., 1921), p. 173.

³⁴ Ibid., p. 173.

วิธีการศึกษาที่ เมอร์เรียม เสนอให้ใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองมี 2 วิธีการ ได้แก่ 1) วิธีการทางสถิติซึ่งจะมีส่วนช่วยให้ให้นักรัฐศาสตร์สำรวจข้อมูลได้อย่างเป็นระบบและข้อมูลที่ไดมานั้นสามารถนำไปเป็นหลักฐานในการพิสูจน์ที่เผยให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างสม่าเสมอได้ทุกกรณี และ 2) วิธีการทางจิตวิทยาซึ่งจะมีส่วนช่วยให้ให้นักรัฐศาสตร์เข้าใจการแสดงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล³⁵

การวิพากษ์วิจารณ์ของ เมอร์เรียม ได้นำไปสู่การจัดตั้งคณะกรรมการวิจัยทางรัฐศาสตร์เพื่อหาแนวทางปรับปรุงวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์ ผลที่ตามมาคือ การจัดการประชุมวิชาการระดับชาติว่าด้วยวิทยาศาสตร์ทางการเมืองถึง 3 ครั้งระหว่างปี 1923 ถึง 1925 การประชุมดังกล่าวมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการกระตุ้นให้วงการรัฐศาสตร์หันมาสนใจพัฒนาการศึกษา รัฐศาสตร์ในแนวทางวิทยาศาสตร์อย่างจริงจัง³⁶

นักรัฐศาสตร์อีกคนที่เสนอให้รัฐศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์การเมืองคือ วิลเลียม เบนเน็ตต์ มูนโรว์ (William Bennett Munro) เขาได้เขียนบทความชื่อ ฟิสิกส์ และการเมือง : การปรับปรุงการอุปมาแบบเก่า (Physics and Politics: An Old Analogy Revised) ที่มาของบทความนี้ มูนโรว์ได้ปรับปรุงแนวคิดของ วอลเตอร์ เบคฮอต (Walter Bagehot) ซึ่งเขาได้เขียนบทความชื่อ ฟิสิกส์และการเมือง (Physics and Politics) เอาไว้เมื่อ 55 ปีก่อน สาเหตุที่ มูนโรว์นำแนวคิดของ เบคฮอต มาปรับปรุงเพราะ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในสมัยปัจจุบันก้าวหน้ามากกว่าเมื่อ 55 ปีที่แล้ว เบคฮอตยังเชื่อว่า อะตอมคือ หน่วยเล็กที่สุดและสามารถสังเกตเห็นได้ด้วยตาเปล่าผ่านเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ แต่ในปัจจุบัน อะตอมไม่ใช่หน่วยเล็กที่สุด และหน่วยที่เล็กที่สุดนั้นไม่จำเป็นต้องเห็นหรือรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสอีกต่อไป

เมื่อความรู้ทางวิทยาศาสตร์เปลี่ยนแปลงไป รัฐศาสตร์ซึ่งหยิบยืมแนวคิดจากฟิสิกส์มาอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตาม กล่าวคือ นักรัฐศาสตร์และนัก

³⁵ Ibid., pp. 174-180.

³⁶ Somit. A. and Tanenhaus. J. The development of American political science: from Burgess to Behavioralism, (Boston: Allyn and Bacon, 1967), p. 110. และ อนุสรณ์ ลิมมณี. พัฒนาการของแนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา 81313 หลักและวิธีวิเคราะห์ทางการเมืองสมัยใหม่ = Modern political analysis. (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548) หน้า 13.

ฟิสิกส์ต้องค้นหาโครงสร้างพื้นฐานที่ดำรงอยู่ภายใต้ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและปรากฏการณ์ทางการเมืองซึ่งจะประกอบไปด้วยหน่วยของพลังที่ไม่สามารถมองเห็นได้เคลื่อนที่ไปมา

การนำฟิสิกส์ทฤษฎีใหม่มาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองสามารถทำได้ด้วยวิธีการอุปมา (metaphor) กล่าวคือ มนุษย์เป็นผู้กระทำให้อุปมาทางสังคมคงที่หรือเปลี่ยนแปลงภายใต้เงื่อนไขของจำนวนและความหนาแน่น มนุษย์ที่รวมตัวเป็นจำนวนมากและหนาแน่นจะมีพลังในการเปลี่ยนแปลงหรือจัดสรรกฎเกณฑ์ทางสังคมใหม่มากกว่ามนุษย์ที่มีจำนวนน้อย ดังนั้นเป้าหมายที่เร่งด่วนของนักรัฐศาสตร์ คือ การปรับปรุงรัฐศาสตร์ด้วยการหยิบยืมแนวคิดจากฟิสิกส์ทฤษฎีใหม่ และละทิ้งแนวคิดฟิสิกส์ดั้งเดิมรวมทั้งแนวคิดอภิปรายทั้งหลาย³⁷

ตัวอย่างนักรัฐศาสตร์คนสุดท้ายที่มีความพยายามจะสร้างรัฐศาสตร์ให้มีสถานะเดียวกันกับวิทยาศาสตร์ คือ จี อี จี คัตลิน (G.E.G. Catlin) ขณะที่ เมอร์เลียม เสนอให้จิตวิทยากับสถิติ หรือ มุนโรว์ ก็เสนอให้ฟิสิกส์เป็นส่วนช่วยพัฒนารัฐศาสตร์ในกลายเป็นวิทยาศาสตร์ คัตลิน กลับใช้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์เป็นตัวช่วยพัฒนารัฐศาสตร์ให้กลายเป็นวิทยาศาสตร์ สมมุติฐานตามแนวคิดเศรษฐศาสตร์จะคิดว่ามนุษย์จำเป็นต้องบริโภค แต่มนุษย์ในทางการเมืองจำเป็นต้องปกครองหรือมีอำนาจเหนือผู้อื่น ดังนั้น รัฐศาสตร์จึงจำเป็นต้องศึกษาเรื่องอำนาจ

การศึกษาเรื่องอำนาจ หมายถึง อำนาจในลักษณะเดียวกันกับกลไกตลาดของเศรษฐศาสตร์ กลไกดังกล่าวคือ การออกคะแนนเสียง (vote) การออกคะแนนเสียงจะเป็นตัวควบคุมระบบการเมือง แม้ว่า Catlin จะตระหนักดีว่า หน่วยในการวิเคราะห์นี้จะมีลักษณะที่ไม่สมจริง เพราะ มนุษย์ทุกคนถูกสมมุติว่ามนุษย์ทุกคนมีความฉลาด ความสามารถเท่าเทียมกันและการออกคะแนนเสียงทุกครั้งจะไม่มีอคติเข้ามาเกี่ยวข้อง³⁸

การศึกษารัฐศาสตร์ในยุคเปลี่ยนผ่านนี้ เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวคิดและวิธีการศึกษาแล้ว แนวคิดและวิธีการศึกษาที่จะใช้จะเป็น วิธีการอุปนัย เพื่อค้นหากฎหรือหลักเกณฑ์ทั่วไปผลประโยชน์ที่มาพร้อมกับแนวคิดและวิธีการศึกษานี้ คือ การสร้างเอกลักษณ์ให้กับแนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์ เพราะ การศึกษาทางรัฐศาสตร์ในยุคก่อตั้งหรือสถาบันทางการเมืองยังคงใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ การศึกษาของ

³⁷ Munro. B. *Physics and Politics: An Old Analogy Revised*, *The American Political Science Review*, Vol. 22, No. 1 (Feb., 1928), p. 1-6.

³⁸ *Ibid.*, pp. 115-116.

รัฐศาสตร์ในช่วงเปลี่ยนผ่านนี้ การนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์อาทิ สถิติ ฟิสิกส์ ชีววิทยาและจิตวิทยาจึงนำมาใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแนวคิดและวิธีการศึกษาของรัฐศาสตร์ให้ชัดเจนมากขึ้นและแตกต่างจากแนวคิดและวิธีการศึกษาในยุคสถาบันทางการเมือง

รัฐศาสตร์ในยุคพฤติกรรมศาสตร์ (1945-1960) เป็นยุคที่รัฐศาสตร์ได้บรรลุจุดประสงค์การเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองอย่างแท้จริง (science of politics) การบรรลุผลสำเร็จนี้เริ่มต้นจากการเกิดขึ้นของขบวนการพฤติกรรมทางการเมือง (political behavior movement) ซึ่งเป็นกลุ่มนักรัฐศาสตร์ ได้แก่ ชาลส์ เมอร์เรียม (Charles Merriam) ฮาโรว์ ลาสเวล (Harold Lasswell) เดวิด อีสตัน (David Easton) กาเบรียล เอ อัลมอนด์ (Gabriel A. Almond) เดวิด ทูแมน (David Truman) และ โรเบิร์ต ดาล (Robert Dahl) ได้พยายามผลักดันให้นำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองจนเกิดการปฏิวัติพฤติกรรมศาสตร์ขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2³⁹

ความพยายามของขบวนการพฤติกรรมทางการเมืองในการมุ่งยกระดับรัฐศาสตร์ให้มีสถานะเทียบเท่ากับวิทยาศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยชิคาโก (Chicago) ได้มีบทบาทเด่นที่สุดจนถือว่าเป็นศูนย์กลางของการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ โดยเฉพาะ เมอร์เรียม ได้จุดประกายการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้นับตั้งแต่การวิพากษ์วิจารณ์สถานะการศึกษาทางรัฐศาสตร์ การจัดตั้งคณะกรรมการวิจัยทางรัฐศาสตร์ขึ้นขณะที่เขากำลังดำรงตำแหน่งประธานของสมาคมรัฐศาสตร์อเมริกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์ ผลที่ตามมาคือการจัดประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยวิทยาศาสตร์ทางการเมือง (National Conference on the science of Politics) ถึง 3 ครั้งนับตั้งแต่ 1923 ถึง 1925⁴⁰ นอกจากนี้ เมอร์เรียมยังได้ทำการ

³⁹ Waldo. D. Political Science: Tradition, Discipline, Profession, Science,

Enterprise, In Handbook of political science, Greenstein. F. eds. (Mass.: Addison-Wesley, 1975) p. 47. ,และ Almond. G. Ventures in political science: Narratives and reflections, (Boulder, COL: Lynne Rienner, 2002) , pp. 41-44.

⁴⁰ อนุสรณ์ ล้อมมณี. พัฒนาการของแนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์. ใน เอกสารการสนทนาวิชาการ 81313 หลักและวิธีศึกษาทางรัฐศาสตร์. (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548) หน้า. 12-13 .

วิจัยร่วมกับ ฮาโรว์ กอสเนล (Harold Gosnell) ศึกษาพฤติกรรมกรรมการออกเสียงเลือกตั้งของชาวเมืองชิคาโก 6,000 คน ในปี 1923 อีกด้วย ⁴¹

ฮาโรว์ ลาสเวล ถูกศิษย์คนสำคัญของเมอร์เรียมได้ดำเนินการแนวทางการศึกษาของเมอร์เรียมโดยเฉพาะเรื่องจิตวิทยาทางการเมืองอย่างจริงจัง ลาสเวลได้ผลิตตำราวิชาการถึง 6 เล่มในช่วงเวลาระหว่าง 1927 ถึง 1939 ได้แก่ 1) เทคนิคการโฆษณาชวนเชื่อในสงครามโลก (Propaganda Technique in the World War (1927) ซึ่งศึกษาการสื่อสารทางการเมือง 2) การศึกษาทางจิตวิทยาในเรื่องจิตและพฤติกรรมผิดปกติและการเมือง (Psychopathology and Politics (1930) ซึ่งศึกษาชีวประวัติของนักการเมืองที่ถูกรบกวนทางจิตใจ 3) การเมืองโลกและความไม่เชื่อมั่นส่วนบุคคล (World Politics and Personal Insecurity (1935) ซึ่งศึกษาการแสดงออกทางจิตวิทยาและพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลในระบบการปกครอง 4) การเมือง ใครได้อะไร เมื่อไหร่ และอย่างไร (Politics ; Who get What When and How (1936) เป็นการใช้ทฤษฎีของ ลาสเวล อธิบายปฏิสัมพันธ์กันของชนชั้นนำในการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง 5) การปฏิวัติโฆษณาชวนเชื่อระดับโลก กรณีศึกษาชิคาโก (World Revolutionary Propaganda ; A Chicago Study) ซึ่งศึกษาผลกระทบของสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกที่มีต่อผู้ประกอบอาชีพในชิคาโก และ 6) ตีพิมพ์วารสารทางวิชาการในปี 1939 ถึง 12 บทความลงวารสารอาทิ The American Journal of Psychiatry, The Journal of Abnormal Psychology , Scientific Monographs, The American Journal of Sociology ⁴²

อย่างไรก็ตาม การเกษียณอายุของ เมอร์เรียม ทำให้การนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในรัฐศาสตร์และงานวิชาการต่าง ๆ ต้องหยุดชะงักลง ลาสเวล กอสเนล อัลมอนด์ ดาล และทรูแมน ได้ลาออกไปอยู่ตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ อาทิ เยล (Yale) ฮาร์วาร์ด (Harvard) โคลัมเบีย (Columbia) แสตนฟอร์ด (Stanford) แต่การเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 กลับกลายเป็นแรงผลักดันสำคัญของนักรัฐศาสตร์ขบวนการพฤติกรรมทางการเมืองต่อการศึกษาปรากฏการณ์ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์จนนำไปสู่การปฏิบัติพฤติกรรมศาสตร์ในที่สุด

⁴¹ Almond. G. *Ventures in political science: Narratives and reflections*, (Boulder, COL: Lynne Rienner, 2002) , p. 39.

⁴² *Ibid.*, p. 40.

ลาสเวลได้เข้าไปทำงานที่แผนกความยุติธรรม (Department of Justice) และได้พัฒนาระบบการวิเคราะห์สื่อสิ่งพิมพ์ต่างชาติรวมทั้งศึกษาการโฆษณาชวนเชื่อของศัตรูและพันธมิตรของสหรัฐอเมริกา การวิจัยเชิงสำรวจ เทคนิคการสัมภาษณ์ เทคนิคทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง ถูกนำมาใช้หาและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ทางการทหาร สำนักงานข้อมูลทางสงคราม (The Office of War Information) และแผนกสงคราม (The War Department) ได้ว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยา มานุษยวิทยา และจิตวิทยาสังคม รวมทั้งนักรัฐศาสตร์ที่เพิ่งจบใหม่เข้ามาทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ ทางทหารอย่างมาก⁴³

ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แนวคิดและวิธีการศึกษาของขบวนการพฤติกรรมทางการเมืองซึ่งได้เริ่มต้นจาก เมอร์เรียม แห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและวิธีการศึกษาของรัฐศาสตร์อย่างกว้างขวาง ทั้งภาครัฐและเอกชนมีความต้องการนักวิจัยในเชิงพฤติกรรมทางการเมืองอย่างสูง ภาครัฐจึงต้องการนักวิจัยทำวิจัยเชิงสำรวจและการตลาด ภาครัฐต้องการนักวิจัยสำรวจทัศนคติทางการเมืองของประชาชน⁴⁴ ทำให้ แนวคิดและวิธีการศึกษาเชิงพฤติกรรมศาสตร์เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการผลิตนักวิจัยเพื่อตอบสนองทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีมหาวิทยาลัยมิชิแกน โคโลัมเบีย และชิคาโกซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากสภาวิจัยสังคมศาสตร์อเมริกัน รวมทั้งคณะกรรมการด้านการเมืองเปรียบเทียบในการค้นคว้าวิจัยด้านพฤติกรรมทางการเมืองและผลิตนักวิจัยด้านพฤติกรรมทางการเมือง⁴⁵

การปฏิวัติพฤติกรรมศาสตร์ครั้งนี้ นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ได้กล่าวอ้างว่าการศึกษาทางรัฐศาสตร์มีการเปลี่ยนแพราไดม์ (paradigm) นับตั้งแต่การศึกษาการเมืองจนถึงการเกิดรัฐศาสตร์ในฐานะสถาบันการศึกษาในทศวรรษที่ 1950 และการเปลี่ยนแพราไดม์ของแนวคิด

⁴³ Ibid., p. 42.

⁴⁴ Ibid., p. 43.

⁴⁵ อนุสรณ์ ลิ่มมณี. พัฒนาการของแนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์. ใน เอกสารการสนทนาวิชาการ 81313 หลักและวิธีศึกษาทางรัฐศาสตร์. (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548) หน้า. 16 .

และวิธีการศึกษาครั้งนี้ได้สร้างมุมมองทางทฤษฎีซึ่งเชื่อมโยงทฤษฎีการเมืองของรัฐศาสตร์ทั้งหมดที่เคยมีมา⁴⁶

การเปลี่ยนแพราไดม์ของการศึกษารัฐศาสตร์ในยุคพฤติกรรมศาสตร์นั้นเกิดขึ้นมาจากการเปลี่ยนมุมมองทางทฤษฎีเดิมซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากการศึกษาการเมืองในยุคกรีกโบราณจากงานเขียนของเพลโต (Plato) เรื่องกฎหมาย (Laws) และงานเขียนของอริสโตเติล (Aristotle) เรื่องการเมือง (Politics)

งานเขียนของเพลโตได้กล่าวถึงรูปแบบกิจกรรมทางการเมืองที่แตกต่างกัน เช่น การเลือกผู้ปกครอง การเลือกผู้บัญญัติกฎหมาย การเสนอและการอนุมัติกฎหมาย ย่อมนำไปสู่สถาบันทางการเมืองที่มีรูปแบบแตกต่างกัน เช่น สภาประชาชน สภาที่ปรึกษา และผู้บัญญัติกฎหมายเพียงคนเดียว ส่วนงานเขียนของอริสโตเติลได้กล่าวถึง การแบ่งแยกอำนาจการปกครอง ได้แก่ การปกครองแบบประชาธิปไตย คณาธิปไตย และราชาธิปไตย มุมมองทางทฤษฎีของเพลโตและอริสโตเติลนี้อาจกล่าวได้ว่าได้ให้ความสำคัญต่อการอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองด้วยการจำแนกหรือจัดประเภทรูปแบบการปกครองหรือสถาบันทางการเมืองตามค่านิยม ปทัสถาน และมุมมองของผู้ศึกษาเป็นหลัก มุมมองทางทฤษฎีดังกล่าวได้ละเลยต่อการอธิบายกระบวนการทางการเมือง (political process) นอกจากนี้ มุมมองทางทฤษฎีของเพลโตและอริสโตเติลยังมีอิทธิพลต่อระบบการเมืองการปกครองของโรมันซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดประเภทหรือแบ่งลำดับชั้นชั้นนอกเป็นชั้น ๆ เหมือนกันแต่ก็ละเลยการอธิบายต่อกระบวนการภายในระบบการเมืองเช่นเดียวกันกับมุมมองทางทฤษฎีของเพลโตและอริสโตเติล⁴⁷

การมุ่งวิเคราะห์ระบบการเมืองและกระบวนการทางการเมืองอย่างแท้จริงเริ่มขึ้นในศตวรรษที่ 17 และ 18 โดยนักทฤษฎีการเมืองอังกฤษและฝรั่งเศส อาทิ แฮร์ริตัน (Harrington) ล็อกค (Locke) และ มงเตสกีเยอ (Montesquieu) นักทฤษฎีเหล่านี้ได้เสนอการแบ่งแยกอำนาจในระบบการเมือง (separation of power) โดยเฉพาะมงเตสกีเยอได้เสนอการจัดประเภทการจักระบบการใช้อำนาจเป็นสัดส่วน การมุ่งวิเคราะห์ระบบการเมืองดังกล่าวได้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการสร้างระบบการเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเห็นได้จากกลุ่มคนซึ่งเขียน Federalist Paper ได้นำ

⁴⁶ Almond. G. *Political Theory and Political Science*, The American Political Science Review, Vol. LX, No. 4 (Dec., 1966), p. 869.

⁴⁷ Ibid., p. 870.

แนวคิดการแบ่งแยกอำนาจในระบบการเมืองไปใช้เพียงแต่ว่าพวกเขาเห็นจุดอ่อนของการแบ่งแยกอำนาจในรูปแบบนี้ กล่าวคือ การแบ่งแยกอำนาจในรูปแบบนี้มิได้สร้างระบบที่จะคุ้มกันมิให้บุคคลที่ดำรงอยู่ในสถาบันทางการเมืองรวมอำนาจทั้งสามเข้าไว้ด้วยกัน ฮามิลตัน (Hamilton) และเมดิสัน (Madison) จึงได้สร้างระบบตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ (check and balance) เพื่อเป็นหลักในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการ⁴⁸

การศึกษารัฐศาสตร์ในแนวนี้เป็นแนวคิด วิธีการศึกษาและมุมมองทางทฤษฎีของ รัฐศาสตร์ ซึ่งครอบคลุมการศึกษาทางรัฐศาสตร์จนถึงช่วงหลังศตวรรษที่ 19 หรือเป็นช่วงที่รัฐศาสตร์มีการเรียนการสอนเป็นสถาบันการศึกษาแล้ว แนวการศึกษานี้คือ แนวการศึกษาสถาบันทางการเมือง นักรัฐศาสตร์สายพฤติกรรมศาสตร์ได้สรุปลักษณะสำคัญที่เป็นที่ยอมรับในหมู่นักรัฐศาสตร์ในยุคก่อตั้งว่ามี 6 ลักษณะได้แก่

1) แนวทางการศึกษาสถาบันทางการเมืองได้ละเลยการอธิบายระบบการเมืองทั้งหมด แต่แนวทางนี้จะให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์รัฐ สถาบันทางการเมือง ระบบกฎหมายซึ่งแยกสิ่งเหล่านี้ออกจากความสัมพันธ์กับส่วน ๆ อื่น ๆ ในสังคม 2) แนวทางสถาบันทางการเมืองละเลยการอธิบายการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของระบบการเมือง 3) แนวทางการศึกษาสถาบันทางการเมืองได้มองข้ามการนำทฤษฎีมาเป็นกรอบในการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง 4) แนวทางการศึกษาสถาบันทางการเมืองมีความกระตือรือร้นจะเป็นวิทยาศาสตร์ แต่วิธีการในการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้กระทำเพียงแค่การเก็บรวบรวมข้อเท็จจริงเพื่อให้ข้อเท็จจริง อธิบายปรากฏการณ์ด้วยตัวของมันเอง แนวทางนี้จึงมีลักษณะ “คลังในข้อเท็จจริง” 5) แนวทางสถาบันทางการเมืองจะใช้วิธีการเปรียบเทียบ (comparative method) เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของรัฐบาล สถาบันทางการเมือง และระบบกฎหมายเท่านั้น และ 6) ดังนั้นจากการกล่าวถึงลักษณะสำคัญของแนวการศึกษาสถาบันทางการเมืองทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า การละเลย การมองข้าม การเน้นวิธีการในการศึกษาของแนวการศึกษาสถาบันทางการเมืองจึงมี

⁴⁸ Ibid., pp. 871-873.

ลักษณะที่ให้ความสำคัญต่อ “การพรรณนาข้อเท็จจริง”⁴⁹ ที่คับแคบ เพราะองค์กรที่ไม่เป็นทางการ และกลุ่มคนที่มีบทบาททางการเมืองรวมทั้งมุมมองด้านอื่น ๆ จะไม่ถูกนำมาพิจารณา⁵⁰

อย่างไรก็ตาม ยังมีกลุ่มนักรัฐศาสตร์ซึ่งได้เสนอมุมมองทางทฤษฎีใหม่ออกมา เช่น ู๊ดโรว์ วิลสัน (Woodrow Wilson) ลอเรนซ์ โลเวล (Lawrence Lowell) แฟรงค์ กู๊ดนาวด์ (Frank Goodnow) อาเธอร์ เบนท์ลีย์ ได้พยายามแยกการมุ่งเน้นพรรณนาข้อเท็จจริงออกจากการศึกษา พฤติกรรมทางการเมืองรวมทั้งการเสนอให้ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์แทนที่วิธีการเปรียบเทียบของ เมอร์เรียมก็ได้สร้างแรงบันดาลใจให้นักรัฐศาสตร์อย่าง ฮาโรว์ ลาสเวล (Harold Lasswell) เดวิด อีสตัน (David Easton) กาเบรียล เอ อัลมอนด์ (Gabriel A. Almond) เดวิด ทูแมน (David Truman) และ โรเบิร์ต ดาล (Robert Dahl) เสนอมุมมองใหม่ทางทฤษฎีซึ่งได้นำไปสู่ความ สอดคล้องและคุณลักษณะสำคัญจนเป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักรัฐศาสตร์ยุคพฤติกรรมศาสตร์

นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ได้กล่าวอ้างว่า การศึกษารัฐศาสตร์ในยุคพฤติกรรม ศาสตร์นี้ แนวคิด ทฤษฎีและวิธีการศึกษาทั้งหมดตั้งแต่ยุคกรีกโบราณจนถึงยุคพฤติกรรมศาสตร์ ได้เชื่อมโยงสอดคล้องกันแล้ว กล่าวคือ การศึกษาสถาบันทางการเมืองด้วยวิธีการจัดประเภทตาม คำนิยม ปทัสถาน และการศึกษาสถาบันทางการเมืองด้วยวิธีการอุปนัย เปรียบเทียบและการ พรรณนาเชิงประวัติศาสตร์ ไปสู่การศึกษาพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มผลักดัน โดย เบนส์ลีย์ และทูแมน จนถึงการศึกษากฎการของปัจเจกบุคคล โดย ลาสเวล และยูเลา (Eulau) ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเริ่มต้นจากการวิพากษ์สถานะของรัฐศาสตร์ โดย เมอร์เรียม ได้ถูก เชื่อมโยงให้สอดคล้องโดยนักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมทางการเมืองในยุคพฤติกรรมศาสตร์ ภายใต้ แนวคิดเรื่อง กระบวนการ (process) ระบบ (system) และหน้าที่ (function) โดย เดวิด อีสตัน เป็น ผู้บุกเบิกเอาไว้⁵¹ อีสตันจึงได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับแพราไดม์ หรือลักษณะของการศึกษาในเชิง

⁴⁹ Truman. D. Disillusion and Regeneration: The quest for A Discipline, The American Political Science Review, Vol. LIX, No. 4 (Dec., 1965), pp. 866-868.

⁵⁰ อนุสรณ์ ลิมมณี. พัฒนาการของแนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์. ใน เอกสาร การสอนชุดวิชา 81313 หลักและวิธีศึกษาทางรัฐศาสตร์. (นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548) หน้า. 10 .

⁵¹ Almond. G. Political Theory and Political Science, The American Political Science Review, Vol. LX, No. 4 (Dec., 1966), p. 875.

พฤติกรรมศาสตร์ที่นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์มีความเห็นตรงกันถึงเป้าหมาย แนวคิด ทฤษฎีและวิธีการศึกษา ได้แก่

- 1) การมุ่งค้นหาความสม่ำเสมอ (regularity) ในการเกิดพฤติกรรมทางการเมือง การศึกษาในเชิงพฤติกรรมทางการเมืองเชื่อว่ารูปแบบของพฤติกรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งที่สามารถค้นพบได้ รูปแบบพฤติกรรมเหล่านี้สามารถแสดงให้เห็นในรูปของทฤษฎี และหลักเกณฑ์ทั่วไป (generalization) ที่เป็นประโยชน์ต่อการอธิบายและทำนายปรากฏการณ์
- 2) การพิสูจน์ความถูกต้องของหลักเกณฑ์ทั่วไป (verification) และการพิสูจน์ผิด (falsification) จากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งที่สามารถทำได้
- 3) ความสำคัญของเทคนิค (techniques) การศึกษาเชิงพฤติกรรมทางการเมืองให้ความสำคัญกับวิธีการในการเก็บและตีความข้อมูล วิธีการเหล่านี้มีความยุ่งยากในการใช้จึงจำเป็นต้องผ่านการตรวจสอบ กลั่นกรองและทดสอบความถูกต้องอย่างรอบคอบเพื่อให้ได้เครื่องมือที่เที่ยงตรงในการสังเกต บันทึกและวิเคราะห์พฤติกรรม
- 4) การศึกษาในเชิงปริมาณ (quantification) การศึกษาในเชิงพฤติกรรมทางการเมืองเน้นความถูกต้องแน่นอนในการบันทึกข้อมูลและการแสดงผลของการศึกษา ที่หากเห็นว่าเป็นไปได้ จำเป็นและสิ่งสำคัญจะต้องมีมาตรวัดและแสดงออกในเชิงปริมาณเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านอื่น ๆ
- 5) การแยกค่านิยม (value) ออกจากการอธิบาย การศึกษาในเชิงพฤติกรรมทางการเมืองจำเป็นต้องแยกการประเมินคุณค่าสิ่งที่ศึกษาในเชิงจริยธรรม (ethical value) ออกจากการอธิบายสิ่งนั้นตามหลักฐานเชิงประจักษ์ (empirical explanation) เพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการวิเคราะห์ อย่างไรก็ตาม ไม่ได้มีข้อห้ามใด ๆ ไม่ให้ผู้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองเสนอความเห็นเกี่ยวกับการประเมินค่าสิ่งที่ศึกษาในเชิงจริยธรรมพร้อม ๆ กับการอธิบายเชิงประจักษ์ ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวรวม ๆ หรือแยกกันกล่าว ตราบใดที่ผู้ศึกษาไม่ได้ก่อให้เกิดความสับสนขึ้นระหว่างการประเมินค่าสิ่งนั้นในเชิงจริยธรรมกับการศึกษาในเชิงประจักษ์
- 6) การศึกษาวิจัยอย่างมีระเบียบแบบแผน (systematization) การวิจัยด้านพฤติกรรมทางการเมืองจะต้องทำตามแบบแผนที่ชัดเจน กล่าวคือ องค์ความรู้ที่มีเนื้อหาสอดคล้องและมีความเป็นระเบียบจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดระหว่างทฤษฎีและการวิจัย ทั้งนี้เพราะการวิจัยที่ไร้ทฤษฎีมักจะไม่ค่อยมีความสำคัญ ส่วนทฤษฎีที่ไม่มีข้อมูลจากการวิจัยสนับสนุนก็ใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้

7) การศึกษาในลักษณะของศาสตร์บริสุทธิ์ (pure science) การศึกษาในเชิงพฤติกรรมทางการเมื่อมุ่งที่นำความรู้มาใช้ทั้งในแง่ที่เป็นภารกิจในการแก้ปัญหาตามหลักวิชาการและการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในทางทฤษฎี แต่หากพิจารณากันตามเหตุและผล การทำความเข้าใจและการอธิบายสาเหตุของพฤติกรรมทางการเมื่อจะต้องมาก่อนและเป็นรากฐานของการนำเอาความรู้ทางการเมืองไปแก้ปัญหาเร่งด่วนของสังคม

8) การบูรณาการกับสังคมศาสตร์สาขาอื่น (integration) ด้วยเหตุที่สังคมศาสตร์ศึกษาสภาพการณ์ของมนุษย์ทุกด้าน การวิจัยในเชิงพฤติกรรมการเมืองจึงไม่อาจจะมองข้ามผลการศึกษาของสังคมศาสตร์สาขาอื่น ตราบใดที่ผลการศึกษานั้นไม่บั่นทอนความถูกต้องและทำให้หลักการทั่วไปที่ค้นพบจากผลการวิจัยในทางรัฐศาสตร์เกิดความเสียหาย การยอมรับความสัมพันธ์ที่มีอยู่กับสังคมศาสตร์สาขาต่าง ๆ จะช่วยนำรัฐศาสตร์กลับไปสู่สถานภาพในต้นศตวรรษที่ 20 ซึ่งไม่ได้แยกรัฐศาสตร์ออกจากสังคมศาสตร์⁵²

เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวคิดและวิธีการศึกษาแล้ว แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์ในยุคพฤติกรรมศาสตร์นี้จะใช้วิธีการนิรนัย กล่าวคือ การหาข้อสรุปจากทฤษฎี และหาข้อมูลและหลักฐานด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาชี้ให้เห็นว่าปรากฏการณ์นั้นมีเงื่อนไขที่สอดคล้องกับทฤษฎีและเพื่อการทำนายปรากฏการณ์ ผลประโยชน์ที่มาพร้อมกับแนวคิดและวิธีการศึกษานี้ คือ การสร้างรัฐศาสตร์ให้เป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมือง เพราะ การศึกษาทางรัฐศาสตร์ได้นำ การศึกษาในเชิงปริมาณ (quantification) การให้ความสำคัญกับเทคนิค (techniques) วิธีการในการเก็บและตีความข้อมูล การพิสูจน์ความถูกต้องของหลักเกณฑ์ทั่วไป (verification) และการพิสูจน์ผิด (falsification) การแยกค่านิยม (value) ออกจากปรากฏการณ์ซึ่งมีเป้าหมายทั้งหมดของวิธีการเหล่านี้ก็เพื่อให้ได้ความรู้ที่วัดได้

สรุปท้ายบท

จากจุดประสงค์ในบทที่ 3 คือ การแสดงให้เห็นถึง ภูมิหลัง (background) ของการครอบงำแนวคิดและวิธีการศึกษาของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ในสหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่

⁵² อนุสรณ์ ลิ่มมณี. พัฒนาการของแนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์. ใน เอกสาร การสอนชุดวิชา 81313 หลักและวิธีศึกษาทางรัฐศาสตร์. (นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548) หน้า. 15-16 .

การเสนอความหมายของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ แนวคิดและวิธีการศึกษา และภูมิหลังของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์

การสรุปท้ายบทนี้ ผู้วิจัยได้กระทำตามจุดประสงค์ที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นคือ รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์หมายถึง การผลักดันให้การศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองมีสถานะเทียบเท่ากับวิทยาศาสตร์ ทำให้นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์รับเอาคำว่า "พฤติกรรมศาสตร์" (behavioral sciences) มาใช้ในความหมายเดียวกับคำว่า "สังคมศาสตร์"

แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ คือ การให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์และอธิบาย "สาเหตุการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์" ทำให้แนวคิดและวิธีการศึกษาหน่วยในการวิเคราะห์ ระดับในการวิเคราะห์ การสร้างทฤษฎีกับการวิจัย และวิธีการของพฤติกรรมศาสตร์เริ่มต้นวิเคราะห์และอธิบายมนุษย์ในฐานะเป็นต้นตอ (root) ของปรากฏการณ์ทางการเมือง

ลักษณะสำคัญของแนวคิดและวิธีการศึกษาแนวพฤติกรรมศาสตร์ คือ การควบคุม (control) และการทำนายปรากฏการณ์ทางการเมือง (prediction) เพราะ เป้าหมายของแนวคิดและวิธีการศึกษาแนวพฤติกรรมศาสตร์จากการใช้วิธีการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง คือ การค้นหา "หลักเกณฑ์ทั่วไป" (generalization) หรือ "กฎ" ซึ่งดำรงอยู่และเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอในปรากฏการณ์ทางการเมือง และความพยายามในการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ ทำให้การศึกษาและอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองไม่สามารถหลีกเลี่ยงการอธิบายตามแนววิทยาศาสตร์ธรรมชาติได้

ภูมิหลังของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ มีทิศทางในการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ไปสู่ "การปฏิวัติพฤติกรรมศาสตร์" นั้น (The Behavioral Revolution) การศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์นี้มี "ภูมิหลัง" ที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์จากรัฐศาสตร์ในยุคสถาบันทางการเมืองหรือรัฐศาสตร์ในยุคก่อตั้งจนถึงรัฐศาสตร์ยุคพฤติกรรมศาสตร์ พัฒนาการในแต่ละยุคนั้นสามารถชี้ให้เห็นถึงเป้าหมายที่แตกต่างกันจากการวิเคราะห์ "แนวคิดและวิธีการศึกษา" ซึ่งเข้ามามีอิทธิพลครอบงำการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง ดังนั้น การศึกษาถึงภูมิหลังของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ สามารถแบ่งพัฒนาการของการศึกษาแต่ละช่วงเวลาได้ 3 ช่วง ได้แก่ รัฐศาสตร์ในยุคก่อนตั้งเป็นยุคที่การศึกษาทางรัฐศาสตร์สร้างความชอบธรรมให้กับการศึกษาทางรัฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ในยุคเปลี่ยนผ่านเป็นยุคที่การศึกษาทางรัฐศาสตร์สร้างเอกลักษณ์ให้กับการศึกษารัฐศาสตร์ และรัฐศาสตร์ในยุคพฤติกรรมศาสตร์เป็นยุคที่การศึกษาทางรัฐศาสตร์สร้างรัฐศาสตร์ให้เป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมือง

บทที่ 4

การวิพากษ์รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาส

ในบทนี้ผู้วิจัยมีจุดประสงค์เพื่อวิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น แต่ในส่วนแรกผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสศึกษาการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ก่อน

ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสได้เริ่มต้นจากการจัดประเภทที่มาของความรู้ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ ระเบียบวิธีการศึกษาการตีความเชิงประวัติศาสตร์ และ ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสได้จัดประเภท แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จาก วิธีการแสวงหาความรู้ (mode of enquiry) ซึ่งก็คือ ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ วิธีการแสวงหาความรู้นี้จะสร้างองค์ความรู้ที่เรียกว่า “กฎทั่วไป” (general law) วิธีการแสวงหาความรู้จะเริ่มต้นจากการตั้งสมมุติฐาน กฎ หรือทฤษฎีและการหาข้อสรุปเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีกับปรากฏการณ์เพื่อทดสอบหรือพิสูจน์สมมุติฐาน กฎ หรือทฤษฎีว่าสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้จริงหรือไม่

ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์คือกรอบการตัดสินใจความเป็นไปได้ของความรู้ซึ่งสร้างเกณฑ์ในการสร้างและการทดสอบทฤษฎีองค์ประกอบของทฤษฎีจะประกอบไปด้วย การเชื่อมโยงระหว่างตัวอธิบายกับสิ่งที่ถูกอธิบายหรือเราสามารถเรียกองค์ประกอบของทฤษฎีนี้ได้ว่า “การสรุปสมมุติฐานจากกฎ” (the deduction of lawlike hypothesis) ส่วนการทดสอบทฤษฎีจะประกอบไปด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุและผลที่ถูกตีความจากการสังเกตซึ่งนำไปสู่การทำนายปรากฏการณ์¹

ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์อ้างความรู้วัตถุวิสัยจากการสังเกตเชิงประจักษ์ซึ่งถูกควบคุมภายใต้เงื่อนไขของทฤษฎี หลักฐานที่ได้มาจากการสังเกตจึงเป็นความรู้ที่น่าเชื่อถือจากการไม่มีความเป็นอัตวิสัยเข้ามาเจือปน ความจริงที่มาจากระเบียบวิธีการนี้จึงมิใช่

¹ Habermas. J. *Knowledge and human interests*. Translated by Shapiro J. (Boston, Beacon Press, 1971). p.308.

ความจริงในตัวของมันเองแต่เป็นความจริงที่ขึ้นอยู่กับความสำเร็จหรือความล้มเหลวของวิธีการแสวงหาความรู้ที่มีอยู่ในฐานะความรู้ก่อนประสบการณ์ (a priori) ความรู้นี้ได้สร้างกรอบการจัดระเบียบประสบการณ์เชิงประจักษ์ของเรา²

วิธีการแสวงหาความรู้ของระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์นี้ได้สร้างความจริงในตัวของมันเองแต่สร้างความจริงที่ขึ้นอยู่กับความรู้ก่อนประสบการณ์ ทฤษฎีและการทดสอบทฤษฎีจึงเป็นผลผลิตจากความรู้ก่อนประสบการณ์ของมนุษย์ซึ่งนอกจากจะไม่นำไปสู่ความจริงในตัวของมันเองแล้วยังมีผลประโยชน์ (interest) ที่มนุษย์คาดหวังจากระเบียบวิธีการนี้ด้วย คือ การควบคุมและการทำนายปรากฏการณ์

การควบคุมและการทำนายปรากฏการณ์เป็นผลประโยชน์ที่มาพร้อมกับระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ กล่าวคือ การควบคุมเป็นผลประโยชน์ที่ทำให้มนุษย์สามารถควบคุมความจริงของการนำทฤษฎีมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ ถ้าตัวอธิบายหรือเงื่อนไขทางทฤษฎีจริงยอมนำไปสู่ข้อสรุปที่เป็นจริงด้วย ส่วนการทำนายปรากฏการณ์ก็เป็นผลมาจากการควบคุมความจริงของทฤษฎี กล่าวคือ ถ้าเงื่อนไขเป็นจริงแล้ว ผลลัพธ์หรือสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาย่อมสามารถคาดการณ์ถึงสิ่งที่น่าจะเกิดขึ้นได้ด้วย

รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ได้นำระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์นี้มาเป็นแนวคิดและวิธีการศึกษาหลักและมีอิทธิพลครอบงำการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองตั้งแต่ทศวรรษที่ 1950 โดยมีเป้าหมายเพื่อต่อต้านการศึกษาเชิงสถาบันซึ่งใช้สถาบันทางการเมืองเป็นหน่วยในการวิเคราะห์และพรรณนาให้วงวิชาการรัฐศาสตร์หันมาสนใจศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองโดยใช้พฤติกรรมของปัจเจกบุคคลในสถานการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ เป็นหน่วยในการวิเคราะห์แทน ยิ่งไปกว่านั้น ด้วยเหตุที่รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์มีเป้าหมายที่จะเปลี่ยนสังคมศาสตร์ทั้งหมดให้เป็นการศึกษาในลักษณะเดียวกันกับวิทยาศาสตร์ แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จึงยอมรับและผลักดันให้มีการนำวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการศึกษาทางรัฐศาสตร์ ทำให้แนวคิดและวิธีการศึกษาแนวพฤติกรรมศาสตร์

² Ibid., pp. 308-309 .

ปฏิเสธรการศึกษาที่ไม่ปลอดค่านิยมอย่างแนวการศึกษาปรัชญาการเมือง แต่จะมุ่งเน้นการวิจัย และสร้างทฤษฎีเชิงประจักษ์ที่มีระเบียบแบบแผน³

การนำวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองนับตั้งแต่ ทศวรรษที่ 1950 นอกจากจะทำให้วงวิชาการรัฐศาสตร์มีแนวคิดและวิธีการศึกษาที่เป็นเอกลักษณ์ ของตนเองแล้ว ยังทำให้วงวิชาการรัฐศาสตร์เกิดข้อถกเถียง วิวาทะรวมทั้งกระแสการ วิพากษ์วิจารณ์อย่างต่อเนื่อง โดยประเด็นในการถกเถียงนั้น หากเริ่มต้นจากการครอบงำของ แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จนถึงปลายทศวรรษที่ 1960 วงวิชาการ รัฐศาสตร์มีประเด็นในการถกเถียงเกี่ยวกับการนำวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการศึกษา ทางรัฐศาสตร์ 3 ประเด็น ได้แก่

- 1) การศึกษารัฐศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองได้หรือไม่
- 2) แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์สามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากคุณค่าได้หรือไม่
- 3) อะไรคือหน่วยในการวิเคราะห์ของการศึกษารัฐศาสตร์⁴

4.1) การศึกษารัฐศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองได้หรือไม่

ผลกระทบจากการปฏิวัติพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งเชื่อว่ารัฐศาสตร์สามารถเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองได้ ทำให้นักรัฐศาสตร์นำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง ความพยายามของการศึกษารัฐศาสตร์ในการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองนั้น เริ่มต้นตั้งแต่ทศวรรษที่ 1920 ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของการพัฒนารัฐศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ได้

³ อнуสรณ์ ลิมมณี. พัฒนาการของแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์. ใน เอกสาร การสอนชุดวิชา 81313 หลักและวิธีศึกษาทางรัฐศาสตร์. (นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548) หน้า. 14-15 .

⁴ Eulau. H. Tradition and Innovation: On the tension between Ancient and Modern Ways in the Study of Politics In Behavioralism in Political Science, Eulau. H eds. (New York: Atherton., 1969) . p. 3

2 ประการ ได้แก่ 1) การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้พัฒนาทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ 2) การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้พัฒนาวิธีการทางรัฐศาสตร์⁵

1.1) การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้พัฒนาทฤษฎีทางรัฐศาสตร์

การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้พัฒนาทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ เป็นหนึ่งในเป้าหมายของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ กล่าวคือ การมุ่งค้นหารูปแบบของพฤติกรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอซึ่งสามารถแสดงให้เห็นได้ในรูปแบบของทฤษฎีและหลักการทั่วไปรวมทั้งการพิสูจน์ถูกและผิด การแยกค่านิยมออกจากปรากฏการณ์ และการศึกษาในเชิงปริมาณเพื่อแสดงให้เห็นถึงความถูกต้องและความน่าเชื่อถือในการบันทึกข้อมูลและแสดงผลการศึกษาแนวคิดและวิธีการศึกษาดังกล่าวของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จึงเป็นความเชื่อมั่นของขบวนการพฤติกรรมทางการเมืองที่มีต่อองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ซึ่งมาจากปรัชญาปฏิฐานนิยม

ปรัชญาปฏิฐานนิยมมีที่มาจากกลุ่มนักปรัชญาเวียนนา (Vienna Circle) ซึ่งมุ่งที่จะนำเอาหลักตรรกวิทยากับปรัชญาความรู้แบบประจักษ์นิยม (empiricism) มาใช้ในการพัฒนาปรัชญาวิทยาศาสตร์ แนวคิดหลักของนักปรัชญาในกลุ่มนี้ได้มีอิทธิพลครอบงำวงวิชาการสหรัฐอเมริกาภายหลังจากที่พวกเขาได้ลี้ภัยมาที่สหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษที่ 1940⁶ กลุ่มนักปรัชญาเวียนนา มีลักษณะสำคัญของแนวคิดหลักดังนี้

1) ปรัชญาวิทยาศาสตร์ของปรัชญาเวียนนามีแนวคิดที่ว่า ความรู้จะได้มาจากประสบการณ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับสิ่งที่ดำรงหรือปรากฏอยู่ในขณะนั้นเท่านั้น ดังนั้น เนื้อหาของศาสตร์ที่ถูกต้องตามแนวคิดเช่นนี้จึงถูกจำกัดขอบเขตให้เป็นเรื่องที่ศึกษาได้จากประสบการณ์โดยเฉพาะ

⁵ Dahl. R. The Behavioral Approach in Political Science: Epitaph for a Monument to a Successful Protest, Behavioralism in Political Science, In Behavioralism in Political Science. Eulau. H. eds (Chicago: Atherton, 1971) p. 40.

⁶ Outwaite. W. The Philosophy of Social Science. In The Blackwell Companion to Social Theory. Turner. B. (Oxford : Blackwell, 1999). p. 48 .

2) ปรัชญาเวียนวนนำเอาการวิเคราะห์เชิงตรรกวิทยามาใช้ในกระบวนการค้นคว้า เพราะวัตถุประสงค์ของการทุ่มเทค้นคว้าในทางวิทยาศาสตร์ได้แก่ การมุ่งไปสู่การเป็นเอกภาพทางวิทยาศาสตร์⁷

แนวคิดหลักของปรัชญาปฏิฐานนิยมที่มีอิทธิพลครอบงำวงวิชาการในสหรัฐอเมริกา รวมทั้งรัฐศาสตร์นั้นได้ปฏิเสธที่มาของความรู้ที่อาศัยออกทั้งหมด และแทนที่ที่มาของความรู้ที่อาศัยด้วย ความสมเหตุสมผลของรูปแบบตรรกะและคณิตศาสตร์ (the validity of formal logic) นั้นหมายความว่าแนวคิดหลักของปรัชญาปฏิฐานนิยมได้ปฏิเสธการอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับสิ่งอื่น จากการอธิบายผ่านคำถามว่า “เรารู้ได้อย่างไร” ดังนั้น ด้วยเงื่อนไขของความถูกต้องของรูปแบบทางตรรกะและคณิตศาสตร์ เราสามารถเข้าถึงความรู้ที่เป็น วัตถุประสงค์สากล และเหนือพื้นที่และเวลาได้⁸

นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ได้แก่ เดวิด ทูแมน⁹ กาเบรียล อัลมอนต์¹⁰ เอฟรอน เคริตแพทริก (Evon Kirkpatrick)¹¹ อลัน ซี ไอแซก (Alan C Isaak)¹² ฮันท์ ยูเลา (Heinz Eulau)

⁷ อนุสรณ์ ลิ่มมณี. การอธิบายกับการวิเคราะห์ทางการเมือง : ข้อพิจารณาเบื้องต้นในเชิงปรัชญาสังคมศาสตร์ (กรุงเทพฯ : โครงการผลิตตำราและเอกสารการสอน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ, 2542) , หน้า 36.

⁸ Habermas. J. Knowledge and human interests. Translated by Shapiro J. (Boston, Beacon Press, 1971).p. 67-69 .

⁹ Truman. D. Disillusion and Regeneration: The quest for A Discipline. The American Political Science Review, Vol. LIX, No. 4 (Dec., 1965), p. 8871.

¹⁰ Almond. G. Political Science: The history of Discipline, In. A new handbook of political science, Goodin. R. and Klingemann. H eds. (New York: Oxford University, 1996), p. 869.

¹¹ Kirkpatrick. E. The Impact of Behavioral Approach on Traditional Political Science In Changing perspectives in contemporary political analysis : readings on the nature and dimensions of scientific and political inquiry. Ball. H. and. Lauth. T. eds (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1971). p. 79 .

¹³ เจ โดแนล มูน (J. Donale Moon) ¹⁴ ยูจีน มีฮัน (Eugene Meehan) ¹⁵ ล้วนแล้วแต่ได้อ้างอิงศึกษารวมทั้งวิพากษ์แนวคิดเรื่อง การอธิบายโดยอาศัยกฎของ เฮอร์เนส เนเกล (Ernest Negel) และ คาร์ล แฮมเพล (Carl Hempel) เพื่อนำแนวคิดของนักปรัชญาปฏิฐานนิยมทั้งสองมาเป็นแนวทางในการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองทั้งสิ้น

ในหนังสือ *The Structure of Science : Problems in the Logic of Scientific Explanation* ของ เฮอร์เนส เนเกล นอกจากจะเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการอธิบายทางวิทยาศาสตร์แล้ว เขายังได้เสนอการแบ่งแยกองค์ความรู้ออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ วิทยาศาสตร์กับสามัญสำนึก (science and common sense) การแบ่งแยกองค์ความรู้ดังกล่าวของ เนเกล ได้มีอิทธิพลต่อองวิชาการศึกษาประวัติศาสตร์จนนำไปสู่การตั้งคำถามของนักรัฐศาสตร์ว่า “ทำไมเราต้องนำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาปรับปรุงความรู้และประสบการณ์ของมนุษย์ที่เรียกว่า “การเมือง” ?” ¹⁶

เนเกล ยอมรับว่าความรู้ที่เรียกว่า สมัยสามัญสำนึก (common sense) มีความสำคัญมากในการเอาชีวิตรอด มนุษย์ใช้สามัญสำนึกเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มนุษย์ค้นพบการใช้ไฟ เสื้อผ้าห่อหุ้มร่างกาย การทำการเกษตร แต่ เนเกลได้ยกคำถามที่น่าสนใจว่า

¹² Isaak. A., Scope and methods of political science: an introduction to the methodology of political inquiry, (Homewood,: Dorsey Press, 1975) p.105.

¹³ Eulau. H. The Behavioral persuasion in politics. (Bombay, Vakils : Feffer and Simons Prirate, 1963), p. 25.

¹⁴ Moon. J. The logic of political inquiry : A synthesis of opposed perspective, In Handbook of political science, Greenstein. F. eds. (Mass.: Addison-Wesley, 1975) p.135-144.

¹⁵ Meehan. E. Subject Matter- The Social Science and the Physical. In Changing perspectives in contemporary political analysis : readings on the nature and dimensions of scientific and political inquiry. Ball. H. and. Lauth. T. eds (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1971). p. 127.

¹⁶ Goldberg. A. Political Science as a science In Changing perspectives in contemporary political analysis : readings on the nature and dimensions of scientific and political inquiry. Ball. H. and. Lauth. T. eds (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1971). p. 40 .

“ถ้ามนุษย์มีความสามารถในการเรียนรู้จากสามัญสำนึกแล้ว อะไรคือสิ่งที่ทำให้วิทยาศาสตร์แตกต่างจากสามัญสำนึก อะไรคือสิ่งที่ดีกว่าของวิทยาศาสตร์ที่มีเหนือสิ่งที่สามัญสำนึกไม่มี ?”¹⁷ คำตอบต่อคำถามดังกล่าวที่ เนเกล จะให้ต่อไปนี้ ได้แบ่งแยกองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์กับสามัญสำนึก ทำให้เกิดอิทธิพลอย่างมากกับวงวิชาการทางสังคมศาสตร์โดยเฉพาะรัฐศาสตร์ต่อการสร้างหรือผลิตผลงานวิจัยให้แตกต่างจากการสร้างองค์ความรู้เดิมของรัฐศาสตร์ ดังนั้น เนเกล จึงพยายามที่จะให้คำตอบถึงความแตกต่างขององค์ความรู้ทั้งสองเอาไว้ 6 ประการ ได้แก่

1) องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มีการจัดการองค์ความรู้ที่เป็นระบบมากกว่าสามัญสำนึก เนเกล ได้ชี้ให้เห็นถึงความรู้ที่เป็นระบบของวิทยาศาสตร์ว่าเป็น รูปแบบในการอธิบายที่มีการพิสูจน์ การอธิบายด้วยวิธีการเชิงประจักษ์ซึ่งความรู้สามัญสำนึกไม่เคยให้คำอธิบายในรูปแบบนี้ เช่น ชาวนาไต้ปุ๋ยเพื่อบำรุงต้นข้าวให้งอกงาม แต่ชาวนาไม่เคยอธิบายเลยว่า ทำไมไต้ปุ๋ยแล้วต้นข้าวจึงงอก¹⁸

2) ประสิทธิภาพขององค์ความรู้ที่เป็นระบบของวิทยาศาสตร์มีเหนือกว่าสามัญสำนึก กล่าวคือ องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์จะชี้ให้เห็นถึงขีดจำกัดและประสิทธิภาพขององค์ความรู้ที่นำไปใช้ เช่น การไต้ปุ๋ยเพื่อบำรุงดินด้วยความรู้สามัญสำนึกจะไม่มีทางมีองค์ความรู้ที่เทียบเท่ากับการไต้ปุ๋ยเคมีบำรุงพืช เพราะ องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่นำมาทำเป็นปุ๋ยเคมีจะสอดคล้องกับหลักการทางชีวภาพของพืช หลักการที่ได้จากองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทำให้มนุษย์ตระหนักถึงขีดจำกัด ประสิทธิภาพ รวมถึงการทำนายระยะเวลาเก็บเกี่ยวจากการไต้ปุ๋ยเคมีมากกว่าปุ๋ยคอก¹⁹

3) ความรู้สามัญสำนึกสร้างความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกับมนุษย์มากกว่าองค์ความรู้วิทยาศาสตร์ มนุษย์ที่มีสามัญสำนึกจะมีความเชื่อ การตัดสินใจเชิงคุณค่า การให้ความสำคัญกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งแตกต่างกัน แต่องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์จะปฏิเสธคุณค่าต่าง ๆ หรือออกติเหล่านี้อกจากการรับรู้ของมนุษย์และพิจารณาความขัดแย้งไม่ลงรอยด้วยรูปแบบการอธิบาย การเข้าใจด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์²⁰

¹⁷ Negel. E. The structure of science: problems in the logic of scientific explanation. (New York : Harcourt, Brace & World, 1961) . p . 1.

¹⁸ Ibid., p. 4 .

¹⁹ Ibid., p. 5 .

²⁰ Ibid., pp. 6-7 .

4) ด้วยการจัดการองค์ความรู้ที่เป็นระบบของวิทยาศาสตร์ ทำให้องค์ความรู้วิทยาศาสตร์มีความชัดเจนและไม่คลุมเครือเหมือนกับองค์ความรู้สามัญสำนึก เช่น ความรู้สามัญสำนึกอธิบายว่าน้ำจะกลายเป็นน้ำแข็งในฤดูหนาว การอธิบายดังกล่าวเต็มไปด้วยความคลุมเครือ แต่การอธิบายด้วยองค์ความรู้วิทยาศาสตร์จะชี้เฉพาะให้เห็นถึงการจัดประเภทของน้ำด้วยเงื่อนไขหรือสาเหตุที่จะนำไปสู่ผล เช่น น้ำจะกลายเป็นน้ำแข็งด้วยอุณหภูมิที่เหมาะสม การอธิบายแบบนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงการจัดประเภทของน้ำด้วยเงื่อนไขที่จะแบ่งแยกประเภทของน้ำให้ชัดเจน น้ำแข็งจะแข็งที่อุณหภูมิ 0 องศาจะต่างกับน้ำในมหาสมุทรที่มีอุณหภูมิ 0 องศา²¹

5) ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์มีความแตกต่างจากทฤษฎีสามัญสำนึกตรงที่ทฤษฎีวิทยาศาสตร์จะปฏิเสธการอธิบายถึงคุณค่าในชีวิตมนุษย์ แต่ไม่ได้หมายความว่าทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์จะไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เช่น การเป็นไข้หรือไม่เป็นไข้สามารถอธิบายได้จากอุณหภูมิร่างกายมนุษย์²²

6) เป้าหมายขององค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มีความแตกต่างจากองค์ความรู้สามัญสำนึกที่มีเป้าหมายเพื่อเอาชีวิตรอด กล่าวคือ องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ต้องการค้นพบ “ความจริงสากล” อันจะนำมาซึ่งการอธิบายหรือทำให้องค์ความรู้สามัญสำนึกมีความชัดเจนด้วยวิธีการค้นหาความจริงอย่างเป็นระบบ นับตั้งแต่ การตั้งสมมุติฐาน การทดลอง การพิสูจน์และการสรุปผล²³

คาร์ล แสมเพล ได้เสนอแนวคิดเรื่อง กฎและบทบาทของกฎในการอธิบายทางวิทยาศาสตร์ว่า การอธิบายใดจะเป็นการอธิบายทางวิทยาศาสตร์ก็ต่อเมื่อการอธิบายนั้นเป็นไปตามเงื่อนไข 2 ประการ ได้แก่ 1) การอธิบายนั้นต้องชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของการอธิบาย (explanatory relevance) 2) การพิสูจน์เชิงประจักษ์ (empirical testability)

ตัวอย่างของการอธิบายที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการอธิบายและการพิสูจน์เชิงประจักษ์ คือ การอธิบายการเกิดขึ้นของรุ่งกินน้ำ การอธิบายการเกิดขึ้นของรุ่งกินน้ำจะต้องชี้ให้เห็นถึงเงื่อนไข หรือ ข้อมูลซึ่งเป็นการอธิบายที่จะนำไปสู่การอ้างอิงหรือนำไปสู่ความเชื่อที่สามารถเป็นไปได้ว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์กับเงื่อนไขหรือข้อมูลซึ่งเป็นตัวอธิบาย ดังนั้นการอธิบายการเกิดขึ้นของรุ่งกินน้ำ การชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการอธิบายคือ การชี้ให้เห็นถึง

²¹ Ibid., pp. 7-8 .

²² Ibid., p. 10-11 .

²³ Ibid., p. 12 .

“กฎที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์แห่งแสงและสายตา” (optical law) ซึ่งการอธิบายด้วยกฎนี้สามารถชี้ให้เห็นถึงการพิสูจน์เชิงประจักษ์ด้วยการสังเกตเชิงประจักษ์อันเป็นเงื่อนไขประการที่ 2 ในการอธิบายตามแนวทางวิทยาศาสตร์

แสมเพล ได้เสนอต่อมาว่า การอธิบายตามวิธีการอธิบายแบบวิทยาศาสตร์นั้นมีรูปแบบการอธิบาย นั่นคือ การอธิบายโดยการสรุปจากกฎ (deductive nomological explanation) องค์ประกอบของรูปแบบการอธิบายนี้จะมีสองส่วน ส่วนแรกเรียกว่า ตัวอธิบาย (explanans) ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปที่ระบุความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไขมิใช่ระบุกฎซึ่งถูกค้นพบว่าเป็นความจริงสากลมาอธิบายความสัมพันธ์²⁴ และส่วนที่สอง คือ สิ่งที่ถูกอธิบาย (explanandum)²⁵

รูปแบบในการอธิบายนั้นมิใช่กฎ แต่เป็นกระบวนการในการนำเสนอความจริงที่ถูกค้นพบเป็นกฎสากล กฎสากลนี้อยู่เหนือพื้นที่และเวลา จะเป็นกฎที่ยืนยันความเป็นหนึ่งเดียวกันหรือกฎที่ควบคุมปรากฏการณ์เชิงประจักษ์ที่แสดงปรากฏการณ์ในแต่ละพื้นที่และเวลาต่างกัน เมื่อเราสามารถค้นพบ กฎสากล นี้ และนำไปเป็นตัวอธิบายหรือเป็นเงื่อนไขแล้ว สิ่งที่ถูกอธิบายหรือผลลัพธ์ของสาเหตุจะมีความแน่นอนอนอย่างที่สุด ตรงกันข้ามกับ การสรุปจากเหตุบังเอิญ (accidental generalization) คือ สิ่ง que แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ที่ปรากฏอยู่ โดยข้อแตกต่างระหว่างกฎและการสรุปจากเหตุบังเอิญคือ กฎสากลจะควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล แต่ การสรุปจากเหตุบังเอิญจะไม่ควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุและผล เช่น เมื่อนำน้ำไปต้มในหม้อ น้ำจะเดือด กฎสากลจะควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุและผลโดยชี้ให้เห็นถึงผลลัพธ์ว่า น้ำจะเดือดเมื่ออุณหภูมิ น้ำ 100 องศา แต่ในขณะที่การสรุปจากเหตุบังเอิญจะไม่มีตัวควบคุมใด ๆ ระหว่างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ²⁶ อย่างไรก็ตาม รูปแบบการอธิบายทางวิทยาศาสตร์มิได้อ้างอิงกับกฎสากลเพียงอย่างเดียว แต่รูปแบบการอธิบายทางวิทยาศาสตร์อีกรูปแบบหนึ่งที่นักรัฐศาสตร์นิยมใช้อ้างอิง คือ การอธิบายด้วยรูปแบบความน่าจะเป็น (probabilistic explanation)

²⁴ Hempel. C. Philosophy of Natural Science . (Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1966). p. 53 .

²⁵ Ibid., p. 52 .

²⁶ Ibid., pp. 55-56 .

ซึ่งแม้ว่าวิธีการอธิบายแบบนี้จะควบคุมความสัมพันธ์เชิงสาเหตุได้ไม่แน่นอนเท่ากับการอ้างอิงกฎสากล แต่ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุนั้นก็มีความน่าจะเป็นสูง²⁷

ทั้งการแยกองค์ความรู้ระหว่างวิทยาศาสตร์กับสามัญสำนึกและวิธีการอธิบายทางวิทยาศาสตร์ได้ทำให้นักรัฐศาสตร์ขบวนการพฤติกรรมทางการเมืองต้องการทำให้องค์ความรู้ทางการเมืองแตกต่างจากสามัญสำนึกทางการเมืองและวิธีการอธิบายของรัฐศาสตร์แนวทางการศึกษาดั้งเดิม การสร้างองค์ความรู้ทางการเมืองให้แตกต่างจากสามัญสำนึกและแนวทางการศึกษาดั้งเดิมเห็นได้จากสิ่งที่นักรัฐศาสตร์ อาทิ เดวิด อีสตัน (David Easton) คาร์ล ดัตช์ (Karl Deutsch) โรเบิร์ต ดาล (Robert Dahl) ทีโอดอร์ โลวี (Theodore Lowi) และคาร์ล ฟรีดริช (Carl Fredrich) ได้ละทิ้งการวิวาทะทางปรัชญาความรู้ ระเบียบวิธีการศึกษา และจริยศาสตร์ทำให้น้ำที่ดังกล่าวเป็นของนักปรัชญาการเมืองและนักทฤษฎีการเมือง อาทิ ลีโอ สเตราส์ (Leo Strauss) เฮอริเบิร์ต สโตริง (Herbert Storing) เป็นผู้สร้างองค์ความรู้และถกเถียงถึงปรัชญาสังคมศาสตร์ที่เหมาะสมกับรัฐศาสตร์ ส่วนนักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์มีหน้าที่หลักในการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์และองค์ความรู้ที่เป็นระบบทั้งวิธีการอธิบายและการทดสอบทฤษฎีมาศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง²⁸

วิธีการอธิบายที่นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์รับมาจากองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และนักปรัชญาปฏิฐานนิยม คือ วิธีการอธิบายโดยอาศัยกฎ (nomological explanation) ในหนังสือ Scope and Methods of Political Science ในบทที่ 7 หัวข้อ Explanation and Prediction in Political inquiry ผู้เขียนคือ ฮันส์ ซี ไอแซก ได้อ้างคำพูดของ เออร์เนส เนเกล ว่า “เป้าหมายที่แตกต่างขององค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ คือ การเตรียมการอธิบายที่เป็นระบบ” ไอแซก ได้อ้างคำพูดดังกล่าวเพื่อเป็นตัวแทนด้านแนวคิดที่นักศึกษาทางรัฐศาสตร์ควรรับเอาองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นแนวทางในการศึกษาทางรัฐศาสตร์²⁹

²⁷ Ibid., pp. 58-59 .

²⁸ Barber. B. The Politics of Political Science : Value-free Theory and the Wolin – Strauss Dust-up of 1963. (The American Political Science Review, Vol. 100, No. 4 (Nov., 2006), p. 540.

²⁹ Isaak. A., Scope and methods of political science: an introduction to the methodology of political inquiry, (Homewood,: Dorsey Press, 1975) p.105.

รูปแบบในการอธิบายของนักรัฐศาสตร์ก็รับอิทธิพลโดยตรงจากวิธีการอธิบายทางวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ รูปแบบการอธิบายจะประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ ตัวอธิบาย (explanans) และ สิ่งที่ถูกอธิบาย (explanandum) ความพิเศษของการอธิบายของรูปแบบนี้คือ ความสัมพันธ์ทางตรรกะ (logical connection) ระหว่างข้ออ้างกับข้อสรุป กล่าวคือ ถ้าข้ออ้างจริงแล้วข้อสรุปจะถูกบังคับให้จริงตามข้ออ้าง นอกจากรูปแบบการอธิบายโดยอาศัยกฎแล้ว การศึกษาทางรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ยังรับเอารูปแบบการอธิบายของวิทยาศาสตร์มาอีก รูปแบบหนึ่งคือ รูปแบบการอธิบายความเป็นไปได้ทางสถิติ (statistic probabilistic explanation) ซึ่งความแตกต่างของการอธิบายรูปแบบนี้กับวิธีการอธิบายโดยอาศัยกฎจะอยู่ที่ ความสัมพันธ์ทางตรรกะระหว่างข้ออ้างกับข้อสรุปมิได้รับประกันความจริงแน่นอนหากเทียบกับวิธีการอธิบายโดยอาศัยกฎ³⁰

วิธีการอธิบายที่รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์รับเอามาจากปรัชญาปฏิฐานนั้นนักรัฐศาสตร์อย่าง มูน (Donald Moon) ได้กล่าวอ้างถึงความสำเร็จของการนำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองซึ่งเริ่มตั้งแต่นักปรัชญาการเมืองชื่อ โทมัส ฮอบบส์ (Thomas Hobbes) จนถึงการครอบงำของแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ในช่วงทศวรรษที่ 1950 วิทยาศาสตร์ได้มีคุณูปการสำคัญกับการศึกษาทางรัฐศาสตร์นับตั้งแต่ รูปแบบการอธิบาย วิธีการวิทยาศาสตร์สำหรับเก็บรวบรวม การจัดประเภทของข้อมูล การทำนายปรากฏการณ์ทางการเมืองทำให้นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมทางการเมืองเชื่อว่า ถ้าการศึกษาทางรัฐศาสตร์นำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้จะสามารถเข้าถึงความรู้ที่ถูกต้องได้ จนมูนเองก็ยอมรับและอ้างแนวคิดของ เจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาส ว่า “ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าประสบความสำเร็จในบริบทของการใช้วิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือไม่ว่าจะใช้ทดลองหรือการใช้เทคโนโลยีประยุกต์”³¹

1.2) การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้พัฒนาวิธีการทางรัฐศาสตร์

³⁰ Ibid., pp. 108-109 .

³¹ Moon. J. The logic of political inquiry : A synthesis of opposed perspective, In Handbook of political science, Greenstein. F. eds. (Mass.: Addison-Wesley, 1975) p.134.

การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้พัฒนาวิธีการ (method) ทางรัฐศาสตร์ เป็นผลมาจากการปฏิบัติพฤติกรรมศาสตร์ องค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์จึงมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวัดขนาดของข้อมูลรวมถึงการใช้วิธีการเชิงปริมาณอื่น ๆ ที่ได้ประยุกต์จากวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง การให้ความสำคัญกับวิธีการเชิงปริมาณดังกล่าวไม่เคยมีมาก่อน จนกระทั่งมีการรณรงค์ให้มีการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาเป็นเครื่องมือในการศึกษาโดยขบวนการพฤติกรรมทางการเมืองซึ่งเห็นได้จาก บทความที่ตีพิมพ์ลงในวารสาร American Political Science Review ไม่มีการตีพิมพ์บทความเกี่ยวกับวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเลยจนกระทั่งปี 1930 และเริ่มมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ภายหลังจากมีการปฏิบัติพฤติกรรมศาสตร์ในปี 1950³²

องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่นักรัฐศาสตร์นำมาประยุกต์ใช้เป็นวิธีการในการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองได้แก่ วิธีการสำรวจ (survey) วิธีการวิเคราะห์ปรากฏการณ์และข้อมูลจากสื่อสารมวลชน และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

วิธีการสำรวจจะให้ประโยชน์กับนักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ตรงที่วิธีการนี้จะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อ พฤติกรรมของปัจเจกบุคคล ยิ่งไปกว่านั้น วิธีการสำรวจยังใช้ออกแบบงานวิจัย การเปรียบเทียบข้อมูลที่ต่างพื้นที่และเวลา วิธีการสำรวจนี้ปรากฏครั้งแรกในปี 1930 แต่ยังมีได้ถูกนำมาใช้ศึกษาในวงวิชาการทางรัฐศาสตร์จนกระทั่งมีการเลือกตั้ง 2 ครั้งสำคัญในสหรัฐอเมริกาในปี 1948 คือ การเลือกตั้งที่เมือง อีรี (Erie) และรัฐโอไฮโอ (Ohio) โดย ลาซาฟีล (Lazarsfeld) และผู้ช่วยวิจัยที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย นอกจากนี้ วิธีการสำรวจยังถูกนำมาใช้ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมือง (political culture) โดยอัลมอนด์และเวอร์บา ในปี 1963 ศึกษาพรรคการเมืองโดย เอลเดอร์เฟลด์ (Eldersveld) ในปี 1964 ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดย เวอร์บา ในปี 1972 ศึกษาการกล่อมเกลางานการเมืองโดย เจนนิงส์ (Jennings) และ เนอิมิ (Neimi) ในปี 1981³³

วิธีการวิเคราะห์ปรากฏการณ์และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อสารมวลชน วิธีการวิเคราะห์ปรากฏการณ์จะชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาสาเหตุและ

³² Brady. H, Collier. D. Box-Steffensmeier. J. Overview of Political Methodology : Post-Behavioral Movement and Trends. In The Oxford handbook of political science, Goodin. E. R. eds (Oxford : Oxford University Press, 2009), pp. 1016-1017

³³ Ibid., p. 1017.

ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นหรือดำรงอยู่ภายในปรากฏการณ์ วิธีการนี้จะระบุให้ผู้ศึกษาวิเคราะห์ปรากฏการณ์จากการรู้วัน เดือน ปี ลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์ เป้าหมาย เช่น การนำวิธีการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ไปศึกษาการเดินชุนนุมประท้วง ส่วนวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อสารมวลชนเริ่มต้นในทศวรรษที่ 1930 จากงานของ ลาสเวล (Harold Lasswell) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลนี้จะเป็นวิธีการที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนวิธีการวิเคราะห์ปรากฏการณ์เพราะวิธีการนี้จะทำให้ผู้ศึกษารู้และเข้าใจปรากฏการณ์มากขึ้นจากหนังสือพิมพ์ ข่าว และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต³⁴

วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเริ่มต้นในปี 1930 ด้วยเนื้อหาของข้อมูลที่มีจำนวนมากและทวีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ คอมพิวเตอร์จึงเป็นอุปกรณ์สำคัญที่จะช่วยวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ ตัวอย่างของการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยคอมพิวเตอร์เห็นได้จากงานวิจัยของมหาวิทยาลัยอิลลินอย (Illinois) ได้เก็บรวบรวมเนื้อหาทั้งหมดจากสื่อสิ่งพิมพ์ อาทิ New York Time, The Wall Street Journal, BBC's Summary of World Broadcasts และ The Foreign Broadcast Information Service Report โดยผลลัพธ์จากการใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจากคอมพิวเตอร์ สามารถจำแนกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ 200 เหตุการณ์ภายในระยะเวลา 60 ปี³⁵

4.2) แนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์สามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากคุณค่าได้หรือไม่

การแยกค่านิยม (value) ออกจากข้อเท็จจริงในการศึกษาปรากฏการณ์มีเป้าหมายเพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการวิเคราะห์ อธิบายและศึกษา แนวคิดและวิธีการศึกษาดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมือง การแยกค่านิยมออกจากข้อเท็จจริงตามแนวทางการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์เป็นความต้องการแยกการศึกษาและวิเคราะห์สิ่งที่เป็นจริงออกจากการศึกษาเพื่อเสนอแนะ (prescriptive) และมุ่งค้นหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ดำรงอยู่ในปรากฏการณ์³⁶ ในลักษณะวิทยาศาสตร์ ดังนั้น การศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จึงให้

³⁴ Ibid., p. 1019 .

³⁵ Ibid., p. 1020 .

³⁶ Gerring. J. and Yesnowitz. J. A Normative Turn in Political Science? . (Polity, Vol. 38, No. 1 (Jan., 2006), p. 102.

ความสำคัญในการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และปล่อยให้ให้นักปรัชญาการเมืองศึกษา ตัดสิน ประเมิน “คุณค่า” ซึ่งเป็นการศึกษาที่ไม่ปลอดจากค่านิยมส่วนบุคคล

จากข้อเสนอของแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ให้การศึกษาทาง รัฐศาสตร์แยกคุณค่าออกจากข้อเท็จจริงได้ก่อให้เกิดวิวาทะในวงวิชาการรัฐศาสตร์โดยเฉพาะการวิ วาทะระหว่างรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์กับรัฐศาสตร์แนวปรัชญาการเมือง เสตร้าท์ แสดง ความไม่เห็นด้วยกับการศึกษาทางรัฐศาสตร์ซึ่งแยกค่านิยมออกจากข้อเท็จจริงว่า “เป้าหมายของ การกระทำทางการเมืองมีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่เลวและเพื่อเปลี่ยนแปลง บางสิ่งไปสู่สิ่งที่ดีกว่า” เสตร้าท์จึงอ้างว่า ทุก ๆ การกระทำทางการเมืองถูกชี้นำโดยการพิจารณาสิ่ง ที่เลวกับสิ่งที่ดีกว่า³⁷ เสตร้าท์ จึงไม่เห็นด้วยกับแนวทางการศึกษาที่แยกค่านิยมออกจากข้อเท็จจริง เสตร้าท์เห็นว่า ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง เป็นไปไม่ได้เลยที่การศึกษาจะศึกษาโดย ปราศจากการประเมินหรือการตัดสินเชิงคุณค่า เพราะ การประเมินหรือการตัดสินเชิงคุณค่าว่าสิ่ง ไหนดีหรือไม่ดี นำไปสู่การทำความเข้าใจ เสตร้าท์ ยกตัวอย่างว่า เมื่อนักสังคมศาสตร์แยกแยะ ระหว่างลักษณะนิสัยเผด็จการกับประชาธิปไตย สิ่งที่เราจะบ่งชี้ถึงลักษณะนิสัยเผด็จการคือ สิ่งที่ดี ของประชาธิปไตยซึ่งผู้มีนิสัยเผด็จการไม่เห็นด้วย³⁸

ข้อวิจารณ์ของ เสตร้าท์ ต่อการแยกคุณค่าออกจากข้อเท็จจริงของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรม ศาสตร์ ทำให้นักรัฐศาสตร์สายพฤติกรรมศาสตร์อย่าง ฮันท์ ยูเลา (Heinz Eulau) ออกมาปกป้อง แนวทางการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ว่า ข้อวิจารณ์ของนักปรัชญาการเมืองที่มีต่อการ แยกคุณค่าออกจากข้อเท็จจริงเป็นความเข้าใจผิดเกี่ยวกับแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนว พฤติกรรมศาสตร์ ข้อวิจารณ์ของปรัชญาการเมืองเข้าใจผิดการแยกคุณค่าออกจากข้อเท็จจริง เข้าใจว่า แนวคิดและวิธีการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์ปฏิเสธหรือละเลยการประเมินและตัดสินเชิง คุณค่า แต่ ยูเลา ตระหนักดีว่า รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ไม่สามารถปฏิเสธการประเมินค่าได้ เลยและยอมรับว่า กระบวนการในการวิจัยทางรัฐศาสตร์นับตั้งแต่การเลือกหัวข้อ ประเด็นใน การศึกษา การสรุปผลการวิจัยเป็นการตัดสินเชิงคุณค่าทั้งสิ้น เพียงแต่ว่า การตัดสินเชิงคุณค่าของ แนวคิดและวิธีการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์เป็นไปตามแนวทางการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ซึ่งมิได้มี เป้าหมายหรืออคติหรือค่านิยมส่วนบุคคลกำหนดเอาไว้ล่วงหน้า ยิ่งไปกว่านั้น ทุก ๆ ขั้นตอนของ

³⁷ Strauss. L. *What is Political Philosophy? : The Problem of Political Philosophy.* , In *Behavioralism in Political Science.* Eulau. H. eds (Chicago: Atherton, 1971) p. 93.

³⁸ *Ibid.*, pp. 101 – 102 .

กระบวนการวิจัยของพฤติกรรมศาสตร์จะเปิดเผยให้เห็นถึง ทัศนคติ ที่มีอยู่ในตัวผู้ศึกษาออกมาให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ผ่านกระบวนการทดสอบเชิงประจักษ์ตั้งแต่ สมมุติฐาน ทฤษฎีรวมถึงขั้นตอนทุกขั้นตอนในกระบวนการวิจัย³⁹ ซึ่งแนวทางการศึกษาอื่นโดยเฉพาะปรัชญาการเมืองมิเคยให้คำตอบที่น่าพอใจเลยกับคำถามที่ว่า “How would you know if you were wrong ?”⁴⁰

4.3) อะไรคือหน่วยในการวิเคราะห์ของการศึกษาทางรัฐศาสตร์

สิ่งที่เห็นได้ชัดจากนักรัฐศาสตร์แนวสถาบันทางการเมืองคือ การตระหนักถึงสถานะของแนวคิดและวิธีการศึกษาสถาบันทางการเมืองในยุคพฤติกรรมศาสตร์ว่า “แทนที่นักรัฐศาสตร์จะศึกษาพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลซึ่งเกิดขึ้นจริง นักรัฐศาสตร์แนวสถาบันทางการเมืองกลับไปวิเคราะห์รัฐธรรมนูญหรือระบบกฎหมายที่ถูกรื้อขึ้นมา”⁴¹ คงจะเป็นตัวแทนแนวคิดและข้อวิพากษ์วิจารณ์อย่างดีต่อการเปลี่ยนหรือการให้ความสำคัญกับหน่วยในการวิเคราะห์ (unit of analysis) กับปัจเจกบุคคลมากกว่าสถาบันทางการเมือง

อะไรคือหน่วยในการวิเคราะห์ของรัฐศาสตร์ได้เป็นข้อถกเถียงและวิวาทะกันระหว่างแนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์แนวสถาบันทางการเมืองกับรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ ข้อถกเถียงดังกล่าวเป็นข้อเสนอของนักรัฐศาสตร์ขบวนการพฤติกรรมทางการเมืองที่รณรงค์ให้วงวิชาการทางรัฐศาสตร์หันมาศึกษาการเมืองโดยใช้พฤติกรรมของปัจเจกบุคคลในปรากฏการณ์เป็นหน่วยในการวิเคราะห์แทนสถาบันทางการเมือง การให้ความสำคัญกับพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ดังกล่าวมีที่มาจากแนวคิดและวิธีการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์ยอมรับการตัดสินความจริงจากประสบการณ์เชิงประจักษ์และการพิสูจน์ด้วยการสังเกตจากปรัชญาปฏิฐานนิยม⁴² ทำให้แนวทางในการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์ระบุนหน่วยในการวิเคราะห์เป็นพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล

³⁹ Eulau. H. Values and Behavioral Science: Neutrality Revisited. (The Antioch Review, Vol. 28, No. 2 (Summer., 1968), pp. 161-163.

⁴⁰ Sanders. D. Behavioralism. In Theory and methods in political science 3 ed. , Marsh. D. and Stoker. G. eds. (Houndmills: PALGRAVE, 2002), p. 29.

⁴¹ Lowndes. V. Institutionalism. In Theory and methods in political science. , Marsh. D. and Stoker. G. eds. (Houndmills: PALGRAVE, 2002), p. 90.

⁴² Sanders. D. Behavioralism. In Theory and methods in political science. , Marsh. D. and Stoker. G. eds. (Houndmills: PALGRAVE, 2002), p. 46 .

การให้ความสำคัญกับพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลเป็นหน่วยในการวิเคราะห์มิได้หมายความว่า แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จะมีข้อจำกัดในการศึกษาพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ยังให้ความสำคัญกับการแสดงพฤติกรรมของกลุ่มอีกด้วยซึ่งเห็นได้จากนักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศประชาธิปไตย ศึกษากลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมือง การศึกษาดังกล่าวจึงเป็นการศึกษาในฐานะที่ปรากฏการณ์เหล่านั้นเป็นผลมาจากหน่วยรวมของปัจเจกบุคคล (collective behavior) ที่ปัจเจกบุคคลแต่ละคนแสดงพฤติกรรมแสดงปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม⁴³

แม้ว่าการเลือกให้ความสำคัญกับพฤติกรรมปัจเจกบุคคลเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ ก็ได้หมายความว่า แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จะปฏิเสธการไม่มีอยู่จริงของสถาบันทางการเมือง เพียงแต่ว่า การมีอยู่จริงของสถาบันทางการเมืองไม่สามารถมีอยู่หรือดำรงอยู่อิสระจากปัจเจกบุคคล สถาบันทางการเมืองที่ดำรงอยู่ในสังคมจึงไม่มีความแตกต่างจากรูปแบบการแสดงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล เมื่อเรากล่าวถึงคำพิพากษาของศาล เราก็ศึกษาถึงการแสดงพฤติกรรมของศาล และเมื่อเรากล่าวถึงการบัญญัติกฎหมาย กฎหมายนั้นก็มีความเข้าใจในการกำหนดหรือควบคุมพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล ดังนั้น สถาบันทางการเมืองในความเข้าใจของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ คือ ระบบพฤติกรรมที่ไม่สามารถดำรงอยู่แยกออกจากปัจเจกบุคคล เช่นเดียวกับกับพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลที่ไม่สามารถดำรงอยู่แยกออกจากสถาบันทางการเมือง⁴⁴

4.4) การวิพากษ์ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส

จากประเด็นปัญหาที่กรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสได้ชี้ให้เห็น ได้แก่ 1) การศึกษาทางรัฐศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองได้หรือไม่ 2) การศึกษาทางรัฐศาสตร์สามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากคุณค่าได้หรือไม่ และ 3) อะไรคือหน่วยในการวิเคราะห์ทางรัฐศาสตร์ ประเด็นปัญหาทั้งสามซึ่งเกิดจากการวิวาทะระหว่างนักรัฐศาสตร์ซึ่งยึดแนวการศึกษาดั้งเดิมกับแนวทาง

⁴³ Eulau. H. The Behavioral persuasion in politics. (Bombay, Vakils : Feffer and Simons Prirate, 1963), p . 15 .

⁴⁴ *Ibid.*, p. 16 .

การศึกษาวิทยาศาสตร์ทางการเมืองสามารถเชื่อมโยงกันภายใต้กรอบในการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสได้ดังนี้

ปัญหาที่ 1 การศึกษาทางรัฐศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองได้หรือไม่ ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสได้ชี้ว่า ปัญหาที่ 1 เป็นปัญหาในด้านระเบียบวิธีการศึกษา (methodology) เพราะ การเป็นหรือไม่เป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองนั้น ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสได้ชี้ให้เห็นว่า เงื่อนไขการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองอยู่ที่การรับวิธีการอธิบายตามวิธีการอธิบายทางวิทยาศาสตร์และการรับวิธีการทางวิทยาศาสตร์สำหรับการจำแนกประเภทและการวัดขนาดของข้อมูล

ปัญหาที่ 2 การศึกษาทางรัฐศาสตร์สามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากคุณค่าได้หรือไม่ ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสได้ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาที่ 2 เป็นปัญหาในด้านระเบียบวิธีการศึกษาเช่นเดียวกับกับปัญหาที่ 1 เพราะ การแยกข้อเท็จจริงออกจากคุณค่านั้นเป็นแนวทางในการสร้างทฤษฎีที่ปราศจากอคติจากการพิสูจน์ผิดและความถูกต้องของทฤษฎีด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์

ปัญหาที่ 3 อะไรคือหน่วยในการวิเคราะห์ทางรัฐศาสตร์ ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสได้ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาที่ 3 เป็นปัญหาในด้านระดับในการอธิบาย (level of explanation) ปัญหาระดับการอธิบายเป็นการวิวาทะกันระหว่าง การศึกษาทางรัฐศาสตร์ควรมีหน่วยการวิเคราะห์อยู่ที่ปัจเจกบุคคลหรือสถาบันทางการเมืองหรือหน่วยรวมนั่นเอง

ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสสามารถเชื่อมโยงประเด็นปัญหาทั้ง 3 ก่อนการวิพากษ์ได้ดังนี้

ปัญหาที่ 1 และปัญหาที่ 2 เป็นปัญหาเดียวกันตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาส คือ ปัญหาด้านระเบียบวิธีการศึกษาซึ่งปัญหานี้ที่รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ได้รับระเบียบวิธีการวิเคราะห์เชิงประจักษ์มาเป็นแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์เพื่อ การเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองภายใต้สองเงื่อนไข คือ การใช้วิธีการอธิบายโดยอาศัยกฎด้วยการชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ และการพิสูจน์ความถูกต้องและผิดของทฤษฎีเพื่อขจัดอคติและคุณค่าที่มีอยู่ ส่วนปัญหาที่ 3 ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสเป็นปัญหาด้านระดับของการอธิบายซึ่งปัญหานี้ที่รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ได้รับระเบียบวิธีการวิเคราะห์เชิงประจักษ์มาเป็นแนวคิดและวิธีการศึกษา รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรม

ศาสตร์จึงเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ในระดับปัจเจกบุคคล เพราะ การอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุนั้นจะเน้นการสังเกตการแสดงผลพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลซึ่งเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

ดังนั้น การเชื่อมโยงทั้งสามปัญหาจึงเป็นการเชื่อมโยงระหว่างระเบียบวิธีการศึกษากับระดับของการอธิบายซึ่งนักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ได้แก้ไขปัญหทั้งสามจากการอธิบายโดยอาศัยกฎและการพิสูจน์ความถูกต้องของทฤษฎีเพื่อองค์ความรู้วัตถุวิสัยปราศจากอคติ และการอธิบายตามแนวคิดและวิธีการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์จึงเป็นการอธิบายในระดับปัจเจกบุคคลอย่างไม่ต้องสงสัย

ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสได้วิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ด้วยการวิพากษ์ให้เห็นถึงอุดมการณ์หรืออำนาจหรือความเชื่อที่กำหนดการแสดงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล ในกรณีนี้คือ ความเชื่อในองค์ความรู้วัตถุวิสัยอย่างไร้จิตสำนึก (unconscious) หรือเชื่อในฐานะเป็นอุดมการณ์ (ideology) ต่อระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์หรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์ว่าเป็นวิธีการเดียวอันจะนำมาซึ่งความรู้วัตถุวิสัย

ภาพลวงตาขององค์ความรู้วัตถุวิสัย (illusion of objectivism) จึงเป็นความเชื่อของนักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ที่กรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสชี้ให้เห็น การวิพากษ์ตามกรอบของฮาเบอร์มาสจึงมีหน้าที่วิพากษ์ให้เห็นถึงความเข้าใจผิดหรือจิตไร้สำนึกของนักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ให้ตระหนักรู้ในตนเอง (self-reflection) กลับมามีจิตสำนึกว่าองค์ความรู้ที่ตนเองอ้างความเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้

1) แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ไม่สามารถเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองได้

นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์เชื่อว่า การศึกษาทางรัฐศาสตร์สามารถเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองได้หากนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาและอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมือง แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จึงเป็นวิธีการศึกษาที่เลียนแบบวิธีการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์นับตั้งแต่การมุ่งค้นหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ในการเกิดพฤติกรรมทางการเมืองซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการทำนายปรากฏการณ์ การพิสูจน์ความถูกต้องของทฤษฎีและหลักเกณฑ์ทั่วไป การให้ความสำคัญกับเทคนิคหรือเครื่องมือที่แม่นยำในการเก็บข้อมูล การให้ความสำคัญกับการศึกษาในเชิงปริมาณ การแยกค่านิยมออกจากปรากฏการณ์ การศึกษาปรากฏการณ์อย่างมีระเบียบแบบแผน ทั้งหมดนี้นอกจากนักรัฐศาสตร์

แนวพฤติกรรมศาสตร์จะสร้างให้การศึกษารัฐศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองหรือสร้างให้การศึกษารัฐศาสตร์มีสถานะเทียบเท่ากับวิทยาศาสตร์แล้ว ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสจะวิพากษ์ว่า แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งเป็นแนวการศึกษาหลักของการศึกษารัฐศาสตร์ยังพ่ายแพ้ (succumb) ให้กับภาพลวงตาขององค์ความรู้ที่มาจากวิธีการศึกษาว่าเป็นองค์ความรู้ที่มีลักษณะวัตถุวิสัย (illusion of objectivism)

ภาพลวงตาของวัตถุวิสัยได้ตบตานักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ที่ศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองตามแนวคิดและวิธีการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งอธิบายการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองด้วยวิธีการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างสม่าเสมอว่าเป็นสิ่งที่สามารถค้นพบได้ในรูปแบบของกฎหรือหลักเกณฑ์ทั่วไป กฎหรือหลักเกณฑ์ทั่วไปนี้จะเป็นตัวอธิบายซึ่งอธิบายและควบคุมความสัมพันธ์เชิงสาเหตุซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการทำนายปรากฏการณ์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ความเชื่อในภาวิสัยขององค์ความรู้ที่มาจากวิธีการทางวิทยาศาสตร์ทำให้นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์และแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์มีสมมุติฐานถึงสิ่งที่ดำรงอยู่ในปรากฏการณ์ทางการเมืองว่ามีลักษณะเป็นโครงสร้างของการอธิบายซึ่งประกอบไปด้วยตัวอธิบายและสิ่งที่ถูกอธิบาย และโครงสร้างที่ดำรงอยู่ได้ด้วยการสังเกตหรือการใช้ประสบการณ์เชิงประจักษ์

ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสจึงวิพากษ์ให้เห็นว่าแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ตกอยู่ภายใต้อุดมการณ์หรือจิตไร้สำนึกของภาพลวงตาที่ระบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์สร้างขึ้นมาและมีอิทธิพลจนกระทั่งนักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์หลงเชื่อจนอ้างความรู้ที่มาจากแนวคิดและวิธีการศึกษาของตนเองว่าเป็นองค์ความรู้วัตถุวิสัยปราศจากอคติทั้งที่แท้จริงแล้วนักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์และแนวคิดและวิธีการศึกษาแนวพฤติกรรมศาสตร์ได้ปิดบังหรือไม่ตระหนักถึงสิ่งที่ตนเองอธิบาย

การอ้างวิธีการทางวิทยาศาสตร์นำไปสู่จิตไร้สำนึกหรือภาพลวงตาขององค์ความรู้วัตถุวิสัย การอ้างความรู้วัตถุวิสัยดังกล่าวเป็นความเข้าใจผิดของกระบวนการปิดบังหรือไม่ตระหนักในตนเองว่าองค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์ที่มาจากวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไม่สามารถปิดบังวิธีการแสวงหาความรู้ก่อนประสบการณ์ได้ (a priori) ดังนั้น ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสจึงวิพากษ์ให้เห็นว่า นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ตกอยู่ภายใต้อุดมการณ์ขององค์ความรู้วัตถุวิสัยปราศจากอคติ และ นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์เข้าใจผิดถึงสิ่งที่เป็นพื้นฐานที่สุด นั่นคือ การเข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้ศึกษากับสิ่งที่ถูกศึกษาว่า สิ่งที่ถูกศึกษาเป็นสิ่งที่แยก

ออกเป็นอิสระจากตัวผู้ศึกษา ทั้ง ๆ ที่ ความรู้ที่มาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ศึกษากับสิ่งที่ถูกศึกษา มีความรู้ก่อนประสบการณ์ (a priori) แฝงอยู่ นั่นคือ การรักษาชีวิตของตนเอง (self-preservation)

นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ที่ไม่ตระหนักรู้และตกอยู่ภายใต้อุดมการณ์ความรู้วัตถุวิสัยที่มาจากวิธีการทางวิทยาศาสตร์จะแบ่งโลกทางกายภาพออกเป็นอิสระจากตัวผู้ศึกษา

ตัวผู้ศึกษามีหน้าที่ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ค้นหา “กฎทั่วไป” ที่ดำรงอยู่ในปรากฏการณ์ทางการเมือง และ “กฎทั่วไป” นี้จะดำรงอยู่เป็นอิสระจากตัวมนุษย์ไม่ว่า “กฎทั่วไปนี้” จะถูกค้นพบหรือไม่ก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาส ได้วิพากษ์ให้เห็นว่า ความรู้ที่มีอยู่ก่อนประสบการณ์ (a priori) มีอยู่ในตัวผู้ศึกษา ก่อนที่ตัวผู้ศึกษาจะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่ศึกษา นั่นคือ การรักษาชีวิตของตนเอง (self-preservation)

ความรู้ที่เกิดขึ้นมาจากปฏิสัมพันธ์ของตัวผู้ศึกษาที่มีความรู้ก่อนประสบการณ์กับสิ่งที่ถูกศึกษาจึงเป็นความรู้ที่มีผลประโยชน์ นั่นคือ การรักษาชีวิตของตนเอง ความรู้ที่มีผลประโยชน์นี้ ดังกล่าวทำให้ความรู้ใน “กฎทั่วไป” ที่รอนักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ค้นพบไม่สามารถอ้างว่าเป็นความรู้วัตถุวิสัยปราศจากอคติได้

กรณีศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่านักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งศึกษาปรากฏการณ์ด้วยแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ได้เลียนแบบวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ก็จะตกอยู่ภายใต้การครอบงำของอุดมการณ์องค์ความรู้วัตถุวิสัย คือ บทความเรื่อง Clouds, clocks and the study of Politics ของกาเบรียล เอ อัลมอนต์ ซึ่งเสนอว่า การอธิบายและการทำนายปรากฏการณ์ทางการเมืองไม่สามารถทำนายหรืออธิบายได้โดยตรงเหมือนนาฬิกาเท่ากับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ แต่ก็ไม่ถึงขนาดที่จะอธิบายหรือทำนายไม่ได้เหมือนกับการเคลื่อนตัวของก้อนเมฆ แม้ว่าข้อเสนอของอัลมอนต์ดังกล่าวจะเป็นการวิพากษ์ต่อแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งเชื่อในคำอธิบายและการทำนายปรากฏการณ์ทางการเมืองของตนเองว่าแม่นยำมีสถานะเทียบเท่ากับวิทยาศาสตร์ว่าเป็นความเชื่อที่ผิด เพราะอัลมอนต์ใช้แนวคิดทางภาววิทยาของสิ่งที่ศึกษาเพื่อชี้ให้เห็นว่า ภาววิทยาของวิทยาศาสตร์กับรัฐศาสตร์มีความแตกต่างกัน แต่สิ่งที่อัลมอนต์และนักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์เหมือนกันคือ ทั้งคู่ตกอยู่ภายใต้อุดมการณ์ขององค์ความรู้วัตถุวิสัยจากการที่ทั้งคู่ได้แยกโลกของปรากฏการณ์ออกเป็นอิสระเพื่อรอให้ผู้ศึกษาค้นพบ

การตกอยู่ภายใต้จิตใจสำนึกในองค์ความรู้วัตถุวิสัยเห็นได้จากนักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์อย่าง เดวิด ฮีลตัน เชื่อในวิธีการแสวงหาความรู้แบบวิทยาศาสตร์ ทำให้นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์นำจุดประสงค์ในการศึกษาของวิทยาศาสตร์มาเป็นจุดประสงค์เดียวกันในการศึกษาทางรัฐศาสตร์ คือ การค้นหากฎหรือความสม่ำเสมอที่ดำรงอยู่ในปรากฏการณ์ทางการเมือง ฮีลตันกล่าวว่า ความรู้จะน่าเชื่อถือต่อเมื่อความรู้นั้นเป็นระบบและสามารถนำไปใช้กับการศึกษาปรากฏการณ์ได้ทุกปรากฏการณ์⁴⁵ ในกรณีของอัลมอนต์ แม้ว่าเขาจะอ่านงานของคาร์ล ปอปเปอร์ซึ่งเป็นนักปรัชญาวิทยาศาสตร์ที่วิพากษ์ปรัชญาปฏิฐานนิยมและเสนอแนวคิดเรื่องการอุปมาด้านภาววิทยาที่อัลมอนต์นำมาอธิบายภาววิทยาทางการเมืองว่ามีความแตกต่างจากภาววิทยาของวิทยารวมชาติ อัลมอนต์ก็ยังตกอยู่ภายใต้อุดมการณ์ของความรู้วัตถุวิสัย เพราะอัลมอนต์ได้แยกการมีอยู่ของความสม่ำเสมอของ "กฎทั่วไป" ที่ดำรงอยู่ในปรากฏการณ์ทางการเมืองที่ไม่สามารถกำหนดได้เที่ยงตรงเหมือนนาฬิกาออกจากตัวผู้ศึกษาเช่นเดียวกันกับนักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์คนอื่น ๆ⁴⁶ ทำให้อัลมอนต์และนักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์คนอื่น ๆ ตกอยู่ภายใต้อุดมการณ์ความรู้วัตถุวิสัยที่ไม่ตระหนักถึง การรักษาชีวิตตนเอง ซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่แฝงอยู่เบื้องหลังการได้มาซึ่งความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ทางการเมือง

2) แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ไม่สามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากคุณค่าได้

นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์เห็นว่าการศึกษาในเชิงปรัชญาการเมืองเป็นแนวการศึกษาที่ไม่ปลอดจากค่านิยมส่วนบุคคลและการอธิบายทั้งหลายของการศึกษาแบบนี้ไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องจากหลักฐานเชิงประจักษ์ได้ ดังนั้น นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จึงเสนอให้แยกค่านิยม (value) หรือการประเมินคุณค่าสิ่งที่ศึกษาออกจากการอธิบายสิ่งนั้นตามหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการวิเคราะห์

การแยกค่านิยมออกจากการอธิบายตามแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์เป็นข้อเสนองานระเบียบวิธีการศึกษาที่มีต่อแนวทางในการศึกษาปรากฏการณ์

⁴⁵ Almond. G. with Gengo. S. Cloud, Clock, and the Study of Politics. In Almond. G. eds. A discipline divided: schools and sects in political science (London: SAGE, 1990) , p. 40 .

⁴⁶ *ibid.*, p. 36 .

โดยเป้าหมายของการแยกค่านิยมออกจากการอธิบายมีจุดประสงค์คือ การสร้างทฤษฎีที่ให้คำอธิบายซึ่งปราศจากอคติหรือทฤษฎีที่บริสุทธิ์ (pure theory) แต่ ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส ผู้วิจัยได้พบว่า แนวทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าวและการแยกค่านิยมออกจากปรากฏการณ์นั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ และแนวคิดตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสที่ใช้ได้แย่งความเป็นไปไม่ได้ที่จะแยกค่านิยมออกจากคำอธิบายเพื่อสร้างทฤษฎีบริสุทธิ์คือ แนวคิดเรื่อง knowledge constitutive interest

ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสได้ชี้ให้เห็นว่า เป้าหมายในการสร้างทฤษฎีที่ปราศจากอคติเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะ แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพหุติกรรมศาสตร์ซึ่งเริ่มต้นจากการสังเกตเชิงประจักษ์เป็นการสังเกตที่มีทฤษฎีแฝงเร้นอยู่ (theory laden) แม้ว่านักปรัชญาวิทยาศาสตร์และนักรัฐศาสตร์ได้ตระหนักถึงปัญหาในด้านนี้⁴⁷ แต่ไม่มีนักปรัชญาวิทยาศาสตร์หรือนักรัฐศาสตร์คนใดที่จะวิเคราะห์ถึงสิ่งที่เป็นทฤษฎีแฝงเร้นอยู่ในการสังเกตเชิงประจักษ์ว่าคืออะไร นอกจากการชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปไม่ได้ที่จะสร้างทฤษฎีที่ปราศจากอคติหรือคำอธิบายที่สามารถแยกคุณค่าออกจากคำอธิบายได้ด้วยแนวคิดทฤษฎีแฝงเร้น

ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสสิ่งที่แอบแฝงมากับความเชื่อในความบริสุทธิ์ของทฤษฎีคือ ตัวแนวคิดและวิธีการศึกษาหรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่รัฐศาสตร์แนวพหุติกรรมศาสตร์ยืมมาเพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างทฤษฎีที่บริสุทธิ์ แต่แท้จริงแล้ว แนวคิดและวิธีการศึกษาดังกล่าวมี “ผลประโยชน์” (interest) ที่เป็นทฤษฎีแฝงเร้นอยู่ ดังนั้น นักรัฐศาสตร์แนวพหุติกรรมศาสตร์ได้ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ศึกษาปรากฏการณ์ ทฤษฎีหรือผลประโยชน์ที่แฝงเร้นอยู่จึงไม่ได้แฝงเร้นอยู่กับการสังเกตเท่านั้นแต่แฝงเร้นอยู่ตลอดเวลาที่นักรัฐศาสตร์แนวพหุติกรรมศาสตร์ใช้แนวคิดและวิธีการศึกษาพหุติกรรมศาสตร์ดำเนินงานวิจัย เพราะ แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพหุติกรรมศาสตร์มีผลประโยชน์ที่แฝงมาพร้อมกับวิธีการศึกษา นั่นคือ การควบคุมตัวแปร การทำนายปรากฏการณ์ การแยกคุณค่าออกจากคำอธิบายจึงไม่สามารถแยกได้เพราะแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพหุติกรรมศาสตร์มี ผลประโยชน์ หรือคุณค่า และอคติซึ่งนำผู้วิจัยในการสร้างองค์ความรู้

⁴⁷ Hawkesworth. M. and Kogan. M. eds. Encyclopedia of government and politics. (London : Routledge, 1992) , p. 10 .

ที่มาของผลประโยชน์ในแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสได้ชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปไม่ได้ในการสร้างทฤษฎีที่บริสุทธิ์ มาจากแนวคิดด้านญาณวิทยา (epistemology) ของเจอร์เก็นท์ ฮาเบอร์มาสซึ่งเขาต้องการชี้ให้เห็นว่า วิธีการแสวงหาความรู้ก่อนประสบการณ์ (transcendental inquiry) คือ ทฤษฎีแฝงเร้นขณะที่เรากำลังใช้ประสบการณ์ในการรับรู้โลกจะมีผลประโยชน์ที่ชี้ให้เห็นเพียงอย่างเดียว คือ การรักษาชีวิตของตนเอง (self-preservation)

การรักษาชีวิตของตนเองเป็นทฤษฎีแฝงเร้นซึ่งชี้ให้เห็นมนุษย์สร้างองค์ความรู้ สร้างระเบียบวิธีการในการศึกษา แนวคิดและวิธีการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์นี้เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จึงใช้แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จากการถูกผลประโยชน์ที่ชี้ให้เห็น และผลประโยชน์นั้นคือการควบคุมและการทำนายปรากฏการณ์ และใช้แนวทางการศึกษานี้สร้างองค์ความรู้ที่นำเชื่อถือด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อรักษาสถานะของการผูกขาดคำอธิบายทางการเมืองและความถูกต้องเอาไว้แต่เพียงผู้เดียว

ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสจึงได้วิพากษ์ถึงความเป็นไปไม่ได้ของแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ที่จะแยกคุณค่าออกจากคำอธิบายว่า “การเริ่มต้นการศึกษารัฐศาสตร์สมัยใหม่นั้นมีการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองโดยมีเป้าหมายเพื่อศึกษาและสร้างคำอธิบายที่บริสุทธิ์และปราศจากอคตินั้นเป็นเพียงแค่ความพยายามที่จะเข้าถึงความจริงบริสุทธิ์ในตัวของมันเอง (truth in itself) ซึ่งเป็นความพยายามที่เกิดจากความพ่ายแพ้หรือไม่ตระหนักรู้ถึงสิ่งที่แอบแฝงมาจนกระทั่งหลงเชื่ออย่างงมงายว่าทฤษฎีที่สร้างขึ้นจากแนวคิดและวิธีการศึกษาแนวพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งลอกแบบมาจากวิทยาศาสตร์จะให้แนวทางในการศึกษาที่ไร้มลทิน”

3) หน่วยในการวิเคราะห์ของการศึกษาทางรัฐศาสตร์อยู่ที่จิตไร้สำนึก

แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์มีหน่วยในการวิเคราะห์ คือปัจเจกบุคคล ทำให้แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์เน้นศึกษาและอธิบายการแสดงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล เพราะ นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์เชื่อว่า สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นหน่วยใหญ่เกิดจากหน่วยเล็กมารวมกัน ดังนั้น ลักษณะทั้งหลายของหน่วยใหญ่ก็สามารถอธิบายได้จากลักษณะของหน่วยเล็กที่สุดที่มีคุณสมบัติทุกด้านเหมือนหน่วยใหญ่

ความพยายามจะเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จึงนำไปสู่การรับวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ซึ่งหน่วยในการวิเคราะห์ที่เล็กที่สุดคือ อะตอม ส่วน

ในทางรัฐศาสตร์นั้น แนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์จึงใช้ปัจเจกบุคคลเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ เพราะ กลุ่มคน สถาบันทางการเมือง สังคม เกิดจากการรวมตัวของปัจเจกบุคคล⁴⁸

การอธิบายตามแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งเน้นศึกษาและอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองจากระดับปัจเจกบุคคลอย่างมากเห็นได้จาก นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ยอมรับว่าในปรากฏการณ์ทางการเมืองมีองค์ประกอบที่ดำรงอยู่ในปรากฏการณ์สองส่วนที่เชื่อมโยงกันได้แก่ สถาบันทางการเมืองซึ่งเป็นหน่วยรวมของปัจเจกบุคคล และบรรดามนุษย์ที่เป็นปัจเจกบุคคลแต่สิ่งที่ยังดำรงอยู่จริงในปรากฏการณ์ทางการเมืองมีแต่ปัจเจกบุคคลเท่านั้น สถาบันทางการเมืองหาได้มีอยู่จริง หรือหาได้มีอยู่เป็นอิสระจากมนุษย์ไม่ ลักษณะต่าง ๆ ของสถาบันทางการเมืองจะเป็นอย่างไรนั้นจึงขึ้นอยู่กับการแสดงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลอันเป็นหน่วยรวมของสถาบันทางการเมือง⁴⁹

ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสได้ชี้ให้เห็นว่า หน่วยในการวิเคราะห์รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์มีหน่วยในการวิเคราะห์เป็น ปัจเจกบุคคล แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จึงมีระเบียบวิธีการศึกษาในการอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปรากฏการณ์ทางการเมืองคือ การอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการแสดงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลที่สามารถสังเกตเห็นได้ อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดและวิธีการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์กับหน่วยในการวิเคราะห์ดังกล่าวนอกจากจะมีปัญหาในการยอมรับหน่วยในการวิเคราะห์องค์รวมแล้ว ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสยังมีปัญหาในด้านการทำความเข้าใจหน่วยการวิเคราะห์ระดับปัจเจกบุคคลอีกด้วย เพราะ การเน้นแต่การอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เกิดขึ้นอย่างสม่าเสมอจากการสังเกตเชิงประจักษ์เท่านั้น ทำให้แนวคิดและวิธีการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์ละเลยการทำความเข้าใจจิตไร้สำนึกหรืออุดมการณ์ที่ไม่สามารถรับรู้ด้วยประสบการณ์เชิงประจักษ์ได้ แต่จิตไร้สำนึกหรืออุดมการณ์นั้นก็มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อการกำหนดการแสดงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลที่สามารถสังเกตได้นั่นเอง

⁴⁸ อนุสรณ์ ลิ้มมณี. พัฒนาการของแนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา 81313 หลักและวิธีวิเคราะห์ทางการเมืองสมัยใหม่ = Modern political analysis. (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548) หน้า 29.

⁴⁹ Eulau. H. *The Behavioral persuasion in politics*. (Bombay, Vakils : Feffer and Simons Private, 1963), p . 15 .

ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาส การละเลยต่อการทำความเข้าใจการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์โดยมุ่งแต่การอธิบายการแสดงพฤติกรรมภายนอกของปัจเจกบุคคลเท่านั้น ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ต้องเผชิญคือ ทวิลักษณ์ของการอธิบายกับการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ เพราะ หน่วยในการวิเคราะห์ปัจเจกบุคคลนั้นมี “ภาววิทยา” ของหน่วยการวิเคราะห์ คือ จิตกับกาย แต่พฤติกรรมศาสตร์กลับให้ความสำคัญกับการอธิบายปรากฏการณ์ทางกายเท่านั้น

ปัญหาทวิลักษณ์ของการอธิบายกับการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวมีนักรัฐศาสตร์ชื่อ มูน (J. Donald Moon) พยายามแก้ไขปัญหาโดยการสังเคราะห์การอธิบายและการทำความเข้าใจปรากฏการณ์เข้าด้วยกันโดยอาศัยแนวคิดการตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผล (rational choice) เป็นตัวเชื่อมระหว่างการอธิบายที่อยู่บนฐานของกฎกับการมุ่งการทำความเข้าใจจากการตีความการแสดงเจตนาหรือการกระทำอย่างมีเหตุผลเพื่อบรรลุเป้าหมาย⁵⁰

ปีเตอร์ วิช (Peter Winch) ก็ได้เสนอทางออกให้กับปัญหาทวิลักษณ์ดังกล่าวโดยการยืมแนวคิดเรื่องเกมทางภาษา (language game) ของวิทเกินสต์ไตน์เป็นตัวเชื่อมระหว่างการอธิบายกับการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม แนวคิดเรื่องเกมทางภาษาของวิทเกินสต์ไตน์เสนอว่า ข้อจำกัดในเกมทางภาษา คือ ข้อจำกัดในการอธิบายปรากฏการณ์ทางโลก ภาษาถูกใช้ ถูกอธิบาย ถูกบรรยายอย่างไร ความเป็นจริงในปรากฏการณ์ก็ถูกใช้ ถูกอธิบาย ถูกบรรยายไปอย่างนั้น ปรากฏการณ์ทางสังคมจึงถูกกำหนดด้วยกฎเกณฑ์หรือเกมทางภาษา วิชได้ใช้แนวคิดเรื่องเกมทางภาษาของวิทเกินสต์ไตน์ประสัทการอธิบายและการทำความเข้าใจปรากฏการณ์เข้าด้วยกัน คือ การใช้วิธีการตีความเพื่อทำความเข้าใจเกมทางภาษาซึ่งมีความหมายที่ผู้คนในสังคมเข้าใจร่วมกันและนำ “ความหมาย” ที่เข้าใจร่วมกันที่กำหนดลักษณะการแสดงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลมาอธิบายการแสดงพฤติกรรมภายนอก

อย่างไรก็ตาม ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสได้วิพากษ์ต่อข้อเสนอหรือทางออกในการแก้ปัญหาทวิลักษณ์การอธิบายและการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ว่า ข้อเสนอในการตีความเพื่อทำความเข้าใจการแสดงเจตนาโดยมีวัตถุประสงค์หรือการตีความเพื่อการทำความเข้าใจเจตนาของปัจเจกบุคคลโดยมีเกมทางภาษาเป็นตัวกำหนดการแสดงพฤติกรรมของปัจเจก

⁵⁰ อนุสรณ์ ลิมมณี. การอธิบายกับการวิเคราะห์ทางการเมือง : ข้อพิจารณาเบื้องต้นในเชิงปรัชญาสังคมศาสตร์ (กรุงเทพฯ : โครงการผลิตตำราและเอกสารการสอน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ, 2542) หน้า . 161 .

บุคคลในสังคมว่าเป็นการทำความเข้าใจและอธิบายหน่วยในการวิเคราะห์ระดับปัจเจกบุคคลที่มีจิตสำนึก (conscious) ซึ่งได้แสดงเจตนาออกมาตามวัตถุประสงค์และแสดงออกมาตามเกมทางภาษา แต่ การตีความและการอธิบายในลักษณะดังกล่าวจะเลยโครงสร้างสัญลักษณ์ที่ถูกบิดเบือน (distortion) จากปัจจัยภายในและภายนอกตัวของปัจเจกบุคคลหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสวิพากษ์ทางออกของปัญหาวิลักษณะและหน่วยในการวิเคราะห์ของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ว่าไม่สนใจที่จะทำความเข้าใจการแสดงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลที่ถูกบิดเบือนหรือถูกครอบงำจากอุดมการณ์นั่นเอง

สรุปท้ายบท

จากจุดประสงค์ในบทที่ 4 คือ การศึกษาการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส และการวิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

การสรุปท้ายบทนี้ ผู้วิจัยได้กระทำตามจุดประสงค์ที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นคือ การพัฒนารัฐศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสได้ชี้ให้เห็นการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองไว้ 2 ประการ ได้แก่ 1) การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้พัฒนาทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ และ 2) การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้พัฒนาวิธีการทางรัฐศาสตร์ซึ่งกระทำผ่านระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์คือ การอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และการตรวจสอบความถูกต้องของทฤษฎีด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

การเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองได้ก่อให้เกิดข้อถกเถียงระหว่างรัฐศาสตร์ดั้งเดิมกับรัฐศาสตร์สมัยใหม่ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การศึกษาทางรัฐศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองได้หรือไม่ 2) แนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์สามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากคุณค่าได้หรือไม่ 3) อะไรคือหน่วยในการวิเคราะห์ของการศึกษาทางรัฐศาสตร์

ข้อถกเถียงทั้งสามประเด็น แนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์ได้อ้างระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์เพื่อการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองทำให้เป็นหน้าที่ของงานวิจัยชิ้นนี้ที่จะใช้กรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสวิพากษ์ 3 ประเด็นดังกล่าวด้วยระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์ว่า 1) แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ไม่สามารถเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองได้ เพราะ ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาส องค์

ความรู้ที่ติดตัวก็ไม่สามารถมีได้เพราะ ทุก ๆ การแสวงหาความรู้ไม่สามารถหลีกเลี่ยงวิธีการแสวงหาความรู้ก่อนประสบความสำเร็จได้ 2) แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ไม่สามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากคุณค่าได้ เพราะ แนวคิดและวิธีการศึกษาซึ่งใช้เป็นวิธีการแสวงหาความรู้มีผลประโยชน์ซึ่งนำคือ การควบคุมและการทำนายปรากฏการณ์ทางการเมือง และ 3) หน่วยในการวิเคราะห์ของการศึกษาทางรัฐศาสตร์อยู่ที่จิตไร้สำนึก เพราะ การแสดงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลถูกกำหนดจากจิตภายในซึ่งถูกครอบงำด้วยอุดมการณ์

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

จากคำถามในการวิจัยที่ว่า

ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสได้วิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนว
พฤติกรรมศาสตร์ว่าอย่างไร ?

ในส่วนสรุป ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสมีลำดับในการนำเสนอเพื่อตอบคำถาม
วิจัยข้างต้น ดังนี้

1) ว่าด้วยเรื่องภาพลวงตาขององค์ความรู้วัตถุวิสัย เป็นการวิพากษ์ ความเป็นไปไม่ได้ของ
การเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์

2) ว่าด้วยแนวคิดเรื่อง knowledge constitutive interests เป็นการวิพากษ์ ความเป็นไป
ไม่ได้ของการสร้างองค์ความรู้ที่ปราศจากอคติ

3) ว่าด้วยเรื่องการทำความเข้าใจจิตใจสำนึกในหน่วยวิเคราะห์ของพฤติกรรมศาสตร์ เป็น
การวิพากษ์ การอธิบายระดับปัจเจกบุคคลของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์

5.1) สรุปผลการวิจัย

1) การวิพากษ์ความเป็นไปไม่ได้ของการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมือง

การศึกษาทางรัฐศาสตร์ รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ได้สร้างแนวคิดและวิธีการศึกษา
อันจะนำไปสู่องค์ความรู้วัตถุวิสัย (objectivity) ด้วยการรับวิธีการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์
มาศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง การอ้างวิธีการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ รัฐศาสตร์
แนวพฤติกรรมศาสตร์ได้แบ่งแยกองค์ความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์กับไม่เป็นวิทยาศาสตร์ หรือองค์
ความรู้ที่ปราศจากอคติหรือเติมไปด้วยอคติ ซึ่งเห็นได้จากการวิพากษ์แนวปรัชญาการเมืองว่าเป็น
การศึกษาที่ไม่ปลอดจากค่านิยมส่วนบุคคล การอ้างวิธีการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์
รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ได้จำกัดวิธีการแสวงหาความรู้ของตนเองภายใต้ระเบียบวิธี
การศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ซึ่งเน้นการอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เกิดขึ้นอย่าง
สม่ำเสมอและการพิสูจน์ความถูกต้องของทฤษฎี อย่างไรก็ตาม ระเบียบวิธีการแสวงหาความรู้

ดังกล่าวตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสได้วิพากษ์ว่า วิธีการแสวงหาความรู้ดังกล่าวไม่สามารถนำไปสู่องค์ความรู้ที่ตัดสินได้ เพราะ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเฉพาะการสังเกตมีทฤษฎีแฝงอยู่ (theory-laden) การวิพากษ์ด้วยเหตุผลนี้ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสมาจากแนวคิดของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสที่วิพากษ์ความเป็นไปไม่ได้ขององค์ความรู้ที่ตัดสินจากมุมมองด้านญาณวิทยา การแสวงหาความรู้ก่อนประสบการณ์ (a priori) แต่ก็องค์และแมคซึ่งเป็นนักปรัชญาปฏิฐานนิยมกลับปฏิเสธการแสวงหาความรู้ก่อนประสบการณ์ และแยกโลกทางกายภาพเป็นอิสระจากโลกทางจิตของมนุษย์ทั้ง ๆ ที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

2) การวิพากษ์ความเป็นไปไม่ได้ของการแยกคุณค่าออกจากข้อเท็จจริง

นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ได้รับรู้ถึงปัญหาหรือข้อจำกัดของการหาระเบียบวิธีการศึกษาอันจะนำไปสู่องค์ความรู้ที่ตัดสินได้ว่าทุก ๆ การสังเกตนั้นจะมีทฤษฎีแฝงอยู่เป็นจิตสำนึกของการแสวงหาความรู้ก่อนประสบการณ์ที่จะคอยควบคุม กำกับดูแลขณะเก็บข้อมูล การจัดประเภทข้อมูล ทำให้นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์รับระเบียบวิธีการศึกษาซึ่งนอกจากจะให้ความสำคัญกับการอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแล้ว ยังให้ความสำคัญกับการพิสูจน์ผิด (falsification) เพื่อตรวจสอบอคติที่แฝงอยู่ในทฤษฎี อย่างไรก็ตาม ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสได้วิพากษ์ว่า ถึงแม้ว่านักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จะมีระเบียบวิธีการศึกษาที่ตรวจสอบอคติแต่ไม่สามารถปฏิเสธผลประโยชน์ที่แฝงมากับระเบียบวิธีการศึกษานั้นได้ เพราะ การพิสูจน์ผิดเป็นส่วนประกอบหรือมาคู่กับวิธีการอธิบายตามตัวแบบนิรนัย ตามตัวแบบนิรนัยก็คือ ระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ที่แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์รับมามีผลประโยชน์ชี้ขึ้นาคือ การควบคุมความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในการอธิบายปรากฏการณ์และการทำนายปรากฏการณ์ทางการเมืองที่วิธีการพิสูจน์ผิดไม่สามารถขจัดออกไปได้ ดังนั้น ผลประโยชน์ที่มาพร้อมกับวิธีการอธิบายตามตัวแบบนิรนัยดังกล่าวจึงมีผลประโยชน์ชี้ขึ้นให้นักรัฐศาสตร์เลือกใช้แนวคิดและวิธีการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์เพื่อหวังผลประโยชน์จากแนวคิดและวิธีการศึกษานี้ได้มีให้

3) การวิพากษ์การอธิบายหน่วยการวิเคราะห์ระดับปัจเจกบุคคลของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์

นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์นอกจากจะลดทอนหน่วยใหญ่ลงมาด้วยการอธิบายจากหน่วยการวิเคราะห์ระดับปัจเจกบุคคลแล้ว รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ยังปฏิเสธการทำ

ความเข้าใจหน่วยการวิเคราะห์ระดับปัจเจกบุคคลและให้ความสำคัญกับการอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทางภายนอกของการแสดงพฤติกรรมที่สม่าเสมอของปัจเจกบุคคล ทำให้ กรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสวิพากษ์ให้เห็นว่า หน่วยในการวิเคราะห์ระดับปัจเจกบุคคลนั้น ทศนคติบุคคลิกภาพ ลักษณะนิสัยของปัจเจกบุคคลไม่สามารถอธิบายได้ เพราะ ทศนคติ บุคคลิกภาพ ลักษณะนิสัยของปัจเจกบุคคลไม่ใช่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเชิงประจักษ์เพียงอย่างเดียว แต่เป็นปรากฏการณ์ทางจิตสำนึกด้วย การอธิบายจึงต้องใช้วิธีการตีความเพื่อทำความเข้าใจประกอบด้วย นอกจากนี้ ตามกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสได้วิพากษ์ให้เห็นว่า ทศนคติบุคคลิกภาพ ลักษณะนิสัยของปัจเจกบุคคลมักจะถูกบิดเบือน (distort) จากสิ่งเร้าซึ่งเป็นส่วนจิตไร้สำนึกอันเป็นปัจจัยผลักดันให้ปัจเจกบุคคลแสดงพฤติกรรม ดังนั้น การอธิบายตามแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ต่อการอธิบายหน่วยการวิเคราะห์ระดับปัจเจกบุคคลจึงไม่เพียงพอเพราะละเลยการทำความเข้าใจ

5.2) ข้อเสนอแนะ

1) จากข้อจำกัดของแนวคิดในด้านระเบียบวิธีการศึกษาของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาส เขาได้เสนอระเบียบวิธีการศึกษาสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์เป็นแนวทางการศึกษาที่เหมาะสมกับการศึกษาสังคมศาสตร์ เพราะฮาเบอร์มาสเชื่อว่าการศึกษาทางสังคมศาสตร์ไม่สามารถแสวงหาองค์ความรู้วัตถุวิสัยที่ปราศจากอคติได้ แต่ข้อวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสต่อองค์ความรู้วัตถุวิสัยก็มีได้รวมถึงองค์ความรู้วัตถุวิสัยในทางการศึกษาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ทำให้การศึกษาสภาพเป็นจริงของสิ่งเหล่านั้น (ontology) เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในทางวิทยาศาสตร์

ในกรณีรัฐศาสตร์ ฮาเบอร์มาสปฏิเสธการมีอยู่ขององค์ความรู้วัตถุวิสัยที่มาจากวิธีการแสวงหาความปรัชญาปฏิฐานนิยมในฐานะเป็นเครื่องมือในการระบุว่า เป็นความรู้ เพราะ ระเบียบวิธีการแสวงหาความรู้ดังกล่าวมีผลประโยชน์ซึ่งนำ มิได้เป็นระเบียบวิธีการศึกษาที่ปราศจากอคติแต่อย่างใด แต่ ขอบเขตในการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสนั้นมิได้รวมถึงระเบียบวิธีการศึกษาสัญนิยมซึ่งให้ความสำคัญกับการศึกษาความเป็นจริงของสิ่งเหล่านั้น และมุ่งค้นหากลไกที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกับเหตุกับผลที่ดำรงอยู่ในปรากฏการณ์ที่เป็นอิสระจากตัวมนุษย์ ดังนั้น การสังเคราะห์ข้อดีของระเบียบวิธีการสัญนิยมเข้ากับระเบียบวิธีการศึกษาการตีความของสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์จึงน่าจะเป็นสิ่งที่น่าศึกษาต่อไปว่าจะสามารถเป็นระเบียบวิธีการศึกษาที่เหมาะสมกับสังคมศาสตร์และเชื่อมโยงการศึกษาศาสตร์ทั้งสองศาสตร์เข้าด้วยกัน

2) ด้วยข้อจำกัดของการศึกษาทางรัฐศาสตร์ที่ไม่ให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจปัจเจกบุคคลด้วยวิธีการตีความ แต่มุ่งให้ความสำคัญกับการอธิบายการแสดงผลพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลจากภายนอก ทำให้ข้อเสนอของนักรัฐศาสตร์ยุคหลังพฤติกรรมศาสตร์ (post-behavioral period) ให้มีการนำตัวบทของปรัชญาการเมืองกลับมาศึกษา ก็น่าจะมีประโยชน์ให้นักรัฐศาสตร์เรียนรู้วิธีการตีความเพื่อทำความเข้าใจทั้งปรากฏการณ์ทางการเมืองและธรรมชาติของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี

5.3) อภิปรายผล

การอภิปรายผลการศึกษาในส่วนนี้มีเหตุผลสำคัญประการหนึ่ง คือ งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยที่นำแนวคิดของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสมาศึกษาและวิพากษ์รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ ทั้ง ๆ ที่เจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสไม่เคยเขียนงานเพื่อศึกษาและวิพากษ์รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์โดยตรงเลย ทำให้ภายหลังจากที่ผู้วิจัยนำแนวคิดของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดเพื่อศึกษาและวิพากษ์เงื่อนไขการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองของรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ได้พบข้อจำกัดจากการใช้แนวคิดของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสเป็นกรอบแนวคิดดังนี้

1) ข้อจำกัดของกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสในการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์

จากการที่กรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส ได้ชี้ให้เห็นถึงเงื่อนไขการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองว่า การเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองที่นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์สามารถอ้างความรู้วิวัตวิสัยปราศจากอคติจากแนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ได้โดยการรับวิธีการอธิบายโดยอาศัยกฎและการพิสูจน์ความถูกต้องของทฤษฎี อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองที่กล่าวมาข้างต้นมีข้อจำกัดที่ กรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสไม่สามารถชี้ให้เห็นถึงเงื่อนไขการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองในช่วงก่อนการปฏิวัติพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งนักรัฐศาสตร์ขบวนการพฤติกรรมทางการเมืองใช้วิธีการอุปนัยศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง

หลักฐานที่ยืนยันถึงข้อจำกัดของกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาส ได้แก่ ข้อคิดเห็นของเจสซีรีฟ (Jesse Reeves) ได้เสนอมุมมองต่อการศึกษาทางรัฐศาสตร์ในช่วงทศวรรษที่ 1903-1923 ในประเด็นด้านระเบียบวิธีการศึกษาว่า “การเกิดขึ้นของสมาคมรัฐศาสตร์อเมริกันในปี 1903 นั้นมี

แนวทางหลักในการวางรากฐานให้แก่การศึกษาทางรัฐศาสตร์อเมริกัน คือ การนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้¹ และ วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่นำมาใช้นั้นส่วนใหญ่เป็นการสังเกตเชิงประจักษ์ การวิจัยเชิงสำรวจและการแจกแบบสอบถาม² รวมถึงการใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณต่างๆ เช่น สถิติ แสดงออกซึ่งผลของการศึกษา³

การเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองในช่วงก่อนการปฏิวัติพฤติกรรมศาสตร์จึงเน้นวิธีการอุปนัยซึ่งเริ่มต้นจากการสังเกตเชิงประจักษ์ปราศจากสมมุติฐานเพราะเชื่อว่า การเริ่มต้นนี้จะทำให้ความรู้ที่ได้มานั้นเป็นความรู้ที่ถูกต้องปราศจากอคติ แม้ว่าในภายหลังการปฏิวัติพฤติกรรมศาสตร์ นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์จะรับวิธีการนิรนัยและการพิสูจน์ผิดจากคาร์ล ปอปเปอร์ เพราะการตระหนักรู้ถึงทฤษฎีที่แฝงอยู่ขณะการสังเกตเชิงประจักษ์ก็ตาม⁴ ดังนั้น การเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองของการศึกษาทางรัฐศาสตร์ตามกรอบแนวคิดของฮาเบอร์มาสจึงไม่ครอบคลุมถึงเงื่อนไขการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองด้วยวิธีการอุปนัยของนักรัฐศาสตร์ขบวนการพฤติกรรมทางการเมือง

2) ข้อจำกัดของกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสในการวิพากษ์รัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์

¹ Reeves. J. Perspectives in Political science 1903-1923, The American Political Science Review, Vol. 23, No. 1 (Feb., 1929), p. 16.

² Johnson. N. The Limit of Political science. (Oxford : Clarendon Press, 1989). pp. 79-80.

³ Easton. D. Political science in the United States: Past and Present, International Political Science Review, Vol. 6, No. 1 (Feb., 1985), pp. 137-139.

⁴ Hawkesworth. M. and Kogan. M. eds. Encyclopedia of government and politics. (London : Routledge, 1992) , p. 11.

วิธีการอุปนัยซึ่งเป็นระเบียบวิธีการศึกษาของวิทยาศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ในยุคก่อนการปฏิวัติพฤติกรรมศาสตร์ เป็นวิธีการศึกษาที่นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์เชื่อว่าวิธีการนี้จะนำไปสู่การเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมือง

นักรัฐศาสตร์ขบวนการพฤติกรรมทางการเมืองจะศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองโดยเริ่มต้นจากการสังเกตที่ปราศจากอคติ เก็บข้อมูลและจำแนก วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหา “กฎทั่วไป” โดยไม่มีสมมุติฐานชี้นำเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ทางการเมืองที่ปราศจากอคติ

จากหลักการของแนวคิดและวิธีการศึกษาแนวพฤติกรรมศาสตร์ที่ใช้วิธีการอุปนัยข้างต้นได้ชี้ให้เห็นว่า กรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสซึ่งวิพากษ์การเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองหรือการได้มาซึ่งความรู้วัตถุวิสัยปราศจากอคติจากกรอบระเบียบวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ไม่ครอบคลุมและไม่สามารถวิพากษ์แนวคิดและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมทางการเมืองในช่วงเริ่มต้นได้

ข้อจำกัดของกรอบการวิพากษ์อีกประการหนึ่ง คือ ข้อจำกัดต่อระเบียบวิธีการศึกษาสังคมนิยม ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมนิยมเป็นวิธีการแสวงหาความรู้ที่นำวิธีการอธิบายในทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมเช่นเดียวกันกับปรัชญาปฏิฐานนิยม แต่มีข้อแตกต่างอยู่ที่ ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมนิยมมุ่งค้นหา “กลไก” ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเข้าด้วยกัน ขณะที่ระเบียบวิธีการศึกษาปฏิฐานนิยมพอใจกับการค้นหาความสัมพันธ์ที่ปรากฏการณ์ที่สามารถสังเกตเห็นได้ ทำให้ข้อวิพากษ์จากกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสไม่สามารถวิพากษ์ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมนิยมซึ่งเป็นระเบียบวิธีการศึกษาที่นำวิธีการแสวงหาความรู้จากวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมาศึกษาสังคมได้ ยิ่งไปกว่านั้น ข้อจำกัดของกรอบการวิพากษ์นี้ก็มาจากแนวคิดของเจอร์เก็นต์ ฮาเบอร์มาสเองที่เสนอข้อวิพากษ์ไม่ครอบคลุมการนำวิธีการแสวงหาความรู้แบบวิทยาศาสตร์มาใช้กับสังคม เพราะ ข้อวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสในหนังสือทั้ง *On Logic of Social Science* และ *Knowledge and Human Interests* เป็นข้อวิพากษ์ที่มีต่อปรัชญาปฏิฐานนิยมทั้งสิ้น มิใช่ข้อวิพากษ์ต่อสังคมนิยมเลย

รอย พาสกา (Roy Bhaskar) เป็นผู้นำเสนอระเบียบวิธีการศึกษาสังคมนิยมโดยมีเป้าหมายเพื่อเสนอระเบียบวิธีการศึกษาสังคมนิยมเป็นทางเลือกนอกเหนือไปจากวิธีการแสวงหาความรู้ปฏิฐานนิยม ระเบียบวิธีการศึกษาสังคมนิยมมีความแตกต่างจากปฏิฐานนิยมอย่างชัดเจน กล่าวคือวิธีการแสวงหาความรู้ไม่ได้มุ่งค้นหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เกิดขึ้นอย่างสม่าเสมอใน

ปรากฏการณ์ แต่มุ่งชี้ให้เห็นถึง “กลไก” ซึ่งเป็นสิ่งที่มืออยู่เป็นอิสระหรือไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้ของมนุษย์ และเป็นสิ่งที่ยึดโยงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุอันจะนำไปสู่ผล

การมุ่งชี้ให้เห็นถึง “กลไก” ดังกล่าวจึงเป็นเป้าหมายของระเบียบวิธีการศึกษาสังคมนิยมที่มุ่งค้นหาเพื่อให้เห็นถึงสิ่งที่อยู่ลึกลงไปมากกว่าขอบเขตของเหตุการณ์ที่สังเกตได้ในเชิงประจักษ์ หรือทั้งสังเกตเห็นได้หรือไม่ได้ในเชิงประจักษ์ นั่นคือ ขอบเขตของความแท้จริง (domain of real) ซึ่งเป็นโครงสร้างหรือกลไกอันเป็นสาเหตุของปรากฏการณ์⁵

หลักการของระเบียบวิธีการศึกษาสังคมนิยมดังกล่าวไม่ครอบคลุมการการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสเพราะ กรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสได้วิพากษ์เงื่อนไขการเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองจากการจัดประเภทตามระเบียบวิธีการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ ซึ่งวิพากษ์การเป็นวิทยาศาสตร์ทางการเมืองจากการอธิบายโดยอาศัยกฎและการทดสอบเชิงประจักษ์ว่ามีผลประโยชน์ที่นำ คือ การควบคุมและการทำนายปรากฏการณ์

ดังนั้น การนำวิธีการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมาศึกษาสังคมของระเบียบวิธีการศึกษาสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการศึกษาทางรัฐศาสตร์ในช่วงทศวรรษที่ 1970 ดังจะเห็นได้จากงานของ Skocpol ที่ใช้มุมมองด้านโครงสร้างอธิบายสาเหตุและผลที่ตามมาจากการปฏิวัติในฝรั่งเศส รัสเซียและจีน เกิดจากโครงสร้างความสัมพันธ์ข้ามชาติระหว่างเงื่อนไขด้านโครงสร้างภายในประเทศ⁶ จึงไม่อยู่ภายใต้กรอบการวิพากษ์การนำวิทยาศาสตร์มาใช้กับสังคมแนวสังคมนิยมทั้งแนวคิดของฮาเบอร์มาสและกรอบการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาส

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵ Sayer. A. Realism and Social Science. (London : SAGA, 2000). pp. 10-16.

⁶ อนุสรณ์ ลิ่มมณี การอธิบายกับการวิเคราะห์ทางการเมือง : ข้อพิจารณาเบื้องต้นในเชิงปรัชญาสังคมศาสตร์ (กรุงเทพฯ : โครงการผลิตตำราและเอกสารการสอน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ, 2542), หน้า 54-55.

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. ความไร้หน้ายาของวิชารัฐศาสตร์ ใน รัฐศาสตร์แนววิพากษ์

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

อนุสรณ์ ลีมมณี. พัฒนาการของแนวคิดและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์. ใน เอกสารการสนชด

วิชา 81313 หลักและวิธีวิเคราะห์ทางการเมืองสมัยใหม่ = Modern political analysis. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548.

อนุสรณ์ ลีมมณี. การอธิบายกับการวิเคราะห์ทางการเมือง : ข้อพิจารณาเบื้องต้นในเชิง

ปรัชญาสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โครงการผลิตตำราและเอกสารการอน
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542 .

ภาษาอังกฤษ

Almond, G. and Gengo. S. Clound, Clock and the Study of Politics. in A discipline
divided: schools and sects in political science London: SAGE, 1990.

Almond, G. Political Science: The history of Discipline, In Goodin. R. and Klingemann.
H (eds), A new handbook of political science., New York: Oxford
University, 1996.

Almond, G. Political Theory and Political Science. The American Political Science
Review Vol. LX, No. 4 (Dec., 1966): 869-879.

Almond, G. Ventures in political science: Narratives and reflections, Boulder, COL:
Lynne Rienner, 2002.

Archer, M. Realist Social theory: the Morphogenetic Approach. Cambridge:
Cambridge University, 1995.

Baert, P. Philosophy of the social sciences: Toward Pragmatism. Cambridge: Polity
Press, 2005.

Barber, B. The Politics of Political Science : Value-free Theory and the Wolin – Strauss
Dust-up of 1963. The American Political Science Review, Vol. 100, No. 4
(Nov., 2006): 540.

- Blaikie, N. Designing social research: the logic of anticipation. Cambridge: Polity Press, 2000.
- Blaikie, N. Approaches to social enquiry: Advancing knowledge. Cambridge, U.K.; Malden, Mass: Polity Press, 2007.
- Brady, H., Collier, D., and Box-Steffensmeier, J. Overview of Political Methodology: Post-Behavioral Movement and Trends. In Goodin, E. R. (ed.), The Oxford handbook of political science, Oxford: Oxford University Press, 2009.
- Dahl, R. The Behavior Approach in Political Science: Epitaph for a Monument to Successful Protest, in Behavioralism in political science. New York: Atherton, 1971.
- Dallmayr, F. and Freud, Nietzsche, Lacan: A Discourse on Critical Theory, International Journal of Politics, Culture and Society. Vol. 2, No. 4 (Summer, 1989).
- Easton. D. Political science in the United States: Past and Present, International Political Science Review, Vol. 6, No. 1 (Feb., 1985), pp. 133-152.
- Edgar, A. Habermas the Key Concepts. London and New York, 2006.
- Eldersveld. S, Heard. A, Huntington. S, Janowitz. M, Leiserson. A, McKean. D, and Truman, D. Research in Political Behavior Research in Political Behavior. The American Political Science Review, Vol. 46, No. 4 (Dec., 1952): p. 1015-1023 .
- Eulau, H. The Behavioral persuasion in politics. Bombay, Vakils: Feffer and Simons Pivate, 1963
- Eulau, H. Tradition and Innovation: On the tension between Ancient and Modern Ways in the Study of Politics in Behavioralism in Political Science. New York: Atherton, 1969).
- Eulau, H. Values and Behavioral Science: Neutrality Revisited. The Antioch Review. Vol. 28, No. 2 (Summer , 1968): pp. 161-163.

- Furlong, P. Marsh. D. A Skin Not a Sweater: Ontology and Epistemology in Political Science. In Marsh. D. and Stoker. G. (eds), Theory and methods in political science 3. Houndmills: PALGRAVE, 2002.
- Gandhi, M. Modern political theory, New Delhi: Oxford & IBH Publishing, 1981.
- Gerard, D. Social science: Philosophical and methodological foundations. Berkshire: Open University Press, 2005.
- Gerring, J. and Yesnowitz. J. A Normative Turn in Political Science? . Polity. Vol. 38, No. 1 (Jan., 2006): 101-133
- Giddens, A. Habermas In The Return of grand theory in the human sciences, Skinner. Q. (ed). Cambridge: Cambridge University Press, 1985.
- Goldberg, A. Political Science as a science In Ball, H. and. Lauth, T. (ed), Changing perspectives in contemporary political analysis: readings on the nature and dimensions of scientific and political inquiry. Englewood Cliffs, N.J. :Prentice-Hall, 1971.
- Gunnell, J. Deduction, Explanation and Social Scientific inquiry. The American Political Science Review. Vol. 63, No. 4 (Dec., 1969): 247-1250
- Gutting, G. Habermas and The natural sciences. The Philosophy of science Association, Vol. 2, (1978).
- Habermas, J. Knowledge and human interests. Translated by Shapiro J. Boston, Beacon Press, 1971.
- Habermas, J. On the logic of the social sciences. Translated by NicholSEN. W. S and Stark . A. J Cambridge: Polity Press, 1988.
- Habermas, J. Postscript to Knowledge and Human Interests?. Philosophy of Social Science. Vol. 3, (1973): 157-189
- Hawkesworth, M. and Kogan. M. (eds.) Encyclopedia of government and politics. London: Routledge, 1992.
- Held, D. Introduction to critical theory: Horkheimer to Habermas. Cambridge: Polity Press, 1980.

- Hempel, C. Philosophy of Natural Science. Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1966.
- Holub, C. R. Jurgen Habermas: Critic in the public Sphere. London and New York: Routledge, 1991.
- Isaak, A. Scope and methods of political science: an introduction to the methodology of political inquiry, Homewood,: Dorsey Press, 1975.
- Johnson. N. The Limit of Political science. (Oxford : Clarendon Press, 1989).
- Keat, R. The politics of social theory: Habermas, Freud and the critique of positivism. Chicago : The University of Chicago Press, 1981).
- Kirkpatrick, E. The Impact of Behavioral Approach on Traditional Political Science In Ball. H. and Lauth, T. (eds) Changing perspectives in contemporary political analysis : readings on the nature and dimensions of scientific and political inquiry Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1971.
- Lowndes, V. Institutionalism. In Marsh, D. and Stoker. G. (eds) Theory and methods in political science. Houndmills: PALGRAVE, 2002.
- Macy, J. The Scientific Spirit in Politics. The American Political Science Review. Vol. 11, No. 1 (Feb., 1917): 1-11
- McCarthy, T. The critical theory of Jurgen Habermas. (London: Hutchinson, 1978).
- Meehan, E. Subject Matter- The Social Science and the Physical. In Ball, H. and Lauth, T. (eds) Changing perspectives in contemporary political analysis: readings on the nature and dimensions of scientific and political inquiry. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1971.
- Merriam, C. The Present State of the study of Politics. The American Political Science Review. Vol. 15, No. 2 (May, 1921), pp. 173-185
- Moon, J. D. The Logics of Political Inquiry: A Synthesis of Opposed Perspectives. In Greenstein, F. (ed) Handbook of political science, Mass.: Addison-Wesley, 1975 .
- Munro, B. Physics and Politics: An Old Analogy Revised. The American Political Science Review. Vol. 22, No. 1 (Feb., 1928): 1-11

- Negel, E. The structure of science: problems in the logic of scientific explanation.
New York: Harcourt, Brace & World, 1961.
- Oren, I. Can Political Science Emulate the Natural Sciences? The Problem of Self-Disconfirming Analysis Can Political Science Emulate the Natural Sciences? The Problem of Self-Disconfirming Analysis. Polity. Vol. 38, No. 1 (Jan., 2006): 72-100
- Outhwaite, W. Habermas: A critical introduction. Stanford, Cal: Stanford University Press, 1994.
- Outwaite, W. The Philosophy of Social Science. In Turner. B (ed) The Blackwell Companion to Social Theory. Oxford: Blackwell, 1999.
- Reeves. J. Perspectives in Political science 1903-1923, The American Political Science Review, Vol. 23, No. 1 (Feb., 1929), pp. 1-16.
- Ricci, D. The tragedy of political science: politics, scholarship, and democracy. New Haven and London: Yale University Press, 1984.
- Riggs, R., Hanson. K., Heinz. M., Hughes. B. and Volgy. T. Behavioralism in the study of United Nation. World Politic. Vol. 22. (Jan., 1970)
- Sanders, D. Behavioralism. In Marsh, D. and Stoker, G. (eds.) Theory and methods in political science. 3 ed., Houndmills: PALGRAVE, 2002.
- Sayer. A. Realism and Social Science. London : SAGA, 2000.
- Somit, A. and Tanenhaus. J. The development of American political science: from Burgess to Behavioralism. Boston: Allyn and Bacon, 1967.
- Stein, M. Major Factors in the Emergence of Political science as a Discipline in Western Democracies: A Comparatives Analysis of the United States, Britain, France, and Germany In Regime and Discipline : Democracy and the Development of Political science. Easton. D. (ed). Ann Arbor: The university of Michigan Press, 1995.

- Strauss, L. What is Political Philosophy? : The Problem of Political Philosophy. , In. Eulau, H. (ed.) Behavioralism in Political Science Chicago: Atherton, 1971.
- Truman, D., Disillusion and Regeneration: The quest for a discipline. The American Political Science Review. Vol. 60, No. 4 (Dec., 1966): pp. 865-873.
- Waldo, D. Political Science: Tradition, Discipline, Profession, Science, Enterprise, In Handbook of political science, Greenstein. F. (ed.), Mass.: Addison-Wesley, 1975) p. 47.
- Wheatland, T. The Frankfurt School in exile. London: University of Minnesota, 2009.
- Wiggershaus, R. The Frankfurt School: It History, Theories and Political Significance. Cambridge: Polity Press, 1994.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายชัชพันธุ์ ยิ้มอ่อน เกิดวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2528 ที่จังหวัดนนทบุรี สำเร็จการศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม เมื่อปีการศึกษา พ.ศ.2547 และเข้าศึกษาต่อใน
ระดับปริญญาตรีที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ภาควิชาศาสนาและ
ปรัชญา สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา พ.ศ. 2551 หลังจากนั้นได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญา
โทที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีพ.ศ. 2552

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย